

**LUBUSKIE REGIONALNE OBSERWATORIUM TERYTORIALNE
LUBUSKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH**

LUBUSKI PRZEGLĄD REGIONALNY 2013

Zielona Góra 2014

Opracowanie:

Zespół LOBR w składzie:

Iwona Goździcka, Małgorzata Sadowska, Robert Wróbel

Zespół LROT w składzie:

Magdalena Balak-Hryńkiewicz, Alicja Łukaszewska, Osana Krasowska-Cieślak, Joanna Jackiewicz,
Marcin Kęsy, Ewa Laskowska, Paweł Makuch

Redakcja:

Magdalena Balak-Hryńkiewicz, Robert Wróbel

Projekt okładki:

Daniel Sobolewski

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego,
ul. Podgórna 7, 65-057 Zielona Góra
Departament Rozwoju Regionalnego
ul. Chrobrego 1-3-5
65-043 Zielona Góra

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej

ISBN 978-83-915037-7-5

SPIS TREŚCI

	Str.
Wprowadzenie	4
Strategiczne kierunki rozwoju województwa lubuskiego	5
Ludność i rynek pracy	10
Przedsiębiorczość i innowacje	16
Infrastruktura transportu, energetyka, społeczeństwo informacyjne	26
Polityka społeczna	32
Ochrona i promocja zdrowia	42
Edukacja i szkolnictwo wyższe	52
Ochrona środowiska	62
Rolnictwo	69
Kultura	76
Turystyka i sport	83

WPROWADZENIE

Województwo lubuskie, podobnie jak pozostałe województwa w Polsce, prowadzi monitoring polityk publicznych na obszarze regionu. Zadanie realizowane jest przez Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne (LROT) funkcjonujące w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. W ramach współpracy z Krajowym Obserwatorium Terytorialnym LROT przygotowuje informacje dotyczące sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego, które stanowią część ogólnopolskiego raportu pokazującego rozwój regionalny w Polsce.

Opracowanie powstało we współpracy z Lubuskim Ośrodkiem Badań Regionalnych, działającym w Urzędzie Statystycznym w Zielonej Górze (Przegląd statystyczny) oraz z wykorzystaniem materiałów przygotowanych w departamentach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze (Przegląd samorządowy).

Województwo lubuskie, na tle pozostałych województw Polski, wyróżnia kilka cech. Należą do nich z pewnością charakterystyczne położenie w obszarze środkowej Odry, przy granicy z Niemcami, w obszarze międzymetropolitalnym, pomiędzy Berlinem, Wrocławiem i Poznaniem. Krzyżują się na obszarze lubuskiego dwa ważne drogowe szlaki komunikacyjne A2 (Wschód - Zachód) i S3 (Północ - Południe). Również uwarunkowania przyrodnicze stanowią cechy szczególne: blisko połowa powierzchni pokryta lasami i ponad pół tysiąca jezior. Dodać należy, że region należy do najmniejszych regionów pod względem ludnościowym i obszarowym. Jest także jednym z dwóch polskich województw, w którym wyodrębnione są dwa równorzędne i porównywalne pod względem potencjału społeczno-gospodarczego ośrodki wojewódzkie: Gorzów Wielkopolski (siedziba Wojewody Lubuskiego) i Zielona Góra (siedziba władz samorządowych).

W dalszej części opracowania scharakteryzowano sytuację społeczno-gospodarczą województwa lubuskiego w latach 2010-2013, w ramach wybranych obszarów polityk publicznych.

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Lata 2010-2013 w województwie lubuskim związane były z przygotowaniem najważniejszych dokumentów strategicznych programujących rozwój regionu do roku 2020.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

W roku 2010 rozpoczęły się prace związane z aktualizacją dokumentu *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku* z dnia 19 grudnia 2005.

Potrzeba ponownego przeglądu *Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego* i podjęcie w 2010 roku decyzji o kolejnej jej aktualizacji, wyniknęły z wielu przesłanek, które wpłynęły na sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną, tak wewnątrz regionu, jak i w jego otoczeniu. Zaliczają się do nich: zmiany w aktach prawnych regulujących zasady prowadzenia polityki rozwoju oraz tworzenie i aktualizowanie dokumentów strategicznych szczebla krajowego i międzynarodowego. W 2010 roku Unia Europejska przyjęła *Strategię Europa 2020*, rozpoczęły się też prace nad przygotowaniem programów europejskiej polityki spójności na lata 2014-2020. Rząd Polski przyjął natomiast *Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020* oraz rozpoczęto prace nad zmianą systemu krajowych dokumentów strategicznych.

Aktualizację rozpoczęto od przygotowania dwóch raportów: *Średniookresowa ocena oddziaływania Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego na rozwój Województwa Lubuskiego* oraz *Lubuska Mapa Potrzeb i Aspiracji*. Pierwszy z nich jest analizą efektów realizacji SRWL w ostat-

nich latach, a poprzez porównanie danych statystycznych dla województwa lubuskiego z pozostałymi regionami kraju, stanowi odpowiedź na pytanie o podstawowe kierunki rozwoju. Drugi dokument jest efektem prac warsztatowych, przeprowadzonych we wszystkich powiatach województwa lubuskiego, z udziałem władz samorządowych, przedstawicieli instytucji okołobiznesowych i zrzeszeń pracodawców, reprezentantów organizacji społecznych, liderów opinii publicznej, itp.

Zaktualizowana *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020* została przyjęta przez Sejmik 19 listopada 2012 roku. Zasadnicze elementy nowej Strategii, m.in. wizja, cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki interwencji, zostały przygotowane głównie w ramach prac Zespołu ds. aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego*, usytuowanego w Urzędzie Marszałkowskim. Zostały one przyjęte przez Zarząd Województwa Lubuskiego i przedyskutowane podczas debaty z udziałem lubuskich parlamentarzystów, radnych i członków Rady ds. Rozwoju Województwa Lubuskiego.

Strategicznymi celami rozwoju województwa lubuskiego w kolejnej dekadzie są: zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawa dostępności komunikacyjnej i telekomunikacyjnej w układzie zewnętrznym i wewnętrznym, zapewnienie większej spójności społecznej i terytorialnej oraz wzmocnienie szeroko rozumianego zarządzania rozwojem. Osiągnięcie pożądanego stanu planuje się poprzez realizację celów operacyjnych oraz kierunków interwencji, rozumianych jako wskazanie działań niezbędnych do osiągnięcia celu. Dążeniem jest, zgodnie z wizją, powstanie na Ziemi Lubuskiej „zielonej krainy nowoczesnych technologii”.

Cel główny i cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Cel główny:
Wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012.

Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego

Kolejnym aktualizowanym, ważnym dla rozwoju regionalnego dokumentem był Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego (PZPWL). Pierwszy PZPWL Sejmik Województwa Lubuskiego uchwalił w październiku 2002. W marcu 2011 roku Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął projekt Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Po konsultacjach społecznych, w tym także transgranicznych uzgodnieniach ze stroną niemiecką oraz po stwierdzeniu zgodności zmiany PZPWL z dokumentami krajowymi w marcu 2012 roku plan został zatwierdzony przez Sejmik Województwa Lubuskiego.

W Zmianie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjęto kierunki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oparte na zrównoważonym rozwoju przyrodniczo - gospodarczym. Rozwój województwa lubuskiego będzie następował w sposób ciągły i harmonijny w oparciu m.in. o: intensyfikację wykorzystania walorów położenia województwa, eksploatację złóż: zdecydowane zwiększenie roli ekologicznych źródeł energii, kształtowanie innowacyjności i konkurencyjności w działalności gospodarczej, istotny postęp w wykorzystaniu dróg wodnych regionu, po-

stęp w zabezpieczeniu przeciwpowodziowym gmin i obszarów systematycznie zalewanych wodami powodziowymi, rozbudowę systemu transportowego: drogowego, kolejowego, lotniczego dla dalszej poprawy powiązań regionalnych, krajowych, międzynarodowych, powiększenie i wzbogacenie bazy mieszkaniowej, naukowej, usługowej i turystycznej, rozwinięcie form marketingu walorów turystycznych i wypoczynkowych regionu i dotarcie z ofertami zarówno do województw Polski centralnej, jak i krajów ościennych, w tym Niemiec i Skandynawii.

Regionalny Program Operacyjny - Lubuskie 2020

W 2013 roku rozpoczął się proces programowania wykorzystania funduszy UE w perspektywie 2014-2020. Przygotowane zostały *Założenia Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020*. Dokument został poddany szerokim konsultacjom społecznym, w wyniku których oraz w oparciu o aktualny stan prawny, przygotowany został Projekt RPO - Lubuskie 2020. Jego zadaniem jest wskazanie kierunków alokacji dla 906,1 mln euro.

Celem głównym programu jest **długofalowy, inteligentny i zrównoważony rozwój oraz wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych.**

Umowa Partnerstwa (dokument przyjęty przez Komisję Europejską w dniu 23 maja 2014 r.), a wcześniej Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (2010 r.), a także Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego (2012 r.), którą określa tzw. terytorialny wymiar interwencji, odległy od stosowanego dotąd wymiaru wyłącznie sektorowego. Podejście terytorialne zakłada odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz ich indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych powiązań.

Stosunek alokacji w ramach RPO Lubuskie 2020 ustalony pomiędzy miastami wojewódzkimi, miastami subregionalnymi oraz obszarami wiejskimi jest bardzo wyrównany. To oznacza,

że RPO jest tak zaprojektowany, by cały region mógł na nim zyskać: zarówno obszary o największym potencjale wzrostu, jak i tereny najbardziej zaniedbane.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) dla miast wojewódzkich Zielonej Góry oraz Gorzowa Wlkp. i ich obszarów funkcjonalnych to łącznie 11,5 proc. całej alokacji RPO Lubuskie 2020. Więcej, bo aż 14,84 proc. alokacji będzie przeznaczony na miasta subregionalne w ramach Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), natomiast na obszary wiejskie w ramach OSI trafi 10,6 proc. alokacji. Taki podział oznacza, że zrównoważony rozwój regionu będzie kontynuowany w nowej perspektywie finansowej UE.

Wskaźniki monitorujące Strategię Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020

Wskaźniki stopnia realizacji celu głównego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
1.	Produkt Krajowy Brutto per capita Polska=100	%	GUS	84,2	82,7	.	87,5
	Podregion gorzowski			86,8	82,7	.	90
	Podregion zielonogórski			82,7	82,7	.	86
2.	Produkt Krajowy Brutto per capita wg PPP (UE27=100)	%	EURO STAT	53	54	.	64
3.	Wskaźnik zatrudnienia wg BAEL (liczba pracujących w wieku 15-64 w % ogólnej liczby ludności w tym wieku)	%	GUS (BA-EL)	56,9	57,5	57,1	65
4.	Przeciętne dalsze trwanie życia M/K	lata	GUS	71,5/80,1	71,5/79,9	72,3/80,3	74/82,8
	Podregion gorzowski			71,6/80,5	72,0/79,6	72,4/80,1	74/82,8
	Podregion zielonogórski			71,5/79,8	71,2/80,0	72,3/80,4	74/82,7

Wskaźniki realizacji 1. celu strategicznego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB	%	GUS	0,14	0,17	0 (a)	0,5
2.	Absolwenci szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych (% absolwentów szkół wyższych ogółem)	%	GUS	15,7	14,1	12,8	16,9

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
3.	Wartość dodana brutto na jednego pracującego	zł	GUS	85695	89708	.	125310
4.	Struktura pracujących wg sektorów ekonomicznych:	%	GUS				
	Przemysł i budownictwo			34,2	35,0	33,3	32,8
	Usługi			57,8	57,4	59,1	60,3
	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo			8,0	7,6	7,6	6,9
5.	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych	%	GUS	27,4	28,0	26,5	31,0
6.	Udział produkcji energii elektrycznej z OZE w produkcji energii ogółem	%	GUS	8,6	8,0	11,4	12,5

Wskaźniki realizacji 2. celu strategicznego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
1.	Liczba mieszkańców w strefach dostępności drogowej Zielonej Góry	tys. osób	IGiPZ PAN	(c)*			
	30 min			245	.	.	276
	60 min			739	.	.	891
	90 min			1502	.	.	2515
	Gorzowa Wlkp.						
	30 min			198	.	.	204
	60 min			503	.	.	680
	90 min			1128	.	.	2102
2.	Liczba mieszkańców w strefach dostępności kolejowej Zielonej Góry	tys. osób	IGiPZ PAN	(c)			
	30 min			195	.	.	210
	60 min			523	.	.	635
	90 min			1053	.	.	1743
	Gorzowa Wlkp.						
	30 min			189	.	.	253
	60 min			391	.	.	566
	90 min			760	.	.	1946
3.	Odsetek gospodarstw domowych posiadających komputer (z dostępem do Internetu)	%	GUS	60,5	59,9	59,7	84,3
4.	Odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu	%	GUS	67,4	83,9	81,1	99,0

* (c) - dane dotyczą roku 2008

Wskaźniki realizacji 3. celu strategicznego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
1.	Stopa bezrobocia wg BAEL	%	GUS (BAEL)	10,5	9,5	9,0	8,8
2.	Liczba dzieci w wieku 3-5 lat w placówkach wychowania przedszkolnego w % ogółu dzieci w tej grupie wiekowej	%	GUS	63,4	68,9	68,1	78,5
	Podregion gorzowski			62,8	68,9	67,1	78,3
	Podregion zielonogórski			63,8	68,9	68,7	78,6
3.	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym	%	GUS	15,9	13,4	13,3	13,1
4.	Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków	%	GUS	67,5	68,0	70,3	78,6
	Podregion gorzowski			74,1	73,3	75,6	82,2
	Podregion zielonogórski			63,5	64,8	67,0	77,8
5.	Urodzenia żywe na 1 tys. mieszkańców	%	GUS	10,7	10,2	10,1	14,1
	Podregion gorzowski			10,8	10,4	10,3	14,1
	Podregion zielonogórski			10,6	10,0	10,0	14,1

Wskaźniki realizacji 4. celu strategicznego

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Źródło	Wartość wskaźników			
				Bazowe (2010)	2011	2012	Docelowe (2020)
1.	Udział wydatków inwestycyjnych w relacji do budżetów gmin	%	GUS	19,0	19,5	12,8	36,8
	Podregion gorzowski			26,9	19,0	11,3	37,4
	Podregion zielonogórski			27,1	19,8	13,5	36,4
2.	Odsetek powierzchni województwa objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	GUS	6,3	7,0	7,3	24,8
3.	Odsetek osób korzystających z usług on-line świadczonych przez urzędy	%	GUS/ MSWiA/ Szacunki własne UMWL	27,4	24,3	25,2	60,0

0 (a) Wskaźnik niemożliwy do wyliczenia, gdyż jeden ze składników ułamka jest równy 0.

Źródło: opracowanie na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012, danych Głównego Urzędu Statystycznego i obliczeń własnych.

LUDNOŚĆ I RYNEK PRACY

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Potencjał demograficzny, kształtowanie się podstawowych procesów ludnościowych oraz aktywność ekonomiczna ludności to główne czynniki determinujące rozwój społeczno-gospodarczy regionów.

W 2012 r. w województwie lubuskim mieszkało 1023,3 tys. osób - tj. 2,7% ogólnej liczby ludności Polski. W porównaniu z 2010 r. udział ten nie zmienił się i wśród 16 województw Polski lubuskie utrzymuje 15. lokatę, wyprzedzając jedynie województwo opolskie.

Najbardziej zaludnionymi powiatami w województwie są miasta na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. - 124,6 tys. (12,2% ogółu ludności województwa) i Zielona Góra - 119,0 tys. (11,6%). Z powiatów ziemskich najwięcej ludności liczył powiat żarski - 99,4 tys. mieszkańców, co stanowiło 9,7% populacji województwa, natomiast najmniej liczne powiaty to sulęciński - 35,8 tys. (3,5%) oraz wschowski - 39,4 tys. (3,9%).

Zmiany zachodzące w strukturze ludności województwa lubuskiego stanowią kontynuację procesów zapoczątkowanych w latach dziewięćdziesiątych ub. wieku. Niski współczynnik dzietności i wydłużanie przeciętnego trwania życia przyczyniają się (bezpośrednio lub pośrednio) do postępującego procesu starzenia się Lubuszan.

W 2012 r. ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata) w województwie stanowiła 65,0%, a jej odsetek zmniejszył się w porównaniu z notowanym w 2010 r. o prawie 1 p. proc. Odnotowano również spadek odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) - z 19,1% w 2010 r. do 18,6% w 2012 r., przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) odpowiednio z 15,1% do 16,4%.

Zmiany w strukturze ludności znajdują odzwierciedlenie we współczynniku obciążenia demograficznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym). W województwie lubuskim w 2012 r. wska-

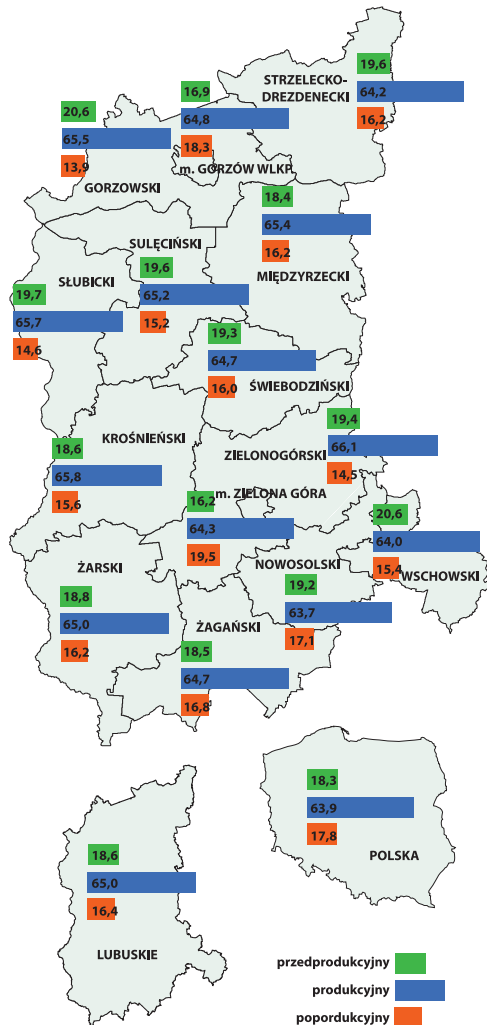
źnik ten kształtował się na poziomie 54 (wobec 53 w 2010 r.). Istotny jest fakt, iż o ile w ostatniej dekadzie XX w. obciążenie demograficzne było pochodną wysokiej liczby dzieci i młodzieży, o tyle obecnie i w przyszłości będzie wynikać z rosnącej liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Analizując strukturę demograficzną powiatów województwa lubuskiego pod względem ekonomicznych grup wieku, najmniej korzystna sytuacja występuje w mieście na prawach powiatu Zielona Góra. Miasto notuje najniższy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (16,2%), niski odsetek ludności w wieku produkcyjnym (64,3%) oraz najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (19,5%). Tym samym w Zielonej Górze występuje wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego - na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 55 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Równie niekorzystną strukturę notują miasto na prawach powiatu Gorzów Wlkp. oraz powiat nowosolski. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w Gorzowie Wlkp. wyniósł 18,3% ogólnej liczby ludności, natomiast w powiecie nowosolskim 17,1%. W powiecie nowosolskim odnotowano również najniższy udział osób w wieku produkcyjnym - 63,8% ogółu mieszkańców.

W najmłodszych demograficznie powiatach: gorzowskim i wschowskim, odnotowano najwyższy w województwie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (po 20,6%), jednocześnie w powiecie gorzowskim odnotowano najniższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (13,9%). Korzystna struktura demograficzna cechuje również powiat zielonogórski, charakteryzujący się najwyższym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym (66,1%) oraz jednym z najwyższych udziałów osób wieku przedprodukcyjnym - 19,4% ogółu ludności i niskim odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym - 14,5%.

**Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku
w % ludności ogółem w 2012 r.**

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Wartym podkreślenia jest fakt, iż w powiecie gorzowskim odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest o 5,6 p. proc. niższy niż w mieście na prawach powiatu Zielona Góra i o 2,5 p. proc. od średniej dla województwa.

Pomimo nasilającego się zjawiska starzenia społeczeństwa, województwo lubuskie należy do najmłodszych województw w kraju. W 2012 r. mediana wieku (wiek środkowy) w Lubuskiem wynosiła 38,2 lata i zwiększyła się od 2010 r. o 0,8 roku. W Polsce wiek środkowy w 2012 r. kształtował się

na poziomie 38,7 lat. Do regionów, w których mediana wieku była najniższa należały województwa podkarpackie - 37,3 lata, wielkopolskie - 37,4 lata oraz pomorskie - 37,5 lat. Natomiast najwyższym wiekiem środkowym, znacznie przekraczającym przeciętną dla Polski, osiągnięto w województwie łódzkim - 40,7 lat oraz opolskim i śląskim - 40,3 lata.

Podobnie jak w większości województw Polski, w Lubuskiem obserwowany jest niski współczynnik przyrostu naturalnego. W 2010 r. w regionie notowano przyrost naturalny na poziomie 1,4‰, ale w kolejnych latach obserwowano jego stopniowe pogorszenie - w 2011 r. wskaźnik wynosił 0,8‰, w kolejnym roku uległ dalszemu obniżeniu i ukształtował się na poziomie 0,7‰. W Polsce ogółem przyrost naturalny na 1000 ludności pogorszył się w stosunku do notowanego w 2010 r. (0,9‰ wobec 0,0‰ w 2012 r.).

Dodatni przyrost naturalny w 2012 r. obserwowano w 11 powiatach województwa lubuskiego. Powiaty o stosunkowo młodej strukturze demograficznej notują również wysoki i dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1 tys. ludności (wschowski - 3,1‰, gorzowski 2,6‰ i zielonogórski 1,5‰). Ujemny przyrost naturalny odnotowano w powiecie krośnieńskim (-0,5‰) oraz w żarskim i mieście na prawach powiatu Zielona Góra (po -0,1‰).

Kolejnym istotnym czynnikiem wpływającym na zmiany struktury ludności są migracje na pobyt stały. Motywy o charakterze ekonomicznym, dążenie do poprawy warunków życia są najsilniejszymi determinantami procesów migracyjnych, zwłaszcza przy dużym międzyregionalnym zróżnicowaniu sytuacji ekonomicznej.

W województwie lubuskim w 2012 r. - w przeliczeniu na 1000 ludności - saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych wynosiło minus 0,6 wobec minus 0,2 w kraju.

Najwięcej osób emigrowało na pobyt stały do Niemiec, odsetek ludności, która wyjechała do tego kraju, wyniósł 44,8% ogółu emigrantów. Na drugim miejscu była Wielka Brytania, którą wybrało 21,2% wszystkich emigrantów.

W 2012 r. największą wymianę migracyjną wewnątrz kraju województwo lubuskie zrealizowało z woj. wielkopolskim, woj. mazowieckim oraz woj. zachodniopomorskim,

z którymi saldo wymiany było dodatnie. Największa liczba osób (ok. 0,4 tys.) na stałe wyjechała do woj. wielkopolskiego.

W przekroju terytorialnym, w wyniku migracji na pobyt stały, największy ubytek ludności (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) wystąpił w powiecie sulęcińskim (minus 3,8), natomiast największy przyrost ludności odnotowano w powiatach gorzowskim (6,8) i zielonogórskim (5,4).

Wysoki poziom aktywności ekonomicznej ludności, w tym zatrudnienia, ma podstawowe znaczenie dla spójności społeczno-gospodarczej regionów. Natomiast główną determinantą rozwoju sytuacji na rynku pracy są procesy demograficzne.

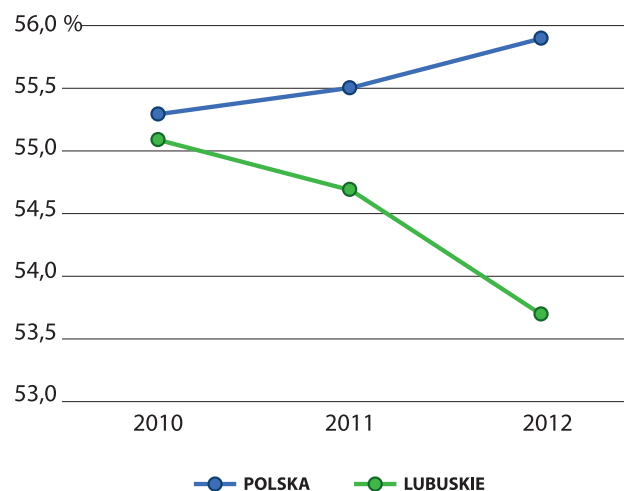
W wyniku starzenia się społeczeństwa postępować będzie proces zmniejszania się podaży pracy, jak również zwiększać się będzie obciążenie demograficzne (szczególnie ludnością w wieku poprodukcyjnym). Od trendów demograficznych zależy, jak będzie wyglądała struktura wiekowa potencjalnych zasobów ludności zdolnej do pracy. Tym samym niezbędne będzie podejmowanie działań mających na celu zachęcanie osób do podjęcia zatrudnienia, poprawę adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw oraz zwiększenie inwestycji w kapitał ludzki.

W 2012 r. obserwowano spadek liczby aktywnych zawodowo mieszkańców województwa lubuskiego, zarówno w porównaniu z 2010 r. (o 6,5%), jak i z 2011 r. (o 3,9%). Przyczynił się do tego zarówno znaczny spadek liczby bezrobotnych (o 20,0% w porównaniu z 2010 r.), jak i spadek liczby pracujących (o 4,9%).

Spadek liczby aktywnych zawodowo miał bezpośredni wpływ na wartość współczynnika aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej, który w województwie lubuskim wyniósł 53,7% i był niższy o 1,4 p. proc. w porównaniu z 2010 r. oraz o 1,0 p. proc. w stosunku do 2011 r. Oznacza to, że niewiele ponad połowa mieszkańców województwa w wieku 15 lat i więcej wykonywała pracę zarobkową lub aktywnie jej poszukiwała.

W analizowanym okresie współczynnik aktywności zawodowej ludności w Polsce ukształtował się na poziomie 55,9% i był o 0,6 p. proc. wyższy w stosunku do 2010 r.

Współczynnik aktywności zawodowej wg BAEL

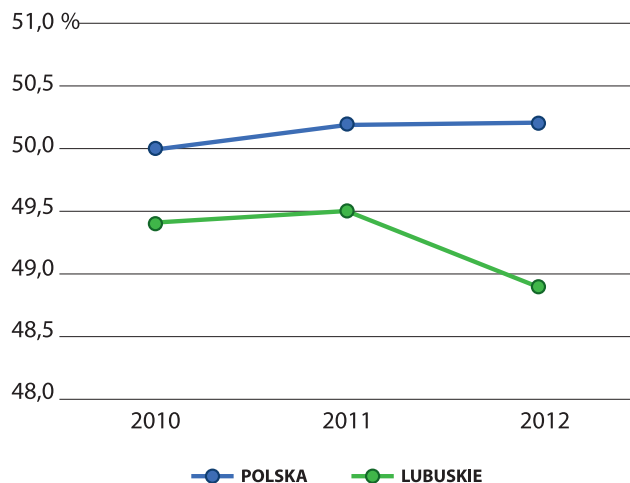

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Województwo lubuskie wyróżnia relatywnie wysoki i rosnący w ostatnich latach odsetek pracujących w sektorze usługowym (w 2012 r. na poziomie 59,1% wobec 57,0% średnio w kraju) oraz wyższy niż średnio w kraju odsetek pracujących w sektorze przemysłowym (33,3% wobec 30,4% średnio w kraju). Jednocześnie lubuskie jest jednym z trzech województw o najniższym udziale pracujących w sektorze rolniczym (7,6% ogółu pracujących) obok województw: śląskiego (2,6%) i dolnośląskiego (6,5%).

O stopniu wykorzystania zasobów pracy i kapitału ludzkiego świadczy wartość wskaźnika zatrudnienia. W 2012 r. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej w województwie lubuskim kształtował się na poziomie 48,9%, tj. o 0,5 p. proc. niższym niż w 2010 r., podczas gdy w Polsce wyniósł 50,2% i był o 0,2 p. proc. wyższy w stosunku do 2010 r. Na szczególną uwagę zasługuje jednak wartość wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych, który kształtował się w Lubuskiem na poziomie 26,8% (w 2010 r. 25,0%) i był najwyższy spośród wszystkich województw (średnio w Polsce wyniósł 21,4%).

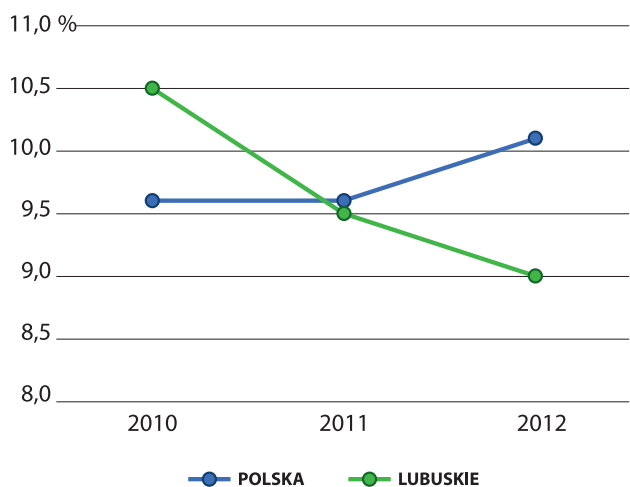
Wskaźnik zatrudnienia wg BAEL

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W województwie lubuskim w latach 2010-2012 odnotowano znaczny spadek stopy bezrobocia liczonej według BAEL, z 10,5% w 2010 r. do 9,0 w 2012 r., a niższą stopą bezrobocia mogły pochwalić się jedynie dwa województwa: mazowieckie (8,0%) oraz wielkopolskie (8,5%).

Stopa bezrobocia wg BAEL

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Niestety w ostatnich latach w województwie lubuskim obserwuje się spadek aktywności edukacyjnej osób dorosłych. Analiza skali uczestnictwa w kształceniu osób w wieku 25 - 64 lata wskazuje, że w porównaniu z rokiem 2010 wskaźnik uczestnictwa dla tej grupy wiekowej w kształceniu i szkoleniu spadł o 1,5 p. proc. (z 4,4% do 2,9%) i był jednym z najniższych w kraju, niższy notowano jedynie w województwie warmińsko-mazurskim (2,8%).

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Politykę rynku pracy na poziomie samorządu województwa realizuje Wojewódzki Urząd Pracy (WUP).

Strategiczne ramy działania w zakresie polityki rynku pracy zostały określone w Lubuskiej Strategii Zatrudnienia na lata 2010-2020 (LSZ) przyjętej przez Sejmik Województwa Lubuskiego w dniu 14 lutego 2011 r. Dokument obejmuje zarówno działania stanowiące domenę samorządu województwa, jak i partnerów rynku pracy.

Strategia zakłada cztery podstawowe cele, są to:

1. poprawa zasobu miejsc pracy;
2. dostosowanie kwalifikacji kadr do zmieniających się potrzeb rynku pracy;
3. włączenie społeczne i zawodowe;
4. wzmocnienie instytucjonalne.

W realizację planowanych zadań w obrębie określonych celów zaangażowane są takie podmioty jak: Ochotnicze Hufce Pracy, Okręgowa Inspekcja Pracy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Wojewoda Lubuski (w tym Kuratorium Oświaty), Powiatowe Urzędy Pracy.

Szacunkowe średnioroczne nakłady w ramach zadań realizowanych na podstawie Strategii oceniane są na poziomie 435 mln zł. Pochodzą one z trzech źródeł:

- środki finansowe desygnowane przez samorząd województwa;
- fundusze strukturalne;
- oraz inne środki krajowe.

WUP corocznie opracowuje również tzw. Lubuski Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia, który zawiera operacjonalizację

zając celów zapisanych w LSZ 2011-2020. Głównym celem planów jest koordynacja działań, która ma się przyczynić do osiągnięcia efektu synergii między podmiotami wdrażającymi strategię. Podstawowym zadaniem jest skuteczna wymiana informacji o podejmowanych przedsięwzięciach. W sposób bezpośredni przyczynia się do niwelowania efektu dublowania inicjatyw, zmierzających do tworzenia bądź utrzymania miejsc pracy, dostosowania kwalifikacji kadr, włączenia społecznego i zawodowego oraz wzmocnienia instytucjonalnego. W ramach tych działań objętych pomocą było około 664 tys. osób w okresie 2010-2013.

Ważnym dla rynku pracy był podjęty przez WUP projekt pn. „Lubuski Przedsiębiorca”. Głównym celem działania w ramach projektu był rozwój przedsiębiorczości oraz podniesienie aktywności zawodowej w województwie lubuskim poprzez szkolenia i udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, połączone ze wsparciem pomostowym i doradztwem w początkowym okresie prowadzenia firmy. Z pomocy w ramach projektu skorzystało 350 osób, które w trakcie szkoleń podnosiły poziom wiedzy z zakresu przedsiębiorczości, natomiast 146 osób otrzymało pomoc finansową na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W ramach tego działania wydatkowano kwotę na sumę 7.289.150,00 złotych, z czego 85% stanowiły środki EFS. Projekt trwał w okresie od 1.09.2010 do 30.06.2014 roku.

Innym zadaniem realizowanym przez WUP są tzw. branżowe partnerstwa lokalne.

W ramach paktu o współpracy powołano 4 partnerstwa branżowe, do których przystąpiły podmioty zainteresowane poszczególnymi obszarami działania, tj.

- Partnerstwo na rzecz poradnictwa zawodowego;
- Partnerstwo na rzecz badań rynku pracy;
- Partnerstwo na rzecz kształcenia ustawicznego;
- Partnerstwo na rzecz ekonomii społecznej.

Spotkaniem inauguracyjnym Forum Poradnictwa Zawodowego była konferencja poświęcona zagadnieniom rynku pracy woj. lubuskiego, która została zorganizowana w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie we wrześniu 2008 roku.

Do partnerstwa na rzecz poradnictwa zawodowego należy obecnie około 80 instytucji samorządowych, edukacyjnych, organizacji społecznych i innych podmiotów, które wyraziły wolę wspólnego działania na rzecz rozwoju poradnictwa zawodowego w województwie lubuskim. Działania skoncentrowane są na: współpracy między różnymi instytucjami realizującymi zadania z zakresu informacji i poradnictwa zawodowego, tworzeniu świadomości roli poradnictwa zawodowego w całościowym przebiegu procesu edukacji człowieka oraz popularyzacji modelowych rozwiązań (dobrych praktyk) w zakresie realizacji usług poradnictwa zawodowego adresowanego do klientów instytucji partnerskich.

Działania w ramach partnerstwa na rzecz poradnictwa zawodowego mają na celu niesienie pomocy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w obszarze planowania i organizowania życia zawodowego. Doradcy zawodowi pomagają osobom mającym trudności z podjęciem lub realizacją decyzji zawodowych. Trudności te mogą mieć związek z brakiem umiejętności oceny własnych możliwości zawodowych, przewidywania skutków własnych wyborów związanych z pracą czy korzystania z informacji o rynku pracy itp. Doradcy pomagają osobom, które chcą się przekwalifikować lub podjąć działalność gospodarczą, czy też zamierzają powrócić na rynek pracy, podjąć dalszą naukę.

W ramach partnerstwa na rzecz badań rynku pracy realizowana jest wymiana wiedzy oraz spostrzeżeń poprzez organizowanie roboczych spotkań branżowych praktyków i teoretyków, w których uczestniczą pracownicy urzędów pracy, jednostek samorządowych oraz przedstawiciele nauki w zakresie analizy rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb w zakresie kompetencji oraz kwalifikacji osób bezrobotnych.

Partnerstwo na rzecz kształcenia ustawicznego jest działaniem ukierunkowanym na dostosowywanie oferty edukacyjnej (kierunków kształcenia i szkoleń) do potrzeb rynku pracy. W ramach projektu organizowane są spotkania przedstawicieli władz samorządowych, administracji publicznej, organizacji pozarządowych, izb rzemieślniczych,

Urzędu Marszałkowskiego, Lubuskiego Kuratorium Oświaty, uczelni wyższych i szkół zawodowych.

Działania podejmowane przez WUP, realizowane są w kooperacji z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubuskiego, uczelniami wyższymi oraz innymi jednostkami funkcjonującymi w otoczeniu rynku pracy. Mają one na celu zdiagnozowanie stanu rynku pracy, zarówno na płaszczyźnie podażowej, jak i popytowej.

Zapotrzebowanie na zawody jest dynamicznym zjawiskiem, na które oddziałują dwie wartości - popytu i podaży pracy. Sytuacja na rynku pracy ma wpływ na wzbogacanie oferty oraz modyfikację programów kształcenia zawodowego w jednostkach funkcjonujących w systemie edukacyjnym. Analizę zawodów nadwyżkowych i deficytowych prowadzi corocznie WUP.

Trend zmian w grupie zawodów deficytowych oraz zrównoważonych

Kod grupy zawodów	Nazwa grupy zawodów	Wskaźnik intensywności nadwyżki (deficytu) zawodów			
		2010	2011	2012	2013
92	Robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie	d	d	d	d
51	Pracownicy usług osobistych (fryzjerzy, kosmetyczki, gospodarze budynków, kelnerzy)	d	d	d	z
41	Sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni	d	d	d	d
96	Ładowacze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych (sortowacze odpadów, ładowacze nieczystości, pracownicy przy pracach prostych)	n	z	z	d
94	Pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki (pomoc kuchenna, zmywacz naczyń)	n	n	n	z

34	Średni personel z dziedziny prawa, s. społecznych, kultury i pokrewni (sekretarka notarialna, pracownicy pomocy społecznej, instruktorzy fitness, fotografowie)	n	n	z	n
53	Pracownicy opieki osobistej i pokrewni (opiekunowie dziecięcy, asystenci nauczycieli, opiekunka domowa, pomoc apteczna)	z	n	n	z
54	Pracownicy ochrony środowiska (funkcjonariusze Biur Ochrony Rządu, pracownicy usług ochrony)	n	n	z	n

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych WUP.

Legenda:

- n - zawody nadwyżkowe
- z - zawody zrównoważone
- d - zawody deficytowe

WUP wskazał następujące grupy zawodów deficytowych w 2013 roku:

- robotnicy pomocniczy w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie;
- sekretarki, operatorzy urządzeń biurowych i pokrewni;
- oraz ładowacze nieczystości i inni pracownicy przy pracach prostych (sortowacze odpadów, ładowacze nieczystości, pracownicy przy pracach prostych).

Grupę zawodów zrównoważonych w 2013 roku tworzą przedstawiciele następujących profesji:

- pracownicy usług osobistych (fryzjerzy, kosmetyczki, gospodarze budynków, kelnerzy);
- pracownicy pomocniczy przygotowujący posiłki (pomoc kuchenna, zmywacz naczyń);

- oraz pracownicy opieki osobistej i pokrewni (opiekunowie dziecięcy, asystenci nauczycieli, opiekunka domowa, pomoc apteczna).

Pozostałe profesje zaliczamy do grupy zawodów nadwyżkowych, w przypadku których wartość podaży pracy jest wyższa od popytu na osoby o określonych kwalifikacjach.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INNOWACJE

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

W 2012 r. podstawowe dane i wskaźniki obrazujące sytuację ekonomiczną regionu uległy dalszemu pogorszeniu. Produkcja sprzedana przemysłu była o 5,2% (w cenach stałych) niższa niż w roku poprzednim (wobec wolniejszego niż w poprzednich latach wzrostu w 2011 r. na poziomie 0,8%). Poniżej poziomu sprzed roku ukształtowała się także produkcja budowlano-montażowa zrealizowana na terenie województwa lubuskiego (zmniejszyła się w skali roku o 5,2% po wzroście w 2011 r. o 24,7%).

Ponadto notowano spadek nakładów inwestycyjnych w relacji do 2011 r. (o 27,7%), spowodowany głównie głębokim spadkiem inwestycji w sektorze publicznym (z 5155,5 mln zł w 2011 r. do 2716,6 mln zł w 2012 r., tj. o 47,3%).

Nakłady inwestycyjne zrealizowane w sektorze prywatnym w 2012 r. wzrosły o 7,9%, tj. do poziomu 3058,0 mln zł (po spadku w poprzednim roku o 42,0%), w tym w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 1787,2 mln zł (tj. zaledwie o 1,0% mniej niż w 2011 r., kiedy notowano wzrost inwestycji o 21,7%).

Produkt krajowy brutto województwa lubuskiego w 2011 r. wyniósł 33552 mln zł, co stanowiło 2,2% PKB w kraju. W ostatnich latach wzrost produktu krajowego brutto liczony w cenach stałych był niższy niż średnio w kraju, jednak po wyraźnym spowolnieniu w 2009 r. (do 0,2%), w kolejnych latach uległ przyspieszeniu i wyniósł 2,7% w 2010 r. i 3,3% w 2011 r.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2011 r. produkt krajowy brutto wyniósł 32,8 tys. zł, wobec maksymalnej wartości wskaźnika w województwie mazowieckim (64,8 tys. zł

na 1 mieszkańca), a minimalnej w województwach: podkarpackim i lubelskim (odpowiednio 26,8 tys. zł i 26,9 tys. zł).

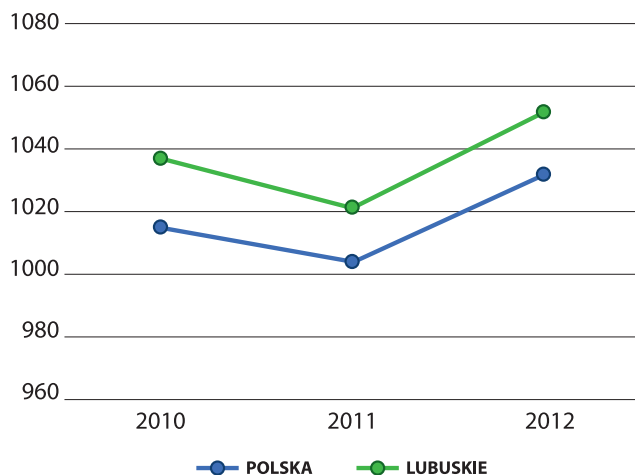
Wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego w 2011 r. wyniosła 89,7 tys. zł, przy średniej wartości tego wskaźnika dla kraju 96,3 tys. zł i rozpiętości od 67,2 tys. w województwie lubelskim do 130,3 tys. zł w województwie mazowieckim.

W województwie lubuskim notuje się relatywnie wysoki i rosnący udział przemysłu w tworzeniu wartości dodanej brutto, na poziomie 30,8% (wobec 30,1% w 2010 r.). Wyższy udział przedsiębiorstw przemysłowych w generowaniu wartości dodanej brutto obserwuje się tylko w województwach: śląskim (35,3%) i dolnośląskim (36,8%).

W końcu 2012 r. w województwie lubuskim było 107,7 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, tj. o 3,1% więcej niż w końcu 2011 r. Wzrost liczby podmiotów notowano w grupie jednostek małych, o liczbie pracujących nie przekraczającej 9 osób, a ich udział w ogóle podmiotów w województwie zwiększył się w skali roku o 0,7 p. proc. do 95,7%. Jednocześnie podobnie jak w 2011 r., zmniejszyła się ilość podmiotów o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (o 12,6%) oraz od 50 do 249 osób (o 6,7%). Znacząco zmniejszyła się także liczba podmiotów dużych, o liczbie pracujących powyżej 250 osób (o 14,0%).

Charakterystyczne jest jednak stosunkowo wysokie nasycenie podmiotami gospodarczymi wyrażone liczbą jednostek zarejestrowanych w rejestrze REGON w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2012 r. na 10 tys. mieszkańców województwa przypadają 1052 podmioty gospodarcze, tj. o 20 podmiotów na 10 tys. mieszkańców więcej niż średnio w kraju.

Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Na wysokim poziomie w relacji do liczby ludności utrzymuje się także liczba jednostek nowozarejestrowanych. W 2012 r. wyniosła 106 podmiotów na 10 tys. ludności wobec 93 nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności średnio w kraju.

W 2012 r. liczba podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową, tj. systematycznie prowadzących prace twórcze, w celu zwiększenia zasobu wiedzy oraz znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy lub zlecających wykonanie takich prac innym podmiotom, w województwie lubuskim wyniosła 37, w tym w sektorze przedsiębiorstw 31. Było to o 19,4% więcej niż w roku poprzednim (wobec wzrostu liczby podmiotów prowadzących działalność badawczą i rozwojową w kraju średnio 23,1%). Oznacza to spowolnienie tempa przyrostu liczby jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową. W latach 2010 i 2011 w województwie lubuskim wzrost liczby tych podmiotów wyniósł odpowiednio 35,3% i 34,8%. Tym samym liczba jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową w województwie lubuskim nadal jest najniższa w kraju, porównywalna z województwem podlaskim (w którym w 2012 r. było 46 podmiotów prowa-

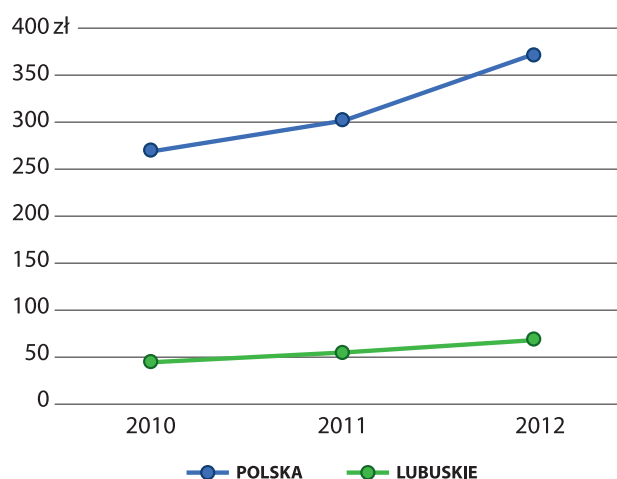
dzających działalność badawczo-rozwojową) i świętokrzyskim (50 podmiotów).

Wzrostowi liczby jednostek prowadzących działalność badawczo-rozwojową, towarzyszył wyższy niż przed rokiem wzrost nakładów wewnętrznych na badania naukowe i prace rozwojowe.

W 2012 r. nakłady na działalność badawczo-rozwojową wyniosły 70,0 mln zł, tj. o 25,0% więcej niż w 2011 r. i o 54,0% więcej niż w 2010 r., a wyższe niż przed rokiem były zarówno nakłady inwestycyjne na środki trwałe (o 24,7%), jak i nakłady bieżące (o 25,2%).

Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 r. wyniosły ponad 68 zł (wobec blisko 373 zł średnio w kraju). Niższe nakłady w przeliczeniu na 1 mieszkańca zrealizowano jedynie w województwie opolskim (65 zł), natomiast najwyższe wartości omawianego wskaźnika notowano w województwach: mazowieckim (923 zł na 1 mieszkańca) i małopolskim (489 zł na 1 mieszkańca).

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Intensywność prac w zakresie działalności badawczo-rozwojowej, wyrażona udziałem nakładów na badania

i prace rozwojowe w PKB, w 2011 r. wzrosła w stosunku do lat poprzednich, sięgając 0,17% (wobec 0,10% w 2009 r. i 0,14% w 2010 r.), pozostała jednak na najniższym poziomie w kraju. Średni udział nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe w PKB w kraju wyniósł 0,76%, przy czym najwyższy był w województwach: mazowieckim (1,37%), małopolskim (1,06%) oraz podkarpackim (0,95%). W grupie województw o najniższej intensywności prac w zakresie B+R obok województwa lubuskiego znalazły się województwo opolskie ze wskaźnikiem 0,26% oraz kujawsko-pomorskie (0,27%).

W 2012 r. liczba zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej, tj. zarówno pracowników merytorycznych, jak i personelu pomocniczego bezpośrednio z nią związanego, przeznaczających na tę działalność co najmniej 10% swojego ogólnego czasu pracy, wyniosła 1118 osób (tj. 0,8% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w kraju). Było to o 1,5% więcej niż w 2011 r. Ponad 89% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w województwie lubuskim stanowili pracownicy naukowo-badawczy, blisko 9% - technicy i pracownicy równorzędni, a nieco mniej niż 2% - pozostały personel.

Ponad 81% zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej stanowili pracownicy sektora szkolnictwa wyższego. Dalsze 18% stanowiły osoby zatrudnione w sektorze przedsiębiorstw, a mniej niż 1% - w sektorze rządowym. W przeliczeniu na 100 tys. ludności zatrudnienie w działalności badawczej i rozwojowej w sektorze szkolnictwa wyższego wyniosło 89 osób na 100 tys. mieszkańców, a w sektorze przedsiębiorstw blisko 20 osób. Dla porównania liczba zatrudnionych w wymienionych sektorach w kraju wyniosła odpowiednio 208 i 84 osoby na 100 tys. mieszkańców.

W 2012 r. udział zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w ludności aktywnej zawodowo wyniósł 0,25% wobec 0,24% w 2011 r., przy średniej wartości tego wskaźnika w kraju 0,80% i rozpiętości od 0,12% w województwie świętokrzyskim do 1,20% w województwie małopolskim i 1,41% w województwie mazowieckim.

Informacji na temat innowacyjności dostarczają m.in. badania GUS prowadzone w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2012 r. obserwowano wzrost udziału przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną zarówno w grupie przedsiębiorstw przemysłowych, jak i usługowych. Podobną tendencję odnotowano w kraju.

W 2012 r. w grupie przedsiębiorstw przemysłowych nakłady na działalność innowacyjną poniosło 13,1% badanych przedsiębiorstw (wobec 12,9% średnio w kraju i rozpiętości wskaźnika od 9,6% w województwie wielkopolskim do 19,3% w województwie podlaskim). Najwyższy odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które inwestowały w innowacje notowano w grupie przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 249 osób (50,0% wobec 40,0% w 2011 r.) oraz o liczbie pracujących od 50 do 250 osób (24,0% wobec 20,5% w 2011 r.). Najmniejszą aktywność inwestycyjną w zakresie innowacji, jednak większą niż przed rokiem, wykazały przedsiębiorstwa o liczbie pracujących od 10 do 49 osób, spośród których nakłady na działalność innowacyjną poniosło 7,6% przedsiębiorstw wobec 5,8% w 2011 r.

Jednocześnie wartość nakładów na działalność innowacyjną poniesionych przez przedsiębiorstwa przemysłowe wzrosła z 235,5 mln zł w 2011 r. do 292,4 mln zł (tj. o 24,2%), po spadku w skali roku notowanym w poprzednich latach: o 7,3% w 2009 r., o 20,8% w 2010 r. i o 10,4% w 2011 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca nakłady przedsiębiorstw przemysłowych na działalność innowacyjną wyniosły 286 zł (wobec 230 zł w 2011 r. i 559 zł średnio w kraju).

Odsetek przedsiębiorstw z sektora usług, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną zwiększył się w relacji do 2011 r. o 1,7 p. proc. do 7,7% (wobec 9,8% średnio w kraju). Zrealizowane nakłady były jednak niższe niż w latach 2010 i 2011 (odpowiednio o 33,4% i 26,2%) i wyniosły 18,9 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca było to 19 zł (wobec 25 zł w 2011 r. i 393 zł średnio w kraju).

W przedsiębiorstwach usługowych środki własne stanowiły 84,8% ogółu nakładów na działalność innowacyjną (wobec 70,6% w 2011 r. i 69,6% średnio w kraju).

W 2012 r. spośród przedsiębiorstw przemysłowych objętych badaniem 16,5% stanowiły przedsiębiorstwa innowacyjne, tj. takie, które w badanym okresie wprowadziły na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces). Było to o 4,1 p. proc. więcej niż w poprzednim roku.

Przedsiębiorstwa przemysłowe nieco częściej wprowadzały innowacje procesowe niż produktowe. W 2012 r. nowy lub istotnie ulepszony proces wprowadziło 12,9% przedsiębiorstw przemysłowych (wobec 12,4% średnio w kraju). Było to o 2,8 p. proc. więcej niż w 2011 r. Z kolei udział przedsiębiorstw, które wprowadziły nowy lub istotnie ulepszony produkt wyniósł 11,0% (wobec 11,2% średnio w kraju), tj. o 2,4 p. proc. więcej niż w poprzednim roku.

Spośród przedsiębiorstw przemysłowych najbardziej aktywne innowacyjnie są przedsiębiorstwa duże, o liczbie pracujących powyżej 249 osób. W grupie tej w 2012 r. innowacje wprowadziło blisko 60% przedsiębiorstw. W populacji przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 50 do 249 osób w 2012 r. przynajmniej 1 innowację produktową lub procesową wprowadziło 29,3% przedsiębiorstw. Najmniej przedsiębiorstw, które wprowadziły nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces notuje się w grupie przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (odsetek ten wyniósł 9,8%).

W sektorze usług odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych wyniósł 12,2% (wobec 10,2% w 2011 r. i 12,4% średnio w kraju), przy czym odsetek przedsiębiorstw, które wprowadziły innowacje procesowe wyniósł 7,5%, a produktowe 6,1% badanych przedsiębiorstw usługowych, wobec odpowiednio 9,1% i 7,1% średnio w kraju.

W porównaniu z 2011 r. zarówno w grupie przedsiębiorstw przemysłowych, jak i jednostek z sektora usług zwiększył się odsetek przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej, tj. brały aktywny

udział we wspólnych projektach dotyczących działalności innowacyjnej z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. W populacji przedsiębiorstw przemysłowych objętych badaniem współpracę w zakresie działalności innowacyjnej podjęło 4,9% jednostek (wobec 3,8% w 2011 r.). Wyraźny wzrost aktywności w tym zakresie wykazały przedsiębiorstwa duże o liczbie pracujących 250 osób i więcej, spośród których 40,5% współpracowało w zakresie działalności innowacyjnej (tj. o 16,1 p. proc. więcej niż w poprzednim roku). W mniejszym stopniu wzrósł odsetek przedsiębiorstw współpracujących w obszarze działalności innowacyjnej w populacji przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (z 8,3% w 2011 r. do 8,7%) oraz w grupie jednostek o liczbie pracujących od 10 do 49 osób (z 1,2% w 2011 r. do 1,7%).

W grupie przedsiębiorstw z sektora usług współpracę w zakresie działalności innowacyjnej prowadziło 2,2% jednostek objętych badaniem (wobec 1,4% w 2011 r.).

W 2012 r. wzrosła liczba przedsiębiorstw przemysłowych posiadających środki automatyzacji procesów produkcyjnych (o 3,2%, po wzroście w latach 2010 i 2011 odpowiednio o 27,7% i 17,9%). Najczęściej występującymi środkami automatyzacji były komputery do sterowania i regulacji procesami technologicznymi (35,5% wszystkich środków automatyzacji), których liczba wzrosła w skali roku o 3,3%. Więcej niż przed rokiem (o 5,5%) było linii produkcyjnych sterowanych komputerem i centrów obróbkowych (o 12,3%), które stanowiły odpowiednio 17,2% i 14,1% wszystkich środków automatyzacji. Zmniejszyła się natomiast liczba automatycznych linii produkcyjnych (o 0,4%), które stanowiły 16,3% środków automatyzacji w przedsiębiorstwach przemysłowych w województwie.

Postęp ekonomiczny i rozwój gospodarki opartej na wiedzy wymaga wykwalifikowanej kadry osób o wysokich kompetencjach. W tym kontekście istotna jest rola szkolnictwa wyższego w regionie.

Od kilku lat liczba studentów systematycznie maleje, zarówno w kraju jak i w województwie lubuskim. Głównym

powodem tego spadku jest wchodzenie w wiek kształcenia na poziomie wyższym osób z niżu urodzeniowego, którego początki sięgają końca lat 80. XX wieku. W 2012 r. w województwie kształciło się 21,3 tys. studentów, tj. o 10,8% mniej niż przed rokiem. Udział lubuskich studentów w liczbie studentów w kraju wyniósł 1,3%. Liczba studentów w przeliczeniu na 10 tys. ludności w województwie należy do najniższych w kraju (w 2012 r. wyniosła 208, wobec 435 w kraju). Najwyższe wskaźniki notowano w województwach: małopolskim i mazowieckim (odpowiednio 605 i 589).

Z ogółu studentów 22,3% stanowili studenci kierunków pedagogicznych, a 13,6% - ekonomii i administracji. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było to odpowiednio 46 i 28 studentów. Dalsze 19,4% studentów w województwie stanowili studenci kierunków społecznych i humanistycznych (po 20 studentów każdego z tych kierunków na 10 tys. mieszkańców). Studenci kierunków ścisłych, inżynieryjnych i technicznych stanowili łącznie 23,2% ogółu studentów. W przeliczeniu na 10 tys. ludności było to 48 osób, z tego 16 na kierunkach inżynieryjno-technicznych, 13 na architekturze i budownictwie oraz po 8 na kierunkach informatycznych oraz związanych z produkcją i przetwórstwem.

W 2012 r. lubuskie uczelnie opuściło 6,7 tys. absolwentów (tj. o 3,0% mniej niż w 2011 r.), w tym ponad 900 absolwentów kierunków ścisłych, inżynieryjnych i technicznych. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było to 65 osób, wobec 126 średnio w kraju. Najwięcej osób ukończyło studia na kierunkach pedagogicznych (20 osób na 10 tys. mieszkańców), ekonomii i administracji (11 osób), kierunkach społecznych (9 osób) i humanistycznych (5 osób). Kierunki ścisłe łącznie ukończyło blisko 10 osób w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, w tym kierunki inżynieryjno-techniczne - 3 osoby.

Jedną z głównych miar rozwoju gospodarki opartej na wiedzy są statystyki dotyczące zasobów ludzkich dla nauki i techniki (HRST), tworzonych przez osoby aktualnie zajmujące się lub potencjalnie mogące zająć się pracami

związanymi z tworzeniem, rozwojem, rozpowszechnianiem i zastosowaniem wiedzy naukowo-technicznej.

Do zasobów ludzkich dla nauki i techniki zalicza się osoby, które spełniają przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- posiadają formalne kwalifikacje, tzn. wykształcenie wyższe w dziedzinach nauki i techniki,
- nie posiadają formalnego wykształcenia, ale pracują w zawodach nauki i techniki, gdzie takie wykształcenie jest zazwyczaj wymagane.

W 2012 r. zasoby ludzkie dla nauki i techniki w województwie lubuskim stanowiły 19,8% ludności województwa (w kraju 24,1%) wobec 20,4% w 2011 r. (w kraju 23,7%).

Udział najważniejszej grupy osób, stanowiącej rdzeń zasobów, tzn. osób, które posiadają wykształcenie wyższe i pracują dla nauki i techniki w ogóle ludności województwa wyniósł 7,7% (wobec 10,1% średnio w kraju). Było to o 0,7 p. proc. mniej niż w 2011 r. (wobec wzrostu udziału tej grupy w ludności kraju o 0,1 p. proc.).

Niższy niż w 2011 r. był także odsetek osób z wykształceniem wyższym, stanowiących zasób ze względu na wykształcenie w ogóle ludności, który wyniósł 15,4% wobec 16,1% w poprzednim roku (wobec wzrostu w kraju z 19,0% w 2011 r. do 19,7%).

Udział osób pracujących w sferze nauki i techniki, stanowiących zasób ze względu na zawód, wyniósł 12,0% (w kraju 14,5%) wobec odpowiednio 12,7% w województwie i 14,7% średnio w kraju w 2011 r.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Lubuskie firmy

Województwo lubuskie pomimo dużej różnorodności gospodarczej, wyróżnia się kilkoma wiodącymi branżami przetwórstwa przemysłowego. Nieprzerwanie od 2010 roku największą wartość produkcji sprzedanej wykazują firmy z branży motoryzacyjnej. W dalszej kolejności są branże związane z przetwórstwem drewna, produkcją mebli

oraz papieru. Wysoką pozycję nadal utrzymuje produkcja spożywcza. Wyraźnie wzrasta również produkcja wyrobów z metali oraz maszyn i urządzeń.

Kilka produktów pochodzących z lubuskiego od lat ma bardzo poważny udział w produkcji krajowej. W 2011 roku po raz pierwszy próg 20% udziału województwa lubuskiego w produkcji krajowej przekroczyła produkcja świeżego i mrożonego mięsa z indyków. Bardzo wysoki poziom (15% i więcej) udziału w rynku krajowym wykazuje produkcja tworzyw sztucznych. Większe wahania notuje produkcja mebli, ale zazwyczaj utrzymuje poziom powyżej 10% udziału w produkcji krajowej. Spadł natomiast znacząco udział w produkcji krajowej takich lubuskich produktów jak: buty, papier, tektura i materiały podłogowe z drewna.

Działalność firm zlokalizowanych w województwie lubuskim wpisuje się również w innowacyjny rozwój. Przedsiębiorstwa innowacyjne działają m.in. w takich obszarach jak: rynek telewizji cyfrowej i interaktywnej, zaawansowane rozwiązania technologiczne dla biznesu z zakresu IT oraz tzw. bezpieczeństwa IT, informatyczne systemy zarządzania, monitoring i technologie GPS, technologie medyczne. Coraz więcej firm lubuskich w procesie aplikacji stara się o zdobycie patentów krajowych jak i zagranicznych, ważnych na różnych rynkach globalnych.

Inwestycje

Jednym z ważnych elementów wspierających rozwój gospodarczy w regionie jest działanie stref ekonomicznych. Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna ustanowiona w 1997 roku działała pierwotnie na dwóch podstrefach założycielskich w Kostrzynie nad Odrą i Słubicach na obszarze 457,27 hektarów. Liczba podstref wzrosła do 35 w 2013 roku i 40 w 2014 roku i rozlokowała się w trzech województwach: lubuskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim. W samym regionie lubuskim liczba podstref wzrosła do 19 w 2014 roku.

Podstrefa KSSSE, okolice Żar

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

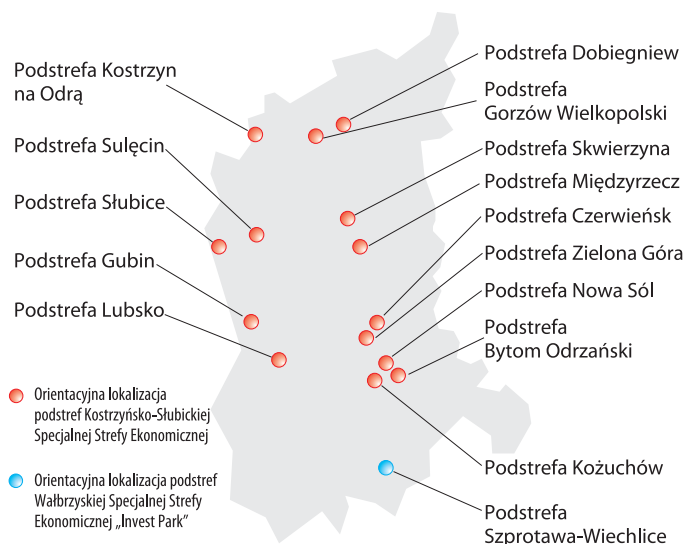
Pod względem wartości inwestycji rekordowy okazał się 2011 rok, w którym suma zadeklarowanych nakładów wyniosła prawie 1,5 mld złotych, w tym około 1,14 mld złotych na terenie województwa lubuskiego. W kolejnych latach kwoty były mniejsze i wyniosły ponad 117 mln zł w 2012 roku oraz 345 mln zł w 2013 roku. Oprócz nowych inwestorów występowało również zjawisko reinwestowania przez firmy już działające w Strefie. W latach 2011-2012 na terenie lubuskiego trzynastcie firm dokonało reinwestycji na kwotę ponad 181 mln złotych, a w 2013 roku kolejnych 10 na kwotę 173,6 mln złotych.

W województwie lubuskim poniesione nakłady (przez firmy działające w podstrefach) wyniosły do końca 2013 r. ponad 3 miliardy zł, a zatrudnienie na terenie podstref w lubuskim znalazło ponad 10 tysięcy osób. Łącznie na terenie podstref lubuskich wydano 102 zezwolenia dla firm, z których 80 prowadzi swoją działalność.

W podstrefie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park” w Szprotawie, nie zainwestował dotąd żaden podmiot.

Podstrefy Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest Park” w województwie lubuskim

Źródło: Analiza potencjału pozyskiwania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do województwa lubuskiego, PwC Polska na zlecenie UMWL w Zielonej Górze, Zielona Góra 2013, s. 45.

Atrakcyjność inwestycyjna województwa lubuskiego oceniana jest na średnim poziomie, wśród regionów polskich¹. Do głównych atutów zalicza się m.in. dostępność transportową i telekomunikacyjną, korzystny klimat dla przemysłu, atrakcyjność turystyczną. Do obszarów o potencjalnie najwyższej atrakcyjności zaliczają się obszary Gorzowa Wielkopolskiego i Zielonej Góry oraz okolice Świebodzina.

Klasy

Od 2011 roku ma miejsce zwiększone zainteresowanie tworzeniem klastrów. Działalność klastra inicjują przedsiębiorcy, instytucje wspierające przedsiębiorczość, przedstawiciele świata nauki oraz lokalne samorządy. Lubuskie klasy koncentrują swoją działalność min. w zakresie:

branży metalowej, IT (2 podmioty), edukacji, ekonomii społecznej, energii odnawialnej (2 podmioty), innowacji agrotechnicznych, transportu i turystyki (2 podmioty). Na etapie powstawania jest klastr motoryzacyjny. Nadgraniczne położenie województwa lubuskiego sprawia, że oprócz klastrów o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, razem z partnerami z Brandenburgii powstają klasy o zasięgu transgranicznym. W 2014 roku w województwie lubuskim zidentyfikowano 16 klastrów i inicjatyw klastrowych.

Na szczególną uwagę zasługują następujące inicjatywy klastrowe i klasy:

- Lubuski Klastr Metalowy z Gorzowa Wlkp. (działający od 2008 roku), to największy klastr zrzeszający firmy produkcyjne i usługowe oraz podmioty sektora edukacji i szkolnictwa wyższego (łącznie 24), w których pracuje ok. 3000 osób, a wartość produkcji firm w 2012 roku wyniosła ponad 400 mln złotych.
- Klastr Archiwizacji Cyfrowej z Nowej Soli (od 2010 r.), który skupia 11 podmiotów, w tym 8 firm sektora MŚP z 4 województw, opracował i rozwija usługę długoterminowej archiwizacji danych pochodzących z zasobów cyfrowych.
- Centrum Lubuskich Innowacji Agrotechnicznych (CLIA od 2013 r.), będące inicjatywą klastrową, koordynowaną przez Gminną Spółdzielnię „Samopomoc Chłopska” w Żarach tworzy 9 podmiotów gospodarczych. Idea inicjatywy klastrowej opiera się na uprawie zbóż i nasion oleistych.
- Klastr Transportu, Spedycji i Logistyki (Świebodzin od 2013r.), skupiający 17 podmiotów z Polski i Niemiec. Klastr planuje wykreować nowoczesne rozwiązania i produkty dla branży oraz doradztwo w zakresie specjalistycznych porad prawnych i tłumaczeń, warsztatów, taboru samochodowego, ładunków, powierzchni magazynowych, usług spedycyjnych itp.

¹ Por. H. Godlewska-Majkowska i in., Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2013, Województwo Lubuskie, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych, Warszawa 2013, oprac. pod red. M. Nowickiego, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2013.

- Lubuski Klaster Energetyki Odnawialnej i Efektywności Energetycznej (Sulechów), od 2011 r., najpierw w formie stowarzyszenia, w 2014 roku planowana jest zmiana formuły w spółkę prawa handlowego. Klaster skupiający kilkanaście podmiotów, ma na celu integrację różnych podmiotów z branży, ponadto wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności oraz tworzenie warunków do skutecznej komercjalizacji wyników prac badawczych uczelni i jednostek B+R.

Infrastruktura transferu technologii

Do grupy największych przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie innowacji należy budowa parków naukowych, przemysłowych i technologicznych oraz centrów wdrożeniowych na terenie województwa lubuskiego.

Jednym z nich jest Lubuski Park Przemysłowo-Technologiczny (LPPT) w Nowym Kisielinie, który tworzą: Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz Park Przemysłowy mający status specjalnej strefy ekonomicznej. LPPT jest wspólną inicjatywą Uniwersytetu Zielonogórskiego, Województwa Lubuskiego, miasta Zielona Góra, gminy Zielona Góra oraz Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. LPPT składa się z dwóch kompleksów: Parku Naukowo - Technologicznego Uniwersytetu Zielonogórskiego (PNT UZ) oraz z Parku Przemysłowego (ze statusem specjalnej strefy ekonomicznej). Działalność LPPT umożliwi transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji z obszaru nauki do gospodarki. W ramach PNT UZ będzie działał Inkubator Przedsiębiorczości oraz cztery centra: Centrum Logistyczne, Centrum Technologii Informatycznych, Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii, Centrum Innowacji "Technologie dla Zdrowia Człowieka". Oferta Lubuskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego (LPPT) sp. z o.o. obejmuje 167 ha terenów inwestycyjnych w Nowym Kisielinie. Wartość inwestycji związanych z wybudowaniem Parku wyniosły ok. 60 mln zł.

W inicjowaniu trwałych powiązań pomiędzy przemysłem a nauką sprzyja Park Technologii i Logistyki Przemysłu Interior w Nowej Soli.

Budowę Parku Technologii i Logistyki Przemysłu Interior w Nowej Soli rozpoczęto w 2011 roku, oddany do użytku został w grudniu 2012 roku. Na powierzchni 1,2 ha znajduje się pełna infrastruktura biurowo - konferencyjna, produkcyjna, magazynowa i badawcza. W budowę Interiora zainwestowano ok. 25 mln zł. Oferta usług parku obejmuje doradztwo, warsztaty i szkolenia, animowanie inicjatyw klastrowych. Jednak z punktu widzenia innowacyjności najważniejszymi obiektami w ramach Interiora są laboratoria.

W Laboratorium Metrologicznym możliwe jest prowadzenie pomiarów elementów o dowolnym kształcie i praktycznie dowolnych gabarytach, z dokładnością do 0,02 mm. Z kolei Laboratorium Komory Solnej przeznaczone jest do badania odporności korozyjnej powłok ochronnych (lakierowniczych). Nowoczesne Data Center umożliwi bezpieczną i profesjonalną archiwizację danych oraz prowadzenie badań i obliczeń w tzw. chmurze obliczeniowej.

Na terenie Parku Interior funkcjonuje Inkubator Innowacji Interior, którego celem jest wspieranie innowacyjnych pomysłów. Wspólnie z Organizacją Pracodawców Ziemi Lubuskiej i Parkiem Eureka z Poznania, Park realizuje projekt pn. *Akcelerator Innowacji* (październik 2013 r. - czerwiec 2015 r.), którego celem jest wspieranie i praktyczna realizacja współpracy nauki z przemysłem poprzez organizację staży naukowców w przemyśle i przedsiębiorców w jednostkach naukowych.

Jesienią 2013 r. otwarty został Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie. W Ośrodku z potencjału tej uczelni korzystają przedstawiciele rolnego przetwórstwa spożywczego. Tu prowadzone są badania analityczne i technologiczno-wdrożeniowe w zakresie kultury winnej latorośli, serowarstwa, browarnictwa, przetwórstwa mięsnego, przetwórstwa owoców i warzyw, a także w dziedzinie szkółkarstwa, ogrodnictwa i roślin ozdobnych. To pierwszy taki ośrodek w Polsce zachodniej. Projekt skierowany jest do aktywnych przedsiębiorców, osób planujących rozpoczęcie działalności

gospodarczej oraz do studentów sulechowskiej PWSZ. Wartość projektu wyniosła ok. 41,6 mln zł.

W Stanowicach w gminie Bogdaniec realizowany jest projekt Budowa Centrum Badawczo-Wdrożeniowego „Eko-Innowacje” przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp., o wartości blisko 14 mln zł. W ramach projektu powstają, m.in.: laboratorium wyposażone w linię badawczą do przerobu odpadów zawierających cenne metale, pozwalającą przetestować i wdrożyć w praktykę przemysłową technologie odzyskiwania cennych pierwiastków oraz zakład, który będzie testował możliwości wysokotemperaturowego odgazowania różnego typu „wsadów” pochodzących z działalności firm zlokalizowanych w woj. lubuskim, w kierunku osiągnięcia założonych parametrów fizykochemicznych (energia, ciepło, redukcja zanieczyszczeń, ergonomia, ekonomia systemu itp.). Dotychczas działała tylko jedna tego typu instalacja w Europie.

Na badania i rozwój innowacyjnych rozwiązań (gospodarka odpadami, ochrona środowiska i energia odnawialna) będzie nastawiony powstający Gorzowski Ośrodek Technologiczny Park Naukowo-Przemysłowy, który jako spółka powstał w listopadzie 2013 roku. Park ma się składać z dwóch powiązanych ze sobą, lecz autonomicznych podmiotów: komercyjnej spółki o charakterze badawczym, rozwojowym i wdrożeniowym oraz Centrum Edukacji Zawodowej, działającego w ścisłej współpracy z przedsiębiorcami, jednostkami badawczymi, uczelniami technicznymi oraz instytucjami obsługi biznesu i przedsiębiorczości. GOT wprowadzi nową jakość kształcenia zawodowego począwszy od szkoły zawodowej po uczelnię wyższą.

Lubuska Rada Innowacji

Rozwój innowacyjności wymaga zaangażowania wielu aktorów tego procesu zapewniając różnorodność i kreatywność wdrażanych nowatorskich rozwiązań czy pomysłów. Dlatego samorząd regionalny stworzył platformę wymiany myśli i opinii służących innowacjom, powołu-

jąc Uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego nr 18/230/2011 z dnia 1 marca 2011 r. Lubuską Radę Innowacji (LRI). W tej formule Rada jest organem opiniotwórczym - doradczym dla Zarządu Województwa Lubuskiego w zakresie: strategicznych i bieżących działań w obszarze innowacji, inicjowania przedsięwzięć na rzecz rozwoju innowacyjności oraz wspierania Samorządu Województwa Lubuskiego w tym zakresie.

Posiedzenie Lubuskiej Rady Innowacji, maj 2011

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

W jej skład wchodzi kluczowi przedstawiciele: administracji samorządowej, uczelni wyższych i jednostek badawczo - rozwojowych, organizacji pozarządowych oraz lubuskich przedsiębiorców.

Przewodniczącym Lubuskiej Rady Innowacji jest Pan Lechosław Ciupik, Prezes firmy LfC w Zielonej Górze, lubuskiego lidera innowacyjności w dziedzinie bioinżynierii. Jego zastępcami są Pan Roman Mizerny, Prezes Holdingu Zremb S.A. w Gorzowie Wielkopolskim oraz prof. nadz. dr inż. hab. Wiesław Miczulski Rektor Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie. Prace Rady skoncentrowane są na omawianiu i opiniowaniu bieżących inicjatyw proinnowacyjnych dla województwa lubuskiego. W ostatnim czasie dyskusje skoncentrowane są wokół wyboru inteligentnych specjalizacji regionu. Dotychczas odbyło się 6 posiedzeń Rady.

Lubuska Regionalna Strategia Innowacji

Województwo Lubuskie realizuje zaktualizowaną edycję Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji przyjętej przez Sejmik Województwa 2 lutego 2010 r. Strategia ma za zadanie budowę przewagi konkurencyjnej regionu poprzez rozwój bazy naukowo-badawczej i kultury innowacyjności w regionie. Jej celem jest stworzenie warunków do jak najlepszej i efektywnej współpracy między nauką, władzami samorządowymi i biznesem. W konsekwencji lubuska gospodarka staje się bardziej konkurencyjna, przedsiębiorcza i innowacyjna. W LRSI wyznaczono następujące cele strategiczne: Wzmocnienie potencjału edukacyjnego i naukowo - badawczego w regionie, Rozwój systemu innowacji i nowoczesnej infrastruktury innowacyjnej w regionie, Wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności regionu.

W Strategii Europa 2020 nakreślono koncepcję inteligentnej specjalizacji, w ramach której poszczególne regiony wykorzystują swoje mocne strony, i która jest podstawą do wyznaczania priorytetów narodowych i regionalnych strategii innowacji, a także współpracy transgranicznej. W województwie lubuskim prace nad inteligentnymi specjalizacjami trwały od 2013 r. Kolejnym krokiem będzie ujęcie sprytnych, inteligentnych specjalizacji w nowszej edycji Lubuskiej Regionalnej Strategii Innowacji. Dokument służyć będzie do zaprogramowania działań na rzecz innowacyjnego rozwoju przy wykorzystaniu środków europejskich w perspektywie 2014-2020.

Promowanie innowacji

Realizacji założeń polityki innowacyjnej dla województwa lubuskiego służyły projekty systemowe, finansowane przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach poddziałania 8.2.2 Regionalne Strategie Innowacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Departament Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze w latach 2010-2013 zrealizował 2 takie projekty.

Pierwszy zatytułowany „Budowa Lubuskiego Systemu Innowacji” realizowany był od września 2009 r. do października 2010 r. Genezą jego powstania był niewystarczający poziom świadomości przedstawicieli gospodarki dotyczący innowacyjności. Projekt miał charakter projektu pilotażowego, którego celem było wsparcie tworzenia sieci współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii w województwie lubuskim w szczególności poprzez:

- Kampanie informacyjne i imprezy służące kojarzeniu partnerów, promocji wiedzy oraz innowacji;
- Rozwój systemu komunikowania się i wymiany informacji;
- Zidentyfikowanie potrzeb w zakresie wdrażania innowacji.

Promowanie innowacyjności było również głównym celem zrealizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze w okresie 1.03.2011 - 28.02.2013 projektu systemowego pn.: *Lubuskie Centrum Innowacji*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Poddziałanie 8.2.2 POKL).

Magisterium z innowacji - uroczystość wręczenia nagród

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

Rozwinąć kreatywność, przedsiębiorczość i zachęcić do stosowania innowacyjnych rozwiązań w praktyce - tym celem służyła realizacja przedsięwzięć: „Młodzi naukowcy dla innowacji”, „Magisterium z Innowacji”, „Kierunek inno-

wacje!” oraz spotkań branżowych. Wzięło w nich udział łącznie ponad pół tysiąca osób.

„Młodzi naukowcy dla innowacji” to cykl 10 spotkań, w których uczestniczyło łącznie 300 uczniów lubuskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w wieku 14-19 lat. Spotkania zorganizowane zostały we współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim, na Wydziale Mechanicznym. Ich celem było zachęcenie młodych ludzi do wyboru ścisłych kierunków kształcenia, rozwijanie przedsiębiorczych i kreatywnych postaw wśród uczniów oraz umiejętności stosowania innowacyjnych rozwiązań w praktyce.

Do studentów i absolwentów lubuskich uczelni wyższych skierowany został konkurs „Magisterium z Innowacji”. Jego celem było wyłonienie najlepszych prac dyplomowych: licencjackich, inżynierskich lub magisterskich z zakresu innowacyjnych rozwiązań, które mogą przyczynić się do rozwoju współpracy nauki i biznesu w dziedzinie transferu technologii, możliwych do przeniesienia na grunt działalności gospodarczej.

Przedstawiciele czterech branż zawodowych z województwa lubuskiego: informatycznej, budowlanej, metalowej oraz spożywczej, mieli możliwość zapoznać się z najnowszymi rozwiązaniami i technologiami w swojej dziedzinie, również w zakresie designu.

Cykl czternastu bezpłatnych spotkań dla nauczycieli przedmiotów ścisłych i zawodowych, zatrudnionych w lubuskich szkołach ponadgimnazjalnych, umożliwił przekazanie informacji na temat programów i projektów wspierających rozwój innowacji na terenie województwa lubuskiego oraz promocji kształcenia na kierunkach ścisłych i technicznych, poznanie metod pracy w szkole sprzyjających rozwojowi kreatywności, innowacyjności i przedsiębiorczości.

Lubuskie prowadzi od 2010 roku współpracę w ramach Europejskiej Sieci Współpracy Regionów w zakresie Badań i Innowacji (ERRIN).

INFRASTRUKTURA TRANSPORTU, ENERGETYKA, SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

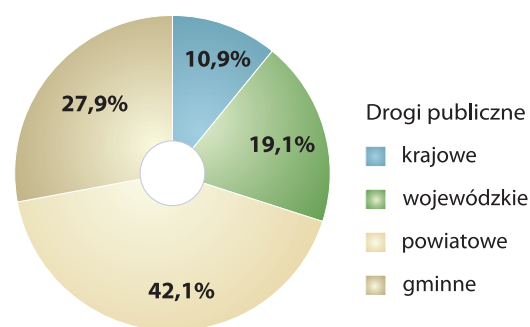
Infrastruktura transportu

Zmodernizowana i rozbudowana infrastruktura transportowa jest jednym ze znaczących elementów wpływających w istotny sposób na rozwój gospodarczy regionów, zapewniając efektywność gospodarowania oraz umożliwiając wykorzystanie potencjału jednolitego europejskiego rynku.

W województwie lubuskim podejmowanych jest wiele działań na rzecz zwiększenia sieci dróg oraz poprawy ich stanu technicznego, a tym samym bezpieczeństwa.

Według stanu na koniec 2012 r. sieć dróg w województwie lubuskim wyniosła 14464,1 km (tj. o ponad 9% więcej w stosunku do 2010 r.). Drogi o nawierzchni twardej o długości 8318,0 km stanowiły 57,5% długości dróg publicznych, z czego 88,2% miało nawierzchnię ulepszoną.

Struktura dróg publicznych o nawierzchni twardej w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Wskaźnik gęstości dróg o nawierzchni twardej w 2012 r. wyniósł 59,5 km na 100 km² (w Polsce 89,8) i był jednym z najniższych w Polsce.

Województwo lubuskie należy do regionów o dobrze rozwijającej się sieci dróg ekspresowych i autostrad. W 2012 r. było 89,2 km autostrad i 59,4 km dróg ekspresowych, a ich udział w ogólnej długości dróg szybkiego ruchu w Polsce wyniósł odpowiednio 6,5% i 5,6%.

Liczba pojazdów samochodowych i ciągników zarejestrowanych (na podstawie centralnej ewidencji pojazdów prowadzonej przez MSW) według stanu w dniu 31 XII 2012 r. wyniosła 668,6 tys. (wobec 645,7 przed rokiem i 609,2 w 2010 r.).

W porównaniu z końcem 2011 r. najbardziej zwiększyła się liczba ciągników samochodowych i ciągników siodłowych (po 8,3%), samochodów osobowych (o 4,0%) i motocykli (o 3,4%). Ponadto liczba motorowerów (nieujmowanych w ogólnej liczbie pojazdów samochodowych) zwiększyła się w tym okresie o 5,7%.

Samochody osobowe stanowią największy udział w ogólnej liczbie pojazdów samochodowych i ciągników. W 2012 r. udział ten wzrósł w skali roku o 0,3 p. proc. do poziomu 77,5%.

Wskaźnik motoryzacji (liczba samochodów osobowych przypadająca na 1000 ludności) w 2012 r. wyniósł 507 (wobec 487 w 2011 r.). Najwyższy wskaźnik zanotowano w powiatach: strzelecko-drezdeneckim (576), żarskim (555) i krośnieńskim (553), a najniższy w: nowosolskim (445) oraz w miastach Gorzów Wlkp. (456) i Zielona Góra (474).

Pomimo intensywnego rozwoju motoryzacji, w województwie lubuskim obserwuje się systematyczny spadek liczby wypadków na drogach. Dzięki podejmowanym działaniom w celu ograniczenia wypadkowości, poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego oceniany liczbą wypadków, kwalifikuje województwo lubuskie w środku stawki wśród województw Polski.

W 2011 r. w regionie doszło do 803 wypadków drogowych (o 5,0% mniej niż w 2010 r. i o 2,4% mniej niż rok wcześniej), w których zginęło 99 osób (o 8,3% mniej niż w 2010 r. i o 18,9% mniej niż w 2011 r.), a rannych zostało 1086 osób (odpowiednio o 2,4% i o 0,1% mniej).

Liczba odnotowanych wypadków była zróżnicowana

w powiatach. Najczęściej do wypadków dochodziło w miastach na prawach powiatu Gorzów Wlkp. i Zielona Góra oraz w powiecie zielonogórskim, a najrzadziej w powiecie wschowskim.

Wskaźnik liczby ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności wykazuje w ostatnich latach tendencje spadkowe, osiągając poziom 9,7 w 2012 r. (11,8 w 2011 r.). Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w powiecie zielonogórskim (22,3), a najniższy - w mieście Zielona Góra (0,8).

Energetyka

W 2012 r. długość sieci gazowej wynosiła ponad 3,8 tys. km, w tym ponad 2,9 tys. km przypadało na sieć rozdzielczą.

Największe zagęszczenie (w km na 100 km²) sieci gazowej występowało na terenach miast na prawach powiatu: Zielonej Górze (368,5) i Gorzowie Wlkp. (300,6) oraz w powiecie gorzowskim (30,5), a najmniejsze w powiecie strzelecko-drezdeneckim (6,8) i wschowskim (8,5).

W województwie lubuskim odnotowano wzrost długości sieci gazowej w porównaniu do 2011 r. o 102 km, w tym sieci rozdzielczej o blisko 38 km.

Największym przyrostem sieci gazowej rozdzielczej w stosunku do roku poprzedniego charakteryzował się powiat zielonogórski (ponad 13 km) i gorzowski (9 km), natomiast w powiecie sulęcińskim długość sieci rozdzielczej pozostała na poziomie z 2011 r.

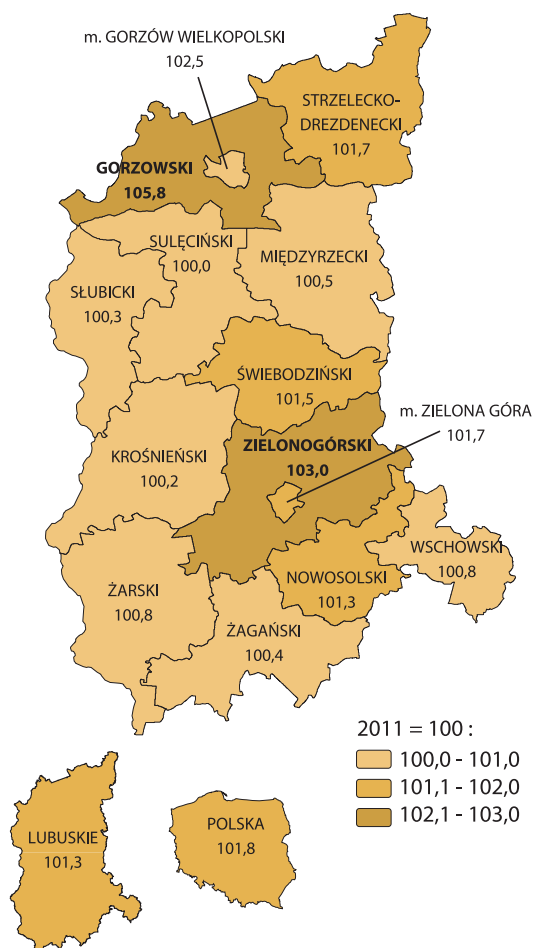
W województwie lubuskim w analizowanym okresie z instalacji gazowej korzystało 52,3% ogółu mieszkańców regionu. Przy czym na wsi wskaźnik ten kształtował się na poziomie 12,7%, a w miastach 75,3%.

Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca w województwie lubuskim ukształtowało się na poziomie 129,6 m³. Najwyższe zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w Zielonej Górze (219,4 m³) oraz w powiatach świebodzińskim (168,6 m³) i zielonogórskim (168,0 m³), a najniższe w powiecie sulęcińskim (37,1 m³).

Produkcja energii elektrycznej w województwie lubuskim w 2012 r. wyniosła 2524,7 GWh i wzrosła w porówna-

niu z rokiem poprzednim oraz z 2010 r. odpowiednio o 5,5% i 10,5%. Udział energii z OZE wyniósł 11,4% i wzrósł odpowiednio o 3,4 p. proc oraz 2,8 p. proc.

Długość sieci gazowej rozdzielczej w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Zużycie energii elektrycznej wzrosło w 2012 r. do poziomu 3318 GWh (wobec 3215 GWh w 2011 r. i 3291 GWh w 2010 r.). Prawie 40% energii elektrycznej zużywane jest przez przemysł (w 2011 r. 36%), udział gospodarstw domowych wyniósł w 2012 r. 22,1% (w 2011 r. 23,4%).

Największym zużyciem energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, w przeliczeniu na 1 mieszkańca, charakteryzowały się powiaty: gorzowski (784,9 kWh), zie-

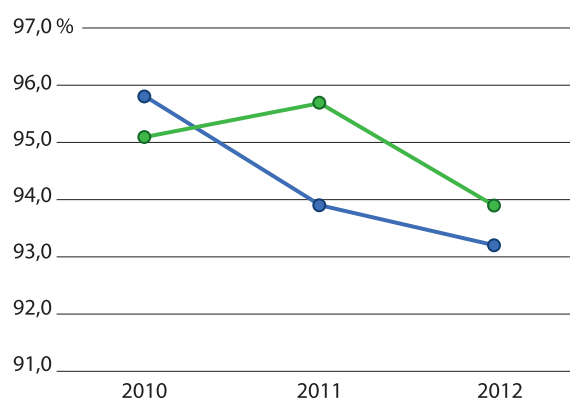
lonogórski (777,9 kWh) oraz międzyrzecki (741,3 kWh). Natomiast najmniejsze zużycie odnotowano w powiecie żagańskim (661,3 kWh na 1 mieszkańca).

Spółeczeństwo informacyjne

W 2012 r. odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących w swojej działalności komputery wyniósł 95,8% (tj. o 1,7 p. proc. mniej niż w 2011 r.). Lubuskie mieści się jednak wśród 4 województw, o najwyższej wartości wskaźnika, za województwami: mazowieckim (96,4%), śląskim (96,5%) i dolnośląskim (96,9%).

Wyższy niż przeciętnie w kraju był również odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu. W latach 2009-2011 w lubuskich przedsiębiorstwach notowano wzrost udziału przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu w skali roku, natomiast w 2012 r. niewielki spadek (o 1,8 p. proc.), kształtując się na poziomie 93,9%. Mimo to lubuskie pozostało w grupie 5 województw o najwyższej wartości wskaźnika, za województwami: mazowieckim (95,4%), dolnośląskim (95,0%), śląskim (94,9%) i lubelskim (94,4%).

Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Powszechność dostępu do Internetu skłania przedsiębiorstwa do tworzenia własnych stron internetowych, wykorzystywanych jako narzędzia marketingowe. W 2012 r. ponad połowa (56,2%) lubuskich przedsiębiorstw posiadała własną

stronę internetową (wobec 67,6% przeciętnie w kraju). Było to o 1,8 p. proc. więcej niż w 2011 r., jednak nadal najmniej w kraju. Relatywnie niewielki był także odsetek przedsiębiorstw, dla których strona internetowa spełniała funkcje prezentacji katalogów, wyrobów lub cenników (41,4% wobec 37,8% w 2011 r. i 51,4% średnio w kraju).

Blisko 1/3 przedsiębiorstw objętych badaniem (31,9%) stosowało w 2012 r. automatyczną wymianę informacji wewnątrz przedsiębiorstwa (wobec 36,3% średnio w kraju). Zdecydowanie więcej przedsiębiorstw stosowało automatyczną wymianę danych z podmiotami zewnętrznym. W 2012 r. było to 87,4% przedsiębiorstw, wobec 82,5% w 2011 r. i 74,1% średnio w kraju.

W województwie lubuskim w 2012 r. ponad 64% gospodarstw domowych wyposażonych było w komputer osobisty (wobec 62,8% w 2011 r.).

Utrzymuje się odsetek gospodarstw posiadających dostęp do Internetu, który w 2012 r. osiągnął poziom 59,7%, przy czym dynamicznie wzrasta odsetek gospodarstw korzystających z łącza szerokopasmowych (49,9% w 2012 r. wobec 41,1% w 2011 r.).

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Infrastruktura transportu

W latach 2010-2013 wiele inwestycji w infrastrukturę transportową na terenie województwa lubuskiego zrealizowanych zostało z udziałem środków Unii Europejskiej (POIG, POIiŚ, LRPO). W ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 prowadzono inwestycje regionalne związane z przebudową infrastruktury drogowej, modernizacją linii kolejowych, a także transportem lotniczym.

Ocenia się, że infrastruktura komunikacyjna regionu rozwinięta jest stosunkowo dobrze, zarówno, jeżeli chodzi o gęstość (szczególnie przeliczając ją na liczbę mieszkańców oraz odnosząc do stosunkowo zwartego systemu osadniczego), jak i osiągalność czasową. Większości mieszkańców regionu (90%) dojazd do przynajmniej jednego z dwóch miast wojewódzkich zajmuje mniej niż godzinę.

Analizując najpilniejsze potrzeby inwestycyjne w infrastrukturę drogową województwa lubuskiego, uznać należy, że w ostatnich czterech latach zostały one w większości zaspokojone. Z końcem roku 2011 oddano do eksploatacji autostradę A2 uznaną za jedną z osi rozwoju województwa lubuskiego. Na lubuskim odcinku A2 udało się zrealizować pięć z siedmiu zaplanowanych węzłów autostradowych - trwają zabiegi o budowę węzłów Myszęcina oraz Łagów. Osiemdziesięciokilometrowy odcinek drogi ekspresowej S3 pomiędzy Gorzowem Wlkp. a Sulechowem wpływa znacząco na wewnętrzną dostępność transportową. Dalszej rozbudowy wymaga odcinek S3 od Sulechowa do południowych granic województwa.

Poza obejściami miejscowości leżących w ciągu drogi ekspresowej S3, w latach 2010-2013 powstały również ważne obwodnice - Babimostu, Ośna Lubuskiego, Wschowy, Nowego Kisielina oraz Nowej Soli, łączące istniejące drogi wojewódzkie nr 315 oraz 297.

Wykonanych zostało również szereg mniejszych zadań poprawiających stan infrastruktury istniejącej sieci drogowej - przebudowano i zmodernizowano blisko 120 km dróg wojewódzkich, zrealizowano 56 zadań mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. W trakcie realizacji jest most na rzece Paklica w ciągu drogi wojewódzkiej 137 w Międzyrzeczu. Część miast ciągle jednak nie ma obwodnic w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich. Istnieje potrzeba rozbudowy sieci dróg lokalnych, a także przepraw mostowych na Odrze i Nysie Łużyckiej (m.in. Milsko, Kostrzyn nad Odrą).

Droga ekspresowa S-3

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

Mimo złego ogólnego stanu technicznego infrastruktury kolejowej i niedostatku połączeń dalekobieżnych z innymi dużymi miastami w ostatnim czasie nastąpiły wyraźne zmiany w infrastrukturze kolejowej regionu. Zmodernizowano ważne linie kolejowe: Gorzów Wlkp. - Kostrzyn nad Odrą, Gorzów Wlkp. - Zbąszynek oraz Zbąszynek - Czerwieńsk. W 2012 roku realizowano budowę tzw. łącznicy Pomorsko-Przylep, która skraca czas podróży z Zielonej Góry do Poznania i Warszawy o pół godziny. Jest ona pierwszym w województwie lubuskim (i całej zachodniej Polsce) po wojnie odcinkiem linii kolejowej realizowanym od podstaw. Modernizowana jest najważniejsza dla lubuskiego linia kolejowa CE59, tzw. „Odrzanka”. Ponadto w latach 2010-2013 samorząd województwa realizował przedsięwzięcia w zakresie publicznego transportu zbiorowego: zakupiono siedem spalinowych zespołów trakcyjnych tzw. szynobusów do obsługi połączeń organizowanych przez województwo lubuskie, w tym dwa z nich wykorzystane będą do obsługi połączeń transgranicznych.

Regionalny Port Lotniczy Zielona Góra/Babimost jest jednym z priorytetowych zadań rozwojowych województwa lubuskiego. W 2010 roku został on przekształcony w spółkę funkcjonującą pod firmą „Lotnisko Zielona Góra/Babimost sp. z o.o.” i jest systematycznie rozbudowywany i modernizowany:

- modernizacja budynku CARGO,
- wybudowanie wartowni Służby Ochrony Lotniska,
- modernizacja drogi startowej,
- zakupy sprzętu handlingowego,
- budowa ogrodzenia terenu lotniska,
- znaki pionowe na drodze startowej i drogach kołowania,
- budowa drogi patrolowej,
- budowa Strażnicy Lotniskowej Straży Ratowniczo-Gaśniczej.

Łączny koszt tych inwestycji wyniósł blisko 9 mln zł. W 2013 r. rozpoczęto kolejne dwie duże inwestycje warte 4 mln zł każda - system AWOS (Automatyczny System Informacji o Pogodzie) oraz system ILS/DME.

Notuje się stały wzrost przewozów pasażerskich obsługiwanych przez port lotniczy Zielona Góra w Babimostcie. Według statystyk Urzędu Lotnictwa Cywilnego w roku 2010 obsłużył on 3 627 pasażerów, w 2011 r. 6 940, w 2012 r. - 12 290, a w 2013 r. 12 568 i jest zaliczany do najdynamiczniej rozwijających się portów lotniczych w kraju. Dynamika wzrostu ruchu pasażerskiego w okresie 2010/2013 wyniosła aż 246,5%.

Przez województwo lubuskie przepływa druga co do wielkości rzeka Polski - Odra, mająca niegdyś duże znaczenie w transporcie w układzie północ-południe, obecnie na odcinku lubuskim wykorzystywana prawie wyłącznie w celach turystycznych. Odrzańska droga wodna stanowi element projektowanego europejskiego szlaku żeglownego E30. Pozostałe większe rzeki w województwie to: Warta, Bóbr, Noteć, Nysa Łużycka. Ciągłych inwestycji wymagają obiekty infrastruktury ochrony przeciwpowodziowej: zbiorniki retencyjne, wały przeciwpowodziowe, kanały ulgi, polidery stałe i przepływowe, urządzenia melioracyjne.

Z inicjatywy samorządów pięciu województw powstał projekt, mający na celu rewitalizację śródlądowej drogi wodnej relacji wschód-zachód, obejmującej drogi wodne: Odra, Warta, Noteć, Kanał Bydgoski, Brda, Wisła, Nogat, Szkarpa oraz Zalew Wiślany (MDW E70). W latach 2010-2013 wykonano większość dokumentacji projektowej. Kolejnym etapem będzie realizacja inwestycji.

Energetyka

W 2013 roku Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął Strategię Energetyki Województwa Lubuskiego. Ponadto powołano dwa ciała doradcze w zakresie energetyki i kopalin, tj. Regionalna Rada ds. Energetyki przy Marszałku Województwa Lubuskiego oraz Zespół ds. gospodarczego wykorzystania kopalin w województwie lubuskim.

Na terenie Województwa Lubuskiego zlokalizowane są trzy elektrociepłownie generujące energię elektryczną w skojarzeniu z produkcją ciepła tj. Elektrociepłownia „Zielona Góra”, Elektrociepłownia Gorzów, Elektrociepłownia Arctic Paper Kostrzyn. Wspólną cechą ww. elektrociepłowni

ni jest przetwarzanie energii w nowoczesnych, wysoko-sprawnych układach gazowo-parowych z wykorzystaniem lokalnych złóż azotanowego gazu ziemnego. Poza trzema głównymi elektrociepłowniami w województwie lubuskim znajduje się 14 lokalnych systemów ciepłowniczych opalanych w większości węglem. Lubuskie przedsiębiorstwa energetyczne w ponad siedemdziesięciu procentach pokrywają zapotrzebowanie na energię elektryczną w województwie².

W województwie lubuskim znajduje się 69 koncesjonowanych instalacji wykorzystujących OZE, w tym 56 elektrowni wodnych, 7 elektrowni wiatrowych, 6 elektrowni biogazowych i 1 elektrownia biomasowa³. Moc tych instalacji wzrosła ze 103 MWe w roku 2007 do 208 MWe w 2012 i stanowi 4,28% całego udziału mocy instalacji wykorzystujących OZE w Polsce.

Lubuskie stawia na odnawialne źródła energii - w lipcu 2011 r. otwarto Centrum Energetyki Odnawialnej (CEO), które jest ośrodkiem badawczo-rozwojowym, działającym przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie. Główne obszary funkcjonowania CEO skupiają się wokół prac badawczo-rozwojowych prowadzonych w zakresie energetyki odnawialnej zarówno w obszarze energii elektrycznej jak i ciepłej, a także mikrogeneracji i trigeneracji.

Centrum Energetyki Odnawialnej w Sulechowie

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

² Strategia energetyki województwa lubuskiego. Załącznik 1, wrzesień 2013 r.

³ wg URE, stan na dzień 31.12.2012 r.

Polskie Górnictwo Naftowe i Gazowe S.A. oddz. w Zielonej Górze prowadzi eksploatację złóż gazu ziemnego oraz ropy naftowej. Rocznie wydobywanych jest około 3 mld m³ gazu ziemnego, oprócz tego pozyskuje się w procesie produkcyjnym ropę naftową. Produkcja Oddziału zaspakaja około 20% krajowego zapotrzebowania na gaz ziemny.

W 2013 r. uruchomiono Kopalnię Ropy Naftowej i Gazu Ziemnego Lubiatów (KRNiGZ Lubiatów) - kopalnia ta należy do spółki PGNiG i jest największą kopalnią ropy naftowej w Polsce. W skład kompleksu wydobywczego wchodzi ośrodek uzdatniania paliw pod wsią Grotów, a także kolejowy terminal ekspedycyjny w Wierzbnie.

Kopalnia Ropy Naftowej i Gazu Ziemnego Lubiatów

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

Do niedawna województwo lubuskie znajdowało się w strefie znaczącego zagrożenia dostaw gazu ze względu na ograniczone przepustowości istniejących gazociągów przesyłowych gazu wysokometanowego w północnej części województwa (rejon gorzowski) oraz w części południowej województwa zasilanie poszczególnych gmin z końcówek gazociągów gazu azotanowego o ograniczonym przekroju, działających w układzie promieniowym bez możliwości zasilania drugostronnego. Realizowane działania rozbudowy systemu przesyłowego w znacznym stopniu ograniczyły te zagrożenia, a budowa gazociągów relacji

Lwówek - Goleniów oraz Polkowice - Olszynec ma na celu ich jak największe zminimalizowanie. Z uwagi na znaczne odległości pomiędzy gminami i utrudnienia wynikające z dużej lesistości terenu, sieć rurociągów dystrybucyjnych gazu jest relatywnie słabo rozbudowana, prawie 50% powierzchni województwa nie jest objęte siecią gazowniczą⁴.

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się udokumentowane złoża węgla brunatnego Gubin-Zasieki-Brody. Zasoby geologiczne złóż szacuje się na ok. 2 miliardy ton - w 2011 zostały one uznane za strategiczne z punktu widzenia wykorzystania węgla brunatnego w polskiej energetyce. Planuje się budowę kopalni odkrywkowej wraz z elektrownią konwencjonalną - w tym celu powołana została spółka (obecna nazwa „PGE GUBIN” Sp. z o. o.), która od 2013 r. prowadzi działania zmierzające do uzyskania koncesji na wydobycie.

Spółczeństwo informacyjne

Lubuskie jest jednym z liderów we wdrażaniu projektów związanych z budową społeczeństwa informacyjnego. Łącznie w województwie lubuskim realizowanych jest 17 projektów, dofinansowywanych z Lubuskiego Regionalnego

Programu Operacyjnego 2007-2013. Doskonałym przykładem jest projekt „Szerokopasmowe Lubuskie” oraz „Lubuski e-Urząd”.

„Szerokopasmowe Lubuskie”, czyli budowa sieci szkieletowo-dystrybucyjnej, która ma poszerzyć dostęp do sieci szerokopasmowej i zlikwidować wykluczenie cyfrowe, to największy projekt realizowany w województwie lubuskim w dziedzinie rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Inwestycja obejmuje aż 326 miejscowości, a jej wartość całkowita wyniosła 152,1 mln zł.

Na wyróżnienie zasługuje również projekt „Lubuski e-Urząd” (w realizacji od 2011 r.), którego wartość całkowita to 25 mln zł. Poprzez realizację tego zadania w Lubuskiem usprawniony i ułatwiony zostanie dostęp do usług administracji samorządowej. W ramach projektu wdrożonych zostało dotychczas 79 Systemów Elektronicznego Obiegu Dokumentów, przygotowano 351 zestawów do składania bezpiecznego podpisu elektronicznego wraz z certyfikatem kwalifikowanym, wdrożono również Regionalny Biuletyn Informacji Publicznej, Lokalne BIP-y dla JST, BIP-y dla jednostek podległych JST oraz uruchomiono portal „Wrota Lubuskie”.

POLITYKA SPOŁECZNA

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Polityka społeczna, w tym kwestie integracji społecznej, to ważny priorytet w działalności państwa, jednostek samorządu terytorialnego, jak również podmiotów III sektora. Celem polityki społecznej jest wspieranie jak największej ilości grup społecznych, w tym osób doświadczających wykluczenia społecznego, w ich drodze do osiągnięcia warunków materialnych zapewniających im godne życie.

Istotą polityki społecznej jest podejmowanie działań prowadzących do optymalnego zaspokojenia potrzeb spo-

łecznych i indywidualnych ludności oraz przeciwdziałanie ubóstwu i promowanie włączenia społecznego.

Jednym z zasadniczych wymiarów wykluczenia społecznego, definiowanego jako połączenie braku zasobów ekonomicznych oraz występowania izolacji społecznej, jest ubóstwo.

Z badania budżetów gospodarstw domowych wynika, że rok 2012 w województwie lubuskim przyniósł, w stosunku do 2011 r., umiarkowane zmiany w sytuacji materialnej ogółu gospodarstw domowych.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie lu-

⁴ Strategia energetyki województwa lubuskiego. Załącznik 1, wrzesień 2013 r.

buskim wyniósł 1231,16 zł i był o 3,7% niższy od średniej krajowej (w 2011 r. niższy o 3,0%). Wyższy dochód rozporządzalny na osobę od średniej krajowej odnotowano w 4 województwach (mazowieckim, dolnośląskim, pomorskim i opolskim). Najniższe dochody zarejestrowano w województwie podkarpackim (ok. 959 zł) i były one o 25,0% niższe niż średnio w kraju.

W 2012 r. przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym kształtowały się na poziomie 1007 zł i były o 4,2% niższe niż średnio w kraju. Przeciętne miesięczne wydatki powyżej średniej dla Polski odnotowano w województwach mazowieckim, dolnośląskim, śląskim, łódzkim, opolskim i pomorskim.

W analizowanym okresie odnotowano znaczne zmiany w zasięgu ubóstwa skrajnego. Odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) w Lubuskiem wyniósł 4,8% i był o 1,8 p. proc. wyższy w porównaniu z 2011 r. Województwo lubuskie należało jednak do 5 województw, w których wskaźnik ubóstwa skrajnego był niższy od średniej krajowej (6,8%). W największym stopniu zagrożeni ubóstwem skrajnym byli mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie odsetek osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł 13,5%.

Na nieznacznie niższym poziomie niż w 2011 r. kształtowała się wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym (pokazującego procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych). W 2012 r. odsetek osób zagrożonych ubóstwem relatywnym wyniósł 13,3% i był niższy o 0,1 p. proc. od wskaźnika zanotowanego rok wcześniej. Średnio w Polsce wskaźnik ubóstwa relatywnego wyniósł 16,3%.

Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa żyło w 2012 r. 5,0% mieszkańców województwa, co oznacza wzrost wartości wskaźnika o 2,2 p. proc. w odniesieniu do roku poprzedniego. Należy jednak zauważyć, iż podana wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem w 2012 roku została obli-

czona z uwzględnieniem dwóch obowiązujących w tym roku progów interwencji socjalnej przyjmowanych za granicę ubóstwa ustawowego: niższego, obowiązującego w pierwszych trzech kwartałach 2012 r. oraz wyższego, zwaloryzowanego po sześciu latach progę, który stanowi kryterium przyznania pomocy społecznej od 1 października 2012 r.

Należy zaznaczyć, iż analizując skalę zjawiska ubóstwa ekonomicznego, uwzględniającą różne granice ubóstwa, województwo lubuskie znajduje się w gronie województw o najniższym odsetku osób zagrożonych ubóstwem.

Sytuacja ulega diametralnej zmianie gdy pod uwagę bierze się wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych, tj. procent osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji w danym kraju.

Z ostatnich dostępnych danych za 2011 r. wynika, iż w województwie lubuskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych wyniósł 25,1% i był jednym z najwyższych w kraju (przy średniej dla Polski na poziomie 17,7%).

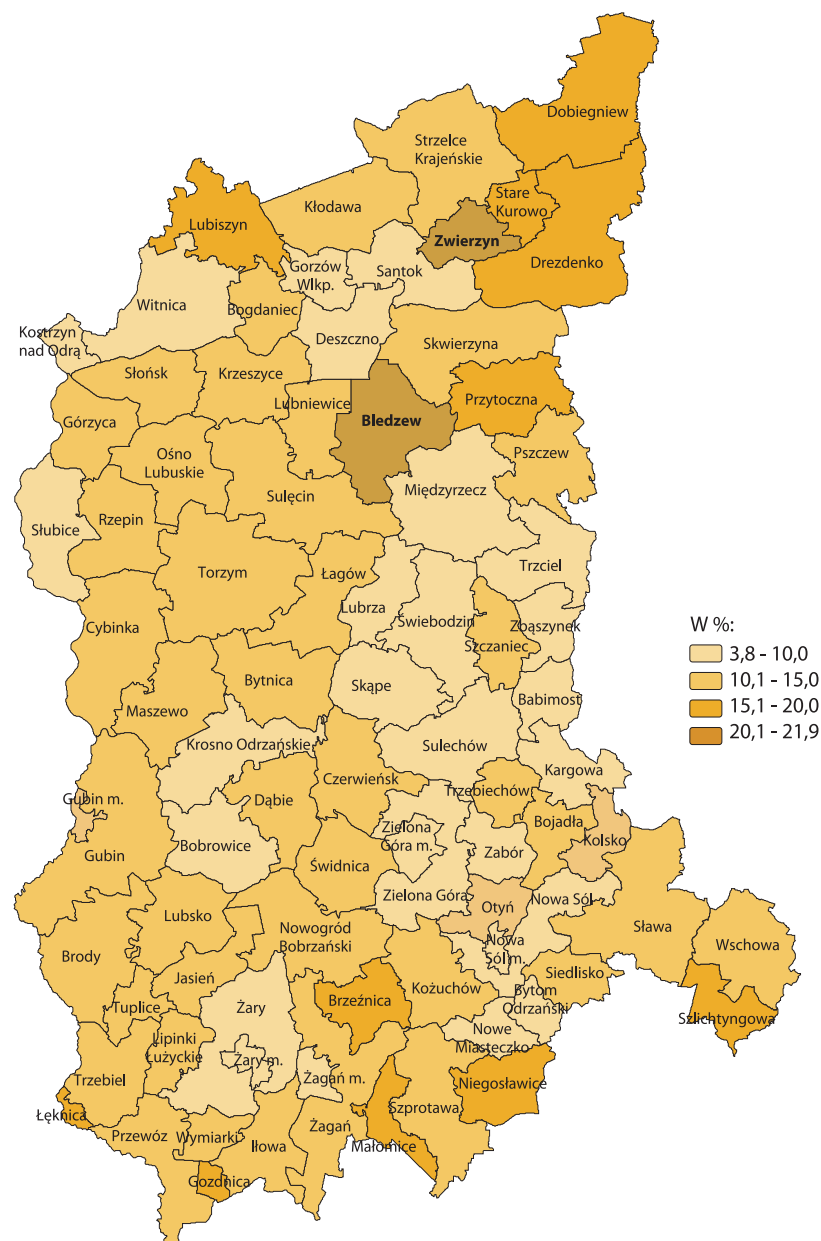
Z polityką społeczną nierozzerwalnie związana jest również pomoc społeczna i świadczenia rodzinne, czyli dwa oddzielane, ale uzupełniające się systemy.

Pomoc społeczna kierowana jest do osób i rodzin o najniższych dochodach. Natomiast przy określaniu uprawnień do świadczeń rodzinnych kryterium dochodowe jest wyższe, a sam system nastawiony jest na wsparcie w wychowaniu dzieci w rodzinach gorzej sytuowanych oraz na wsparcie tych rodzin w których znajdują się osoby niepełnosprawne lub ciężko chore.

Obowiązek zapewnienia wykonania zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. W tym celu zostały utworzone jednostki organizacyjne pomocy społecznej - ośrodki pomocy społecznej w gminach, powiatowe centra pomocy rodzinie w powiatach oraz regionalne

ośrodki polityki społecznej jako organ urzędów marszałkowskich.

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze.

Organem właściwym realizującym zadania w zakresie świadczeń rodzinnych jest wójt, burmistrz lub prezydent

miasta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o te świadczenia lub takie świadczenia otrzymującej.

W 2012 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 39,2 tys. gospodarstw domowych, które skupiały 94,0 tys. osób. Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się w porównaniu z 2010 r. o 6,4%, jednak nieznacznie wzrosła w stosunku do 2011 r. (o 0,2%). Natomiast liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się zarówno w porównaniu z 2010 r. (o 10,7%), jak i 2011 r. (o 1,9%).

W układzie przestrzennym według gmin występuje silne zróżnicowanie stopnia korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej gospodarstw domowych i ich członków.

W 2012 r. - podobnie jak w 2011 r. - najczęściej z pomocy społecznej korzystała ludność w gminie Bledzew, gdzie jej udział w populacji ogółem wynosił 21,9%, oraz w gminie Zwierzyn - 21,2% i gminie Przytoczna - 19,7%.

Najmniejszy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej wykazano w miastach na prawach powiatu Zielona Góra i Gorzów Wlkp. (odpowiednio 3,8% i 5,0% ogółu mieszkańców) oraz w gminie miejskiej Żagań (5,3%).

W porównaniu z 2011 r. udział korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej zmniejszył się w 49 gminach województwa, w tym największy spadek wskaźnika odnotowano w gminie Wymiarki (o 2,7 p. proc.). W dwóch gminach pozostał na takim samym poziomie, jak w roku poprzednim (w gminie miejskiej Żary oraz w gminie Zabór). Natomiast w 30 gminach notowano wzrost wskaźnika, w tym najwyższy

w gminie miejsko-wiejskiej Ośno Lubuskie o (2,0 p. proc.).

W 2012 r. 35,4 tys. rodzin mieszkających w województwie lubuskim otrzymywało świadczenia rodzinne. Rok 2012 był kolejnym, w którym odnotowano obserwowany od kilku lat spadek liczby beneficjentów świadczeń rodzinnych. W porównaniu z 2011 r. liczba rodzin, które otrzymywały świadczenia na dzieci zmniejszyła się o 11,8 %, a w porównaniu z 2010 r., o 21,3%.

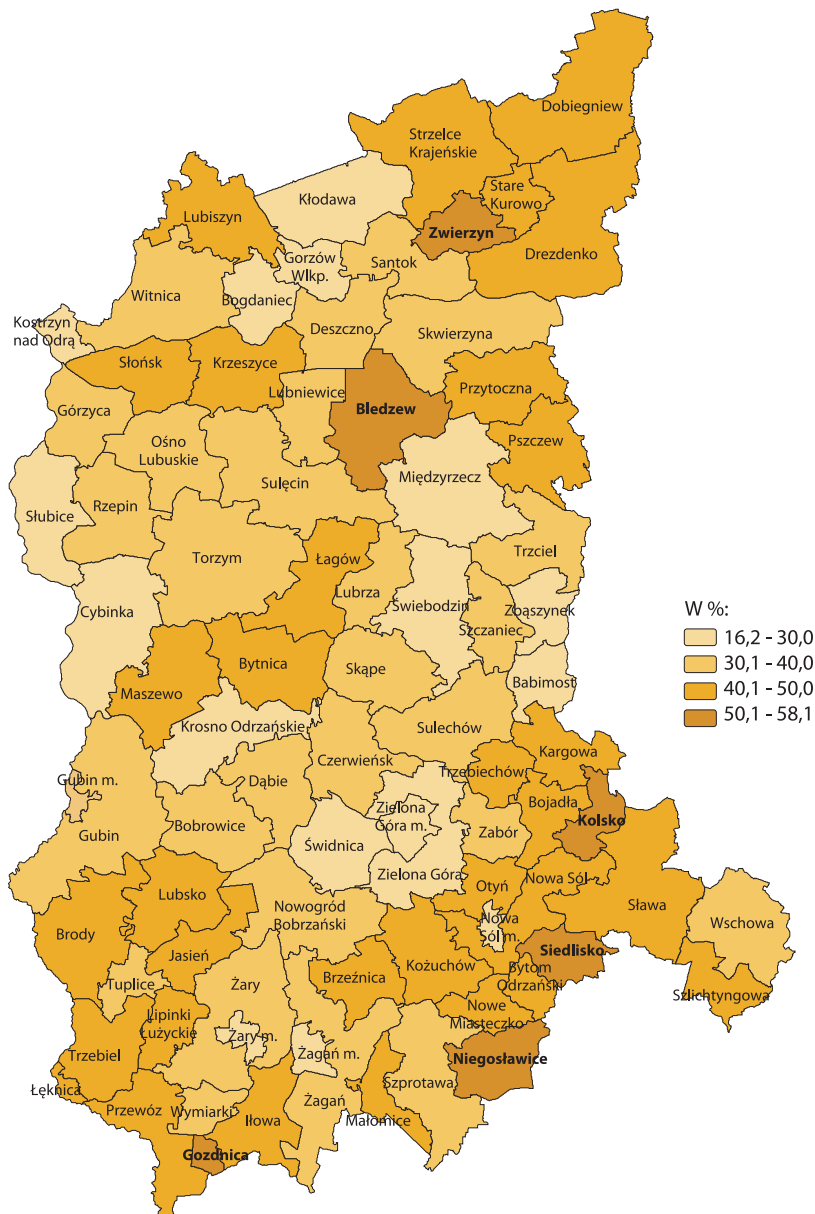
W 2012 r. z zasiłku rodzinnego korzystało 61,2 tys. dzieci w wieku poniżej 18 lat, co oznacza, że zasiłek rodzinny przysługiwał na niemal co trzecie dziecko w województwie lubuskim w tym wieku.

W 2011 r. udział dzieci korzystających z zasiłku rodzinnego w populacji osób w wieku poniżej 18 lat był znacznie wyższy i wynosił 35,6%.

Udział dzieci, na które rodzice pobierają zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w wieku poniżej 18 lat wykazuje od kilku lat stałą tendencję malejącą. Spadek liczby dzieci otrzymujących zasiłek rodzinny jest spowodowany zmniejszeniem liczby osób w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego. Jednocześnie kryterium dochodowe decydujące o przyznaniu zasiłku pozostawało na niezmiennym poziomie od maja 2004 r. do końca października 2012 r., podczas gdy w tym okresie następował wyraźny wzrost płac.

Udział dzieci w wieku poniżej 18 lat, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny, w liczbie dzieci ogółem w tym wieku, wykazywał znaczne zróżnicowanie terytorialne. Omawiany wskaźnik osiągał najniższe wartości w gminie

Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w 2012 r.

Źródło: opracowanie Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

miejsko-wiejskiej Zbąszynek (16,2%), mieście na prawach powiatu Zielona Góra (16,6%) oraz gminie Babimost (19,3%), a najwyższe wartości w gminach: Siedlisko (58,1%), Gozdnicza (57,8%) oraz Kolsko (51,7%).

Wskaźnik udziału dzieci korzystających z zasiłków rodzinnych jest związany z udziałem rodzin o niskich docho-

dach. Wskaźnik kształtowany jest najczęściej przez grupy rozwijających się gospodarczo miast i otaczających je gmin. Zaobserwować można zróżnicowanie udziału dzieci korzystających ze świadczeń rodzinnych, z jednej strony występują skupienia miast i gmin o niskim poziomie wskaźnika, z drugiej strony gminy (najczęściej oddalone od centrów gospodarczych lubuskiego jak i stolic województw ościenych) z wysokim poziomem wskaźnika.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Współczesna polityka społeczna stoi przed nowymi wyzwaniami, wśród których najważniejsze dotyczą m.in. zmian demograficznych, starzenia się społeczeństw, zmian na rynku pracy, zmian w tradycyjnym modelu rodziny oraz zagadnień dotyczących równości kobiet i mężczyzn, a także problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Do zadań samorządu województwa w obszarze polityki społecznej należy m.in.:

- promowanie zlecenia usług z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym, a w szczególności podmiotom ekonomii społecznej,
- wspieranie tworzenia się partnerstw na rzecz rozwoju społeczności lokalnych pomiędzy jednostkami pomocy społecznej a organizacjami pozarządowymi,
- prowadzenie monitoringu sytuacji życiowej grup ludności zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym,
- inspirowanie jednostek samorządu terytorialnego do rozwoju niematerialnych form wsparcia, zwiększenia zakresu stosowania poradnictwa, pracy socjalnej, zatrudnienia subsydiowanego, rozwoju aktywnych form wsparcia, w tym podmiotów gospodarki społecznej, zwłaszcza skierowanych do grup ludności zagrożonych wykluczeniem społecznym (niepełnosprawnych psychicznie, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, rodzin z problemem alkoholowym, rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze),

- wspieranie działań pomocy społecznej na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa,
- kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy społecznej,
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Zadania te zapisane są w regionalnych dokumentach strategicznych.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020

Strategię Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020 Sejmik Województwa Lubuskiego uchwalił w marcu 2014 r.

Priorytetami polityki społecznej województwa lubuskiego są:

1. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży:
 - Wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji, w tym szczególnie opiekuńczo-wychowawczej oraz zapewnianie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich pomocy socjalnej,
 - Zwiększanie dostępu do różnych form edukacji, dóbr kultury, kultury fizycznej,
 - Zapewnianie dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej dostępu do edukacji i rehabilitacji,
 - Promocja zdrowia.
2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem:
 - Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez zatrudnianie i likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się,
 - Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień,
 - Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz ich integracja ze społeczeństwem.
3. Doskonalenie systemu wsparcia społecznego:
 - Wspieranie samorządów lokalnych w zapewnieniu usług środowiskowych oraz instytucjonalnych,

- Doskonalenie kompetencji zawodowych służb społecznych.
- 4. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego:
 - Rozwijanie współpracy z podmiotami III sektora,
 - Promowanie aktywności obywatelskiej,
 - Zapobieganie dyskryminacji, ksenofobii, rasizmowi i związanej z nimi nietolerancji.

Wojewódzki program przeciwdziałania narkomanii na lata 2011-2016

Głównym celem Programu jest ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych. Najważniejsze zamierzenia związane z realizacją programu, to: uświadomienie społeczeństwu skutków i niebezpieczeństw związanych z zażywaniem narkotyków, stworzenie odpowiednich działań profilaktycznych i terapeutycznych, doskonalenie zawodowe służb społecznych oraz osób pracujących z osobami uzależnionymi.

Cele operacyjne:

1. Profilaktyka uniwersalna, selektywna oraz skazująca w zakresie narkomanii.
2. Leczenie i rehabilitacja oraz ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna.
3. Badanie i monitoring problemów narkotyków i narkomanii.

Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na lata 2012-2017

Podstawą prawną określającą zakres działań na szczeblu wojewódzkim jest ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi. Celem głównym Programu jest zmniejszenie rozmiarów zjawiska alkoholowego oraz przeciwdziałanie problemom związanym z nadużywaniem napojów alkoholowych w województwie lubuskim.

Cele szczegółowe:

1. Profilaktyka uzależnienia od alkoholu oraz edukacja zdrowotna.
2. Wspieranie samorządów gminnych w realizacji gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania proble-

mów alkoholowych.

3. Leczenie, rehabilitacja uzależnienia od alkoholu i reintegracja społeczna.
4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie z problemem alkoholowym.
5. Badanie i monitoring zjawiska alkoholowego w województwie lubuskim.

Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2013-2016

We współczesnym świecie sprawy rodziny, jej zadania oraz rola nabierają coraz większego znaczenia. Jednym z priorytetów polityki społecznej jest tworzenie optymalnych warunków dla powstawania i funkcjonowania rodzin. Głównym celem Programu jest stworzenie systemowych rozwiązań wspierających rodzinę oraz rozwój pieczy zastępczej w województwie lubuskim.

Cele szczegółowe:

1. Podniesienie społecznej świadomości o znaczącej roli rodziny.
2. Wspieranie działań w obszarze pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.
3. Rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej.
4. Zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom kwalifikowanym do przysposobienia.

Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechniania ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubuskim na lata 2013-2020

Plan ma za zadanie skoordynować działania różnych instytucji i środowisk (w szczególności jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli) wokół celów rozwojowych w obszarze ekonomii społecznej. W dokumencie przyjęto horyzontalne postrzeganie ekonomii społecznej jako sektora, który przenika wiele dziedzin życia społecznego i gospodarczego, wpływając na rozwój społeczności lokalnych i regionu. Główny cel Planu to wzrost znaczenia

ekonomii społecznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego.

Będzie on realizowany poprzez cele szczegółowe:

1. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej.
2. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej.
3. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych w tym usług użyteczności publicznej.
4. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji i reintegracji zawodowej i społecznej.

Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze (ROPS)

ROPS

Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
w Zielonej Górze

ROPS powstał 1 lipca 2012 r. Realizuje zadania samorządu województwa lubuskiego wynikające z ustawy o pomocy społecznej oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz organizowania i prowadzenia ośrodków adopcyjnych.

W Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej prowadzi działalność Obserwatorium Integracji Społecznej (OIS), w ramach projektu systemowego „Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Działanie 1.2 „Wsparcie Systemowe Instytucji Pomocy i Integracji Społecznej”, Priorytet I „Zatrudnienie i Integracja Społeczna” POKL). Utworzenie Obserwatorium było odpowiedzią na potrzebę identyfikacji regionalnych problemów społecznych oraz informacji o instytucjach zajmujących się ich rozwiązywaniem. Celem projektu jest podniesie-

nie jakości i efektywności funkcjonowania instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej w województwie lubuskim. Zadaniem Obserwatorium Integracji Społecznej jest m.in. uruchomienie kompleksowej bazy aktualnych danych zawierających informacje dotyczące problemów społecznych. Powstałe w wyniku badań i analiz opracowania i raporty służą jako narzędzie wspierające instytucje działające w sferze polityki i integracji społecznej. Funkcjonowanie OIS zapewni dostęp do zintegrowanych informacji wspomagających planowanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych występujących w regionie.

Projekty badawcze zrealizowane przez Obserwatorium Integracji Społecznej w latach 2011-2013:

- Wolontariat w instytucjach pomocy społecznej województwa lubuskiego,
- Instytucje wobec potrzeb ludzi starszych,
- Diagnoza systemu profilaktyki opieki nad dzieckiem i rodziną,
- Analiza poziomu frekwencji w wyborach samorządowych na poziomie powiatów województwa lubuskiego, jako jednego z mierników kapitału społecznego,
- Diagnoza pieczy zastępczej w powiatach województwa lubuskiego za okres 01.01-30.09.2012 r.,
- Diagnoza sytuacji osób starszych w gminach na terenie województwa lubuskiego,
- Infrastruktura pomocy społecznej w województwie lubuskim,
- Opracowanie poziomu ubóstwa mieszkańców województwa lubuskiego,
- Specyfika zawodu oraz warunków pracy pracowników socjalnych w jednostkach pomocy społecznej na terenie województwa lubuskiego,
- Rola pracownika socjalnego we współczesnym świecie - perspektywy i zagrożenia.

OIS organizuje też szkolenia, np. w 2011 r. dla przedstawicieli organizacji pozarządowych pn. „Nowoczesne formy funkcjonowania organizacji pozarządowych”, w 2012 r. dla pracowników jednostek pomocy społecznej z zakresu stosowania elektronicznego narzędzia oceny zasobów po-

mocy społecznej, w 2013 r. dla Radnych Województwa Lubuskiego i samorządów gminnych pn. „Aktywna polityka społeczna w Polsce”. W roku 2013 w związku z kampanią „Lubuska Aktywność Obywatelska”, wpisującą się w obchody „Europejskiego Roku Obywateli 2013”, OIS przeprowadził konkurs skierowany do jednostek pomocy społecznej współpracujących z podmiotami III sektora „Obudzić aktywność - dobre praktyki w ramach współpracy jednostek pomocy społecznej z NGO”. Celem konkursu było m.in. promowanie nowatorskich przedsięwzięć na rzecz włączenia społecznego oraz inspirowanie aktywności obywateli na rzecz społeczności lokalnych.

Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży

Zadaniem samorządu województwa w tym obszarze polityki społecznej jest wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zapewnianie dzieciom i młodzieży z rodzin ubogich pomocy socjalnej, promowanie systemowych rozwiązań wspierających rodziny naturalne oraz inspirowanie środowisk lokalnych do podejmowania działań na rzecz rozwijania rodzinnej opieki zastępczej, działania zapewniające udział dzieci i młodzieży, zwłaszcza z rodzin wielodzietnych w różnych formach kulturalnych, sportowych i edukacyjnych, wspieranie przedsięwzięć w zakresie dostępu dzieci niepełnosprawnych do edukacji i rehabilitacji, a także promocja zdrowego stylu życia.

Jedną z form aktywności lubuskiego samorządu w obszarze wyrównywania szans rozwojowych dzieci i młodzieży jest dofinansowywanie realizacji zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych przez organizacje pozarządowe. W ramach realizacji „Programu wspierania działań pomocy społecznej na rzecz wyrównywania poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego” udzielane są też dotacje dla gmin i powiatów, m.in. na dożywianie dzieci. W latach 2010-2013 lubuskie JST otrzymały ponad 990 tys. zł wsparcia. W 2010 r. zakupionych zostało ponadto 80 wyprawek szkolnych dla dzieci

z terenów powodziowych z powiatów żarskiego, zielonogórskiego i krośnieńskiego. W 2011 r. w ramach kampanii „Lubuskie przeciw przemocy”, dofinansowanej z Programu Ośłonowego MPIPS, odbył się m.in. piknik edukacyjny dla rodzin zagrożonych przemocą pod hasłem „Lubuskie przeciw przemocy - bezpieczna rodzina, szczęśliwa rodzina”. W tym samym roku Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze zorganizował zabawę mikołajkową dla podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu województwa lubuskiego, a w latach 2012 i 2013 dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin oraz ich integracja ze społeczeństwem

W tym obszarze podejmowane są m.in. działania służące aktywizacji społecznej i zdrowotnej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób starszych i uzależnionych oraz likwidacji barier architektonicznych.

W związku z powyższym, cyklicznie organizowany jest Lubuski Tydzień Seniora. W 2010 r. obchodzony był w ramach Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem. Odbył się wówczas konkurs literacki i malarski „Moja aktywna jesień życia”. W 2011 r. podczas Lubuskiego Tygodnia Seniora organizowanego w ramach Europejskiego Roku Wolontariatu przeprowadzono konkurs pod hasłem „Wolontariuszka i Wolontariusz 50+ roku 2011”, a w 2012 r. Lubuski Tydzień Seniora obchodzony był w ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej. Zorganizowano wówczas konkurs „Wnuczko opowiem Ci, wnuczku opowiem Ci”.

Co roku samorząd województwa organizuje też Lubuski Tydzień Osób Niepełnosprawnych. Na terenie województwa organizowanych jest wówczas wiele imprez integracyjnych, a w 2012 r. zrealizowano konferencję „Seksualność osób niepełnosprawnych”. W ramach obchodów Lubuskiego Tygodnia Niepełnosprawnych odbywają się Lubuskie Pikniki Osób Niepełnosprawnych pod hasłem „Słońce jest w każdym z nas”, których celem jest integra-

cja niepełnosprawnych mieszkańców województwa lubuskiego. Organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych przygotowują wiele atrakcji sportowych i artystycznych oraz warsztaty terapii zajęciowej. Piknik to nie tylko zabawa, ale również pomoc, dlatego podczas jego trwania osoby niepełnosprawne na stoisku informacyjnym Związku Lubuskich Organizacji Pozarządowych mogą uzyskać m.in. informację, w jakich instytucjach szukać pomocy.

Zapobieganie wykluczeniu społecznemu to również likwidacja barier architektonicznych. W latach 2010-2013 łącznie na dostosowanie lubuskich obiektów służących rehabilitacji do potrzeb osób niepełnosprawnych wydano prawie 6,5 mln zł, realizując 48 zadań.

Doskonalenie systemu wsparcia społecznego

Podjęcie działań w zakresie rozwoju usług środowiskowych oraz instytucjonalnych związanych z prognozowanym starzeniem się społeczeństwa oraz podniesienie jakości świadczonych usług m.in. poprzez podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej, to niektóre z zadań samorządu województwa w zakresie doskonalenia systemu wsparcia społecznego.

W latach 2010-2013 ze środków województwa na realizację zadań publicznych z zakresu przeciwdziałania narkomanii, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej podmiotom III sektora udzielonych zostało ponad 2,5 mln zł dotacji.

Dla podniesienia kwalifikacji kadr w 2011 r. zorganizowano 11, a w 2012 r. - 6 szkoleń i seminariów z obszaru polityki społecznej. W 2012 r. Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej realizował projekt „Lubuskie przeciw przemocy”, opracowany zgodnie z Programem Ośłonowym MPIPS „Wspieranie jst w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. W ramach tego zadania zrealizowano kampanię społeczną obejmującą szereg działań na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie z uwzględnieniem osób starszych, w tym spoty radiowe i telewizyjne, ulotki, plakaty, film edukacyjny z udziałem specjalistów,

przygotowano też analizę danych statystycznych z realizacji procedury „Niebieskie Karty” i przeprowadzono badanie dotyczące przemocy wobec osób starszych. W ramach projektu „Lubuska Niebieska Tarcza Wobec Przemocy” w 2013 r. utworzony został kanał komunikacji społecznej za pomocą sieci Internet, zorganizowano 12 spotkań instruktażowych dla pracowników jednostek przeciwdziałających przemocy w rodzinie, emitowano spot radiowy, rozpowszechniano też ulotki i plakaty. Od 2010 r. realizowany był projekt systemowy „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej w województwie lubuskim”. Najważniejsze działania wykonane w projekcie w latach 2010-2013, to:

- szkolenie kadr pomocy społecznej (w latach 2010-2013 ponad 4 tys. uczestników),
- opracowanie nt. charakterystyki sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w kontekście ekonomii społecznej i diagnozy obszaru ekonomii społecznej pt. „Stan i perspektywy lubuskiej ekonomii społecznej” (2010 r.) oraz „Wieloletniego regionalnego planu działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubuskim na lata 2013-2020” (2013 r.),
- specjalistyczne doradztwo prowadzone dla pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej z zakresu wdrażania projektów systemowych przez jednostki pomocy społecznej w województwie lubuskim, pracy socjalnej oraz aktywnej integracji,
- kampania promocyjna o zasięgu regionalnym „Tworzymy Lubuskie równych szans”, realizowana w związku z ogłoszeniem 2010 r. Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym,

- kampania informacyjno-promocyjna „Wesołe jest życie staruszka”, której celem było upowszechnianie wiedzy o szansach i wyzwaniach wiążących się z dłuższym życiem oraz aktywnością ludzi starszych,

- ewaluacja projektów systemowych realizowanych przez OPS-y i PCPR-y w województwie lubuskim, której celem była ocena jakości wsparcia oraz osiągniętych wskaźników w projektach oraz pozyskanie kompleksowej wiedzy na temat wpływu udzielonego wsparcia na klientów instytucji pomocy społecznej w województwie lubuskim, a efektem jest raport „Gotowi do pracy. Adekwatność pomocy udzielanej w projektach systemowych i jej efekty” (2013 r.).

Wspieranie społeczeństwa obywatelskiego

Działania samorządu w tym zakresie koncentrują się na rozwijaniu współpracy z podmiotami III sektora, w tym podmiotami ekonomii społecznej oraz realizacji zadań mających na celu przestrzeganie praw obywatelskich i przeciwdziałanie wszelkiej dyskryminacji oraz promowanie wolontariatu. W 2010 r. w ramach międzynarodowej kampanii „16 dni Akcji Przeciwko Przemocy ze względu na Płeć”, której celem było podkreślenie praw kobiet na świecie i wyeliminowanie przemocy wobec kobiet w województwie lubuskim zorganizowano m.in. konferencję i warsztaty „Przemoc wobec kobiet łamaniem praw człowieka”.

Realizując ideę wspierania społeczeństwa obywatelskiego, w lutym 2011 r. powołano Lubuską Radę Kombatanów, Osób Represjonowanych i Stowarzyszeń, a w lipcu

Radę Działalności Pożytku Publicznego I kadencji, Radę II kadencji powołano w grudniu 2013 r.

W ramach obchodów Europejskiego Roku Wolontariatu w 2011 r. zrealizowano szereg przedsięwzięć propagujących wolontariat, m.in.: zorganizowano konferencję „Wolontariat wart zachodu”, szkolenia dla przedstawicieli organizacji pozarządowych, przeprowadzono kampanię informacyjno-promocyjną o zasięgu regionalnym „Wolontariat łączy pokolenia” (w ramach projektu systemowego „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej w województwie lubuskim”).

W tym samym roku Regionalny Ośrodek Pomocy społecznej zorganizował kampanię informacyjno-promocyjną o zasięgu regionalnym „Lubuska Aktywność Obywatelska”, wspierającą ideę społeczeństwa obywatelskiego oraz działania na rzecz solidarności międzypokoleniowej. Celem kampanii było też przybliżenie praw obywateli, jakie przysługują nam jako członkom Unii Europejskiej. W roku 2013 w ramach kampanii pod tym samym hasłem, zorganizowano m.in. seminarium dla podmiotów III sektora i Lubuski Tydzień Seniora, w tym konkurs „Ja, moi rodzice, dziadkowie - czyli jedno społeczeństwo dla wszystkich pokoleń”.

Krajowy raport o rozwoju społecznym 2012

W raporcie na podstawie danych zebranych na szczeblu powiatowym opracowano ranking województw ze względu na wartość LHD (Lokalnego Wskaźnika Rozwoju Społecznego) w roku 2010. Województwo lubuskie uplasowało się na 9 pozycji z wartością wskaźnika 44,36⁶, zanotowano tu największy wzrost wartości LHD w porównaniu

⁶ Wskaźnik LHD przyjmuje wartości od 1 do 100.

do roku 2007⁷. Region lubuski znalazł się w grupie 5 województw, w których przeznaczają się najwięcej środków na zasiłki w przeliczeniu na 1 mieszkańca⁸.

Diagnoza społeczna 2013

Według raportu J. Czapińskiego i T. Panka w 2013 r. województwo lubuskie było w grupie 3 województw (z warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim) o najniższej ogólnej jakości życia. W regionach tych relatywnie najwię-

cej gospodarstw domowych oceniało najgorzej swoją sytuację dochodową. W raporcie analizowano warunki życia w kilku obszarach, m.in. warunki mieszkaniowe, wypoczynek, zasobność materialna, ochrona zdrowia. Lubuskie znalazło się z województwem dolnośląskim i pomorskim w grupie województw, w których w 2013 r. najslabiej, według opinii mieszkańców, zaspokajane były potrzeby w obszarach kształcenia dzieci.

OCHRONA I PROMOCJA ZDROWIA

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Jednym z głównych czynników wspierających rozwój społeczno-gospodarczy jest dobry stan zdrowia ludności. Poprawa poziomu zdrowia wpływa pozytywnie na wzrost gospodarczy, wydajność i niższą absencję w pracy. Nie bez znaczenia jest fakt, iż dobry stan zdrowia pozwala zmniejszyć wydatki na zasiłki chorobowe oraz socjalne.

Ważnym elementem systemu opieki zdrowotnej są jego pracownicy. Niezmiernie istotna jest liczba osób faktycznie pracujących w ochronie zdrowia, a także ich kwalifikacje.

Ważnym wskaźnikiem charakteryzującym zasoby ochrony zdrowia, a jednocześnie wskazującym na potencjalny dostęp do opieki zdrowotnej jest liczebność personelu medycznego pracującego bezpośrednio z pacjentem w przeliczeniu na liczbę ludności. W 2012 r. na 10 tys. mieszkańców województwa lubuskiego przypadało 24,8 lekarzy i lekarzy dentyistów pracujących według podstawowego miejsca pracy (w Polsce 25,3) oraz 55,0 pielęgniarek i położnych podstawowej opieki zdrowotnej (w kraju 61,2). Według dostępnych danych za 2011 r., potencjalnie najkorzystniejszy dostęp do opieki zdrowotnej mieli mieszkańcy miast na prawach powiatu Zielona Góra i Gorzów Wlkp., gdzie na 10 tys. mieszkańców

przypadało odpowiednio 47,3 oraz 41,4 lekarzy i lekarzy dentyistów oraz 77,7 i 81,7 pielęgniarek i położnych.

Wśród powiatów ziemskich największą ilość lekarzy odnotowano w powiecie świebodzińskim - 30,8 na 10 tys. mieszkańców, natomiast największą ilością pracujących pielęgniarek i położnych charakteryzował się powiat międzyrzecki - 71,7 na 10 tys. osób.

Poza dostępnością pracowników medycznych, ważnym czynnikiem wpływającym na jakość opieki zdrowotnej są ich kwalifikacje. Miernikiem poziomu kwalifikacji dla lekarzy i lekarzy dentyistów może być odsetek specjalistów, a w odniesieniu do pielęgniarek i położnych, odsetek osób z wyższym wykształceniem, w tym z tytułem magistra.

W 2012 r. w Lubuskiem wśród lekarzy pracujących bezpośrednio z pacjentem było 1,4 tys. specjalistów (72,2%), a wśród lekarzy dentyistów specjalizację miało 75 osób (13,6% ogółu).

Najwięcej lekarzy posiadało specjalizację z zakresu medycyny rodzinnej (17,6% ogółu lekarzy specjalistów), chirurgii (14,7%), chorób wewnętrznych (8,9%) oraz położnictwa i ginekologii (8,3%).

Analiza poziomu wykształcenia pielęgniarek i położnych wykazuje, że spośród pielęgniarek pracujących bez-

⁷ Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym. Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny, Warszawa 2012, s. 57.

⁸ tamże, s. 70.

⁹ J.Czapiński, T.Panek, Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków, www.diagnoza.com.

pośrednio z pacjentem 262 posiadały tytuł magistra pielęgniarstwa (5,2% ogółu), natomiast wśród położnych 41 posiadało dyplom magistra położnictwa (6,8%).

W 2012 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 25 szpitali ogólnych, ich liczba od 2010 r. wzrosła o 31,5%. Na 1 szpital przypadało 40,9 tys. mieszkańców, o 24,0% mniej niż w 2010 r. W regionie szpitale dysponowały 4,5 tys. łóżek, włącznie z łózkami/miejscami dla dzieci i noworodków, co oznaczało wzrost o 8,3% w stosunku do 2010 r. Skróceniu uległ przeciętny czas pobytu pacjenta w szpitalu - z 5,7 dnia w 2010 r. do 5,3 w 2012 r., wzrosła natomiast liczba osób leczonych w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 10 tys. ludności z 1610,7 do 1793,6.

Najwięcej łóżek szpitalnych było w miastach na prawach powiatu: Zielonej Górze (870 tj. 19,2% wszystkich łóżek) i Gorzowie Wlkp. (846 tj. 18,6%) oraz w powiecie nowosolskim (471 tj. 10,4%), a najmniej - w powiecie wschowskim (82 tj. 0,2 %).

W województwie lubuskim w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej funkcjonowało ogółem 536 przychodni (o 19 przychodni więcej niż 2011 r. oraz o 75 więcej w porównaniu z 2010 r.).

Nieco odmienne tendencje można było zauważyć w przypadku praktyk lekarskich, które podpisały kontrakty z NFZ lub z przychodniami.

W 2012 r. w regionie było 248 praktyk lekarskich tj. o 9,3% więcej niż w 2010 r., ale o 1,2% mniej w stosunku do 2011 r.

W województwie lubuskim najwięcej przychodni zlokalizowanych było w miastach na prawach powiatu: Zielonej Górze (16,6% ogółu przychodni w regionie) i Gorzowie Wlkp. (15,1%) oraz w powiecie nowosolskim (10,1%).

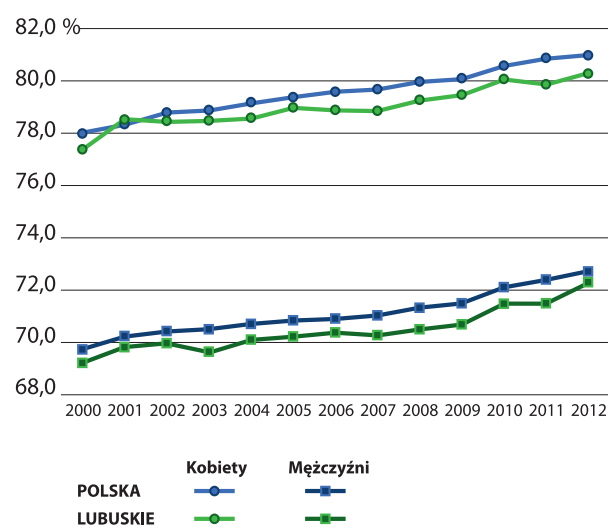
Największą ilością praktyk lekarskich charakteryzowała się Zielona Góra (21,4% ogółu praktyk lekarskich) oraz powiat żagański (20,1%).

Informacji pośrednio świadczącej o kondycji zdrowotnej społeczeństwa dostarcza wskaźnik charakteryzujący długość życia kobiet i mężczyzn.

W ostatnich latach przeciętna długość życia mężczyzn

i kobiet wydłużyła się, co wskazuje na polepszające się warunki życia ludności, jak również lepszą opiekę zdrowotną. Jednocześnie jest również sygnałem, iż pojawiają się nowe wyzwania związane m.in.: z systemem zabezpieczeń społecznych oraz opieką zdrowotną osób starszych.

Przeciętne dalsze trwanie życia

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Przewiduje się, że przy niezmiennych warunkach wymierania populacji - zgodnych z obserwowanymi w 2012 r. - urodzeni w 2012 r. chłopcy osiągną średnio wiek 72,3 lat, dziewczynki - 80,3 lat, tj. odpowiednio o 0,8 i 0,4 roku więcej niż w 2011 r.

W porównaniu z początkiem lat 90. XX w. trwanie życia wydłużyło się o 7 lat dla mężczyzn oraz o prawie 6 lat dla kobiet.

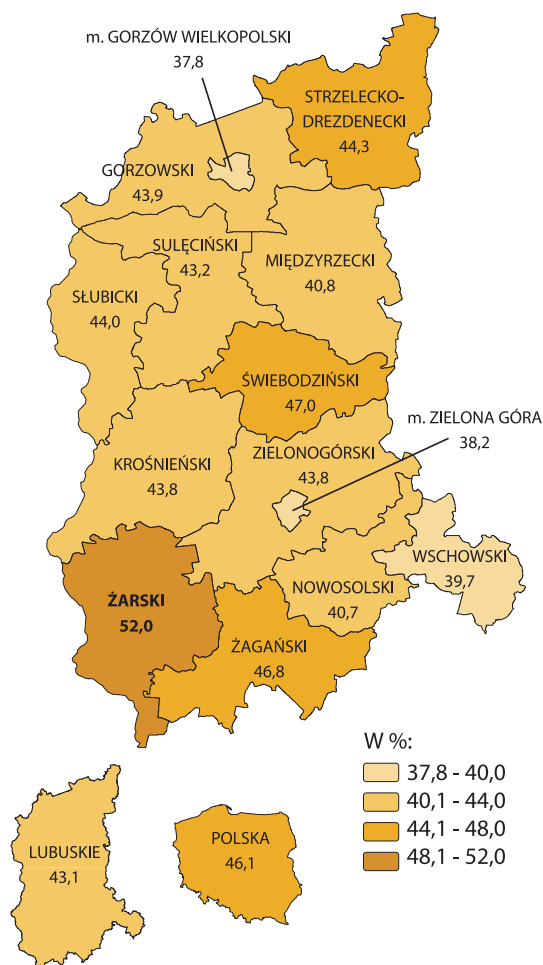
Bardzo wyraźnie zaznacza się zjawisko wysokiej nadumieralności mężczyzn (ponad poziom umieralności kobiet). Różnica pomiędzy trwaniem życia mężczyzn i kobiet w województwie lubuskim w 2012 r. zmniejszyła się do 8 lat (z 8,4 lat w 2011 r.). Zjawisko wysokiej nadumieralności mężczyzn obserwowane jest we wszystkich grupach wieku i różnica ta zwiększa się wraz z wiekiem.

W województwie lubuskim głównymi przyczynami

zgonów były choroby określane mianem cywilizacyjnych. Największym zagrożeniem życia okazały się choroby układu krążenia, które stanowiły 43,1% wszystkich przyczyn zgonów - o 2,1 p. proc. mniej niż w 2010 r. W ich następstwie najwięcej osób (51 zgonów na 10 tys. mieszkańców) zmarło w powiecie żarskim, a najmniej w powiecie wschowskim (32 zgony na 10 tys. mieszkańców).

Udział zgonów z powodu chorób układu krążenia w ogólnej liczbie zgonów w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Drugą pod względem częstości występowania przyczyną zgonów były choroby nowotworowe - 26,8% wszystkich zgonów (o 0,9 p. proc. więcej w stosunku do 2010 r.).

W 2011 r. najbardziej zagrożeni na taką przyczynę zgonu byli mieszkańcy Zielonej Góry (29 zgonów na 10 tys. mieszkańców). Najniższy poziom umieralności odnotowano w powiecie gorzowskim (20 zgonów na 10 tys. ludności).

Udział zgonów z powodu nowotworów w ogólnej liczbie zgonów w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W sumie w 2012 r. w województwie lubuskim zmarło 9067 osób tj. o 0,4% mniej niż w 2011 r., ale o 1,3% więcej w stosunku do 2010 r.

Niepokojącym zjawiskiem w województwie lubuskim może być obserwowany w ostatnich latach wzrost wskaźnika zgonów niemowląt w przeliczeniu na 1000 urodzeń żywych.

W 2012 r. wartość tego wskaźnika ukształtowała się na poziomie 6,0 ‰, wobec 5,6‰ w 2011 r. i 5,4‰ w 2010 r.

Zmiana sposobu żywienia i ograniczenie palenia tytoniu jest jednym z najbardziej skutecznych sposobów na poprawę poziomu zdrowia społeczeństwa.

W województwie lubuskim w 2012 r. na usługi i towary związane ze zdrowiem przeznaczono przeciętnie 50,03 zł miesięcznie, tj. o 5,0% mniej niż średnio w kraju. Dla porównania na napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe przeznaczono przeciętnie 30,93 zł, tj. o 8,7% więcej niż w Polsce.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

„Im dłużej społeczeństwo żyje w dobrym zdrowiu (...), tym dłużej jest zdolne do pracy i może przyczynić się do wzrostu PKB”¹⁰

Z mikroekonomicznego punktu widzenia dobry stan zdrowia jest warunkiem powodzenia materialnego rodziny, natomiast z punktu widzenia makroekonomicznego dobrostan zdrowotny społeczeństwa to integralna część szeroko rozumianego kapitału ludzkiego i społecznego. Zły stan zdrowia ludności przekłada się na wiele aspektów gospodarczych. Przede wszystkim powoduje poważne obciążenie gospodarki. Z jednej strony wywołuje konieczność ponoszenia ogromnych nakładów publicznych związanych z leczeniem oraz wypłacaniem świadczeń socjalnych, z drugiej - powoduje zmniejszenie przychodów iubożenie społeczeństwa. Na zdrowie społeczeństwa wpływają czynniki genetyczne, czynniki środowiskowe, styl życia oraz system organizacji opieki zdrowotnej.

Najważniejsze dokumenty regionalne powstałe w latach 2010-2013

Lubuska Strategia Ochrony Zdrowia na lata 2014-2020

W maju 2014 r. Sejmik Województwa Lubuskiego uchwalił *Lubuską Strategię Ochrony Zdrowia na lata 2014-*

2020 (LSOZ). Nad dokumentem pracował powołany przez Zarząd Województwa Lubuskiego Zespół ds. opracowania strategii oraz Lubuska Rada Zdrowia.

Do mocnych stron lubuskiej ochrony zdrowia według LSOZ należą:

1. Poprawa zaopatrzenia w sprzęt i aparaturę medyczną oraz remonty i modernizacje infrastruktury z wykorzystaniem m.in. środków unijnych.
2. Wysoki poziom świadczenia usług medycznych w większości placówek opieki zdrowotnej.
3. Nowatorskie terapie i zabiegi operacyjne.
4. Dobrze rozwinięta sieć szpitali.
5. Migracja pacjentów z innych województw do szpitali lubuskich, głównie w opiece psychiatrycznej i leczeniu uzależnień oraz w neurochirurgii, ortopedii ostrej, kardiologii i innych.

6. Zwiększająca się liczba podmiotów posiadających akredytację oraz certyfikat jakości.

Wśród słabych stron można wymienić:

1. Największe braki kadrowe dotyczą takich dziedzin jak: pediatrii, chirurgii ogólnej, anestezjologii, radioterapii onkologicznej, kardiologii dziecięcej, medycyny ratunkowej, pielęgniarstwa, psychiatrii, psychologii klinicznej, chorób wewnętrznych, audiologii i foniatrii.
2. Brak chętnych do specjalizowania się, a także brak jednostek akredytacyjnych na terenie województwa lubuskiego (luka pokoleniowa).
3. Atrakcyjniejsza oferta finansowa dla kadry medycznej za granicą.
4. Utrudniony dostęp do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i specjalistycznych usług medycznych.
5. Ograniczona dostępność do świadczeń z zakresu: chirurgii klatki piersiowej, pediatrii i specjalistyki dziecięcej (głównie neurologii, kardiologii, urologii, psychiatrii), rehabilitacji, diabetologii, hematologii, okulistyki, geriatrii, endokrynologii, chirurgii stomatologicznej, chirurgii szczękowo-twarzowej, pielęgniar-

¹⁰ Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, Warszawa, marzec 2014 r., s. 8.

stwa i usług opiekuńczych, a także badań w neonatologii, ortopedii i traumatologii narządu ruchu.

6. Niski poziom finansowania ochrony zdrowia. Zbyt niskie kontrakty z NFZ w odniesieniu do zapotrzebowania - zarówno pod względem liczby świadczeń jak i wyceny punktowej.
7. Wzrost zobowiązań niektórych szpitali.
8. Konieczność zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu ratownictwa medycznego.
9. Problem prawidłowego zabezpieczenia kadry medycznej.
10. Konieczność przeprowadzenia remontów w obiektach szpitalnych.
11. Konieczność doposażenia w aparaturę i sprzęt medyczny lub wymiany na sprzęt nowszej generacji.
12. Brak ośrodków klinicznych.
13. Brak Bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego w północnej części województwa.
14. Brak możliwości kompleksowego leczenia onkologicznego (chemioterapia i radioterapia) w Wielospecjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie Wlkp. z uwagi na brak radioterapii.

LSOZ stanowi rozwinięcie Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 w obszarze ochrony zdrowia. Celem nadrzędnym sformułowanym w dokumencie jest *Wzmocnienie jakości życia poprzez poprawę zdrowia mieszkańców Województwa Lubuskiego i zmniejszanie nierówności w zdrowiu.*

Cele strategiczne LSOZ:

1. Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych i epidemiologicznych.
2. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.
3. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa.
4. Promocja zdrowia i kształtowanie prozdrowotnych postaw mieszkańców województwa lubuskiego.
5. Zmniejszenie nierówności w zdrowiu.

Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015

Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa Lubuskiego na lata 2012 - 2015 w lutym 2013 r. Program zakłada upowszechnianie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej oraz zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego, aktywizację zawodową osób z zaburzeniami psychicznymi, a także skoordynowanie różnych form opieki i pomocy. Szczególny nacisk kładzie na współpracę poszczególnych podmiotów uczestniczących w ochronie zdrowia psychicznego. Niezbędnym jest utrzymywanie współpracy lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej z poradniami zdrowia psychicznego i zespołami leczenia środowiskowego, placówkami pomocy społecznej i samorządowymi w zaburzeniach psychicznych u dorosłych, z poradniami zdrowia psychicznego, poradniami leczenia uzależnień oraz placówkami samorządowymi i pomocy społecznej - w sprawach dzieci, młodzieży z zaburzeniami psychicznymi oraz osób dorosłych uzależnionych i ich rodzin.

Kierunki rozwoju lecznictwa w zakresie onkologii i onkohematologii w województwie lubuskim na lata 2012 - 2020

Dokument jest szczególnym programem wskazującym kierunki rozwoju lecznictwa onkologicznego, wynikającym z "Lubuskiej Strategii Ochrony Zdrowia na lata 2010 - 2013". Celem strategicznym jest zapewnienie mieszkańcom województwa lubuskiego wysokiej jakości opieki medycznej w zakresie lecznictwa onkologicznego i onkohematologicznego.

Organizacja systemu ochrony zdrowia

Na przestrzeni lat w województwie lubuskim zachodziły zmiany organizacyjne i restrukturyzacyjne w samodzielnych publicznych zakładach opieki zdrowotnej, głównie w szpitalach. Aktualnie w województwie lubuskim funkcjonuje 12 szpitali niepublicznych, które powstały na

bazie publicznych „ZOZ-ów”. W ramach programu „Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia” we wrześniu 2010 r. utworzona została spółka pod nazwą Lubuski Szpital Specjalistyczny Pulmonologiczno - Kardiologiczny w Torzymiu Sp. z o.o., która 1 stycznia 2011 r. rozpoczęła działalność medyczną po zlikwidowanym samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Obecnie spółka rozwija się, odnotowuje dodatni wynik finansowy i rozszerza wachlarz świadczonych usług. Jednym ze strategicznych kierunków rozwoju Lubuskiego Szpitala Specjalistycznego Pulmonologiczno-Kardiologicznego w Torzymiu, w ramach rozwoju opieki zdrowotnej województwa lubuskiego jest przyjęcie przez szpital roli Centrum Pulmonologii.

We wrześniu 2013 r. w oparciu o ustawę o działalności leczniczej przekształciły się:

- Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim w Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Międzyrzecz w Szpital Międzyrzecki Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Decyzję o przekształceniu Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. w spółkę prawa handlowego na podstawie ustawy o działalności leczniczej z dnia 15 kwietnia 2011 r. Samorząd Województwa Lubuskiego podjął w związku z bardzo trudną sytuacją finansową jednostki i pogłębiającym się zadłużeniem. W lipcu 2012 r. Sejmik Województwa Lubuskiego przyjął stanowisko wyrażające wolę podjęcia działań zmierzających do przekształcenia gorzowskiej lecznicy. Negocjacje z wierzycielami, szczegółowy montaż finansowy, przekazanie mienia szpitalowi - to tylko niektóre z zadań, które prowadziły do przekształcenia gorzowskiej lecznicy w spółkę i otrzymania dotacji z Ministerstwa Zdrowia. Zdecydowanie jednym z najtrudniejszych etapów przygotowań do przekształcenia były rozmowy z wierzycielami szpitala. W ciągu kilku lat ich lista urosła do ok. 450 pozy-

cji. Podpisanie ugód z wierzycielami pozwoliło potwierdzić oficjalną łączną kwotę umorzonych wierzytelności oraz zawiesić postępowania komornicze wobec szpitala. Wielkość umorzeń warunkowała wysokość dotacji, jaką otrzyma Województwo.

Podczas posiedzenia w dniu 28 sierpnia 2013 r. Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął uchwałę w sprawie przejęcia zobowiązań szpitala. Samorząd przejął zobowiązania w kwocie 126 mln zł, w tym nierozliczone środki, będące w dyspozycji komornika (rzeczywiste zobowiązania to 120 mln zł). Zgodnie z ustawą o działalności leczniczej, w przypadku przekształcenia lecznicy w spółkę, można było ubiegać się o dotację z budżetu państwa. Część przejętych zobowiązań została umorzona, na znaczną część Województwo otrzymało dotację od Ministerstwa Zdrowia. Łączna wysokość otrzymanych przez Województwo dotacji na koniec 2013 r. to 103,4 mln zł. Kolejne wnioski o dotację były składane na przełomie 2013 i 2014 r. Ostatecznie Województwo Lubuskie dostało z budżetu państwa 107,6 mln zł na spłatę zobowiązań przejętych od Szpitala. Na tym samym posiedzeniu (28 sierpnia 2013 r.) Zarząd przyjął również uchwałę w sprawie przyjęcia Aktu przekształcenia szpitala w spółkę, uchwałę w sprawie wniesienia do spółki majątku nieruchomości (Samorząd Województwa Lubuskiego przekazał spółce aportem majątek nieruchomy o wartości 139 mln zł) oraz montaż finansowy spółki pod nazwą Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. sp. z o.o., czyli dokument, który dokładnie wyjaśniał: jaka kwota zadłużenia przejdzie ze szpitala na samorząd, ile długu zostanie po stronie spółki, ile mogą umorzyć wierzyciele, a ile w tym czasie rozliczy komornik. W montażu wskazano wskaźnik zadłużenia na dzień 28.08.2013 r., który wynosił 0,415 i był zgodny z wymogami Ustawy o działalności leczniczej. Nowy podmiot o nazwie Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. spółka z o.o. zarejestrowano 6 września 2013 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Samorząd Województwa Lubuskiego jest 100 proc. udziałowcem w 2 szpitalnych spółkach: Lubuskim Szpitalu Specjalistycznym Pulmonologiczno-Kardiologicznym w To-

rzymiu Sp. z o.o. i Wielospecjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie Wlkp. Sp. z o.o. Ponadto jest podmiotem tworzącym dla 11 samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, prowadzi również dwie jednostki budżetowe: wojewódzkie ośrodki medycyny pracy¹¹. Według Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą na terenie województwa funkcjonują 542 zakłady opieki zdrowotnej:

- 62 publiczne pomioty lecznicze niebędące przedsiębiorstwami,
- 480 niepublicznych podmiotów leczniczych, czyli przedsiębiorcy, fundacje, stowarzyszenia, osoby prawne i jednostki organizacyjne. Wg ww. rejestru w województwie lubuskim funkcjonuje 41 podmiotów udzielających stacjonarnych i całodobowych świadczeń zdrowotnych, w tym 16 publicznych i 25 niepublicznych¹².

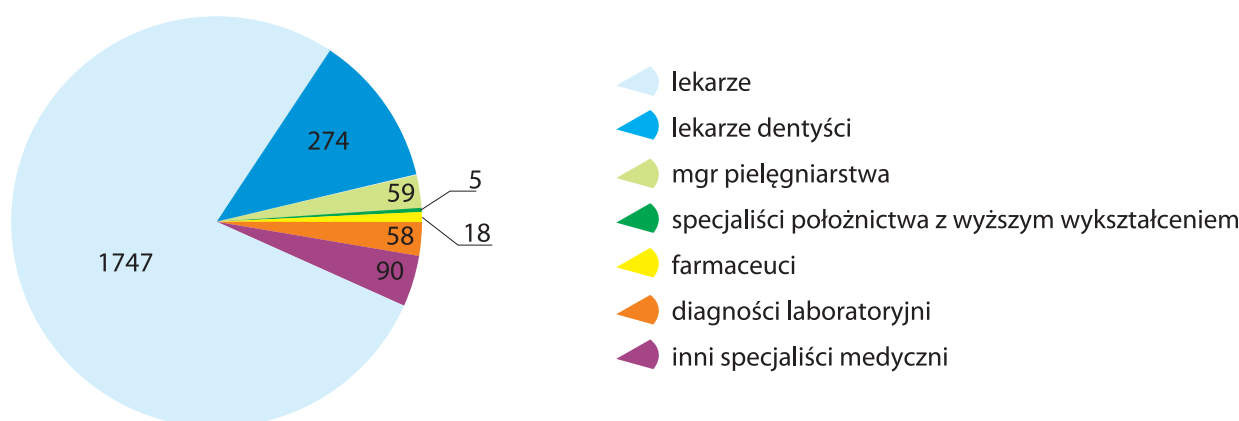
Zasoby kadrowe

Poziom wykształcenia oraz liczebność kadr medycznych ma istotne znaczenie dla funkcjonowania systemu opieki zdrowotnej. Liczba personelu medycznego, zatrud-

nionego w województwie lubuskim, a w szczególności lekarzy, jest niższa niż średnia krajowa. W porównaniu z innymi województwami lubuskie jest na 14 miejscu pod względem ogólnej liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców, a na 16 w zestawieniu z publicznymi zakładami opieki zdrowotnej¹³. W celu powstrzymania niekorzystnej tendencji kadrowej w województwie lubuskim 22 lutego 2012 r. podpisano „Porozumienie w sprawie współpracy pomiędzy Województwem Lubuskim a Uniwersytetem Zielonogórskim w zakresie kształcenia na Uniwersytecie Zielonogórskim studentów na kierunku lekarskim”.

W 2011 r. poza regionem medycynę studiowały 84 osoby z województwa lubuskiego, w roku 2012 - 66 osób. Szacuje się, że tylko co trzeci absolwent wróci w rodzinne strony. Kadra medyczna w regionie starzeje się, a eksperci mówią wprost o deficycie. Jediną szansą na rozwiązanie tego problemu jest więc samodzielne kształcenie lekarzy. Zakończenie prac związanych z utworzeniem kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Zielonogórskim planowane jest na 2015 rok. Co oznacza, że pierwsi absolwenci medycyny będą gotowi do wykonywania zawodu w 2022 roku.

Liczba absolwentów uczelni medycznych zameldowanych na terenie województwa lubuskiego i tych, którzy rozpoczęli staż na terenie województwa lubuskiego

Źródło: Departament Ochrony Zdrowia UMWL w Zielonej Górze.

¹¹ Dane za: Lubuska Strategia Ochrony Zdrowia 2014-2020.

¹² Tamże.

¹³ Biuletyn statystyczny Ministerstwa Zdrowia, CSIOZ, Warszawa 2012.

Bazę dydaktyczno-naukową na potrzeby kształcenia studentów stanowią będą obiekty Szpitala Wojewódzkiego SP ZOZ w Zielonej Górze, gdzie istnieje możliwość odbywania kształcenia kierunkowego w zakresie: chorób wewnętrznych, pediatrii, chirurgii, ginekologii i położnictwa, neurologii i neurochirurgii, otolaryngologii, okulistyki, chorób zakaźnych, radiologii, anestezjologii i intensywnej terapii, propeudyki stomatologicznej, onkologii, rehabilitacji, medycyny nuklearnej i medycyny sądowej.

Specjaliści zatrudnieni w podmiotach wykonujących działalność leczniczą w 2012 r.

Rok	Absolwenci uczelni medycznych z zameldowaniem na terenie województwa lubuskiego	Liczba absolwentów, którzy rozpoczęli staż podyplomowy na terenie województwa lubuskiego
2010	99	35
2011	84	40
2012	66	36
2013	79*	31
2014	85*	brak danych
*planowani absolwenci		

Źródło: Departament Ochrony Zdrowia UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

Promocja zdrowia

W ramach promocji zdrowia Departament Ochrony Zdrowia UMWL w Zielonej Górze organizuje cykliczną imprezę Lubuski Piknik Zdrowia. Idea jest bardzo prosta - jednego dnia i w jednym miejscu (Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji w Drzonkowie) Lubuszy mają możliwość skorzystania z bezpłatnych badań i porad lekarskich. Wśród wystawców są wszystkie jednostki ochrony zdrowia, nad którymi nadzór ma marszałek, ale też inne placówki z terenu województwa lubuskiego - przychodnie, ośrodki terapeutyczne, fundacje i stowarzyszenia działające w obszarze

ochrony zdrowia. Jednym z elementów Pikniku jest mamobus, w którym można wykonać bezpłatnie badanie piersi. Piknik gości też specjalny krwiobus, w którym chętni oddają krew. Impreza cieszy się dużym zainteresowaniem Lubuszan.

Lubuski Piknik Zdrowia

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

Jednym z najważniejszych elementów promocji ochrony zdrowia w województwie lubuskim było podpisanie w czerwcu 2010 r. listu intencyjnego w sprawie partnerstwa na rzecz transplantologii. Oprócz władz samorządu województwa lubuskiego, ideę wsparli m.in. biskup Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, Stowarzyszenie Polska Unia Medycyny Transplantacyjnej, „Poltransplant”, Lubuski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia, Uniwersytet Zielonogórski oraz przedstawiciele szpitali, samorządów i organizacji pozarządowych w województwie. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Lubuskie w zakresie transplantologii z ostatniego miejsca w Polsce szybko znalazło się na pierwszym, m.in. dzięki wspólnym działaniom wielu środowisk Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii w gorzowskim szpitalu w 2012 r. otrzymał prestiżową nagrodę „Partnera Polskiej Transplantologii”.

Od jesieni 2012 r. w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze realizowana jest akcja „Urzędnik idzie na badania”. Założenie jest proste

- pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego mają prawo chodzić w godzinach pracy na badania profilaktyczne (w szczególności w ramach Narodowych Programów Profilaktyki finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia). Idea akcji „Urzędnik idzie na badania” ma na celu przede wszystkim propagowanie zdrowego stylu życia. W rzeczywistości nie wiąże się to dla urzędu z żadnymi kosztami, a zysk jest nie do przecenienia. Wcześniej wykryta choroba daje gwarancję podjęcia szybkiego leczenia, a tym samym zmniejsza się ryzyko długotrwałego zwolnienia lekarskiego.

Inwestycje finansowane z Unii Europejskiej

Do 2013 r. z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 zrealizowano 33 projekty z zakresu ochrony zdrowia. Ze środków programu dokonano m.in. modernizacji oddziałów i termomodernizacji budynków oraz zakupiono nowoczesny, wysokospecjalistyczny sprzęt m.in. cyfrowe aparaty rentgenowskie, gamma-kamerę, rezonans magnetyczny. Wartość dofinansowania wyniosła 125.285.423,46 zł (stan na 30 sierpnia 2013 r.).

Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim. Neurochirurgia

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

Z LRPO 2007-2013 (Działanie 1.3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego) dofinansowywany jest projekt o najszerszym zasięgu i mający znaczący wpływ na rozwój lubuskiej służby zdrowia - **Lubuskie e-Zdrowie**. Beneficjentem projektu jest Województwo Lubuskie, a bierze w nim udział 15 lubuskich jednostek leczniczych.

Całkowite nakłady inwestycyjne wynoszą 6 mln zł, w tym dofinansowanie z LRPO 4,9 mln zł.

Nadrzędnym celem projektu jest stworzenie infrastruktury teleinformatycznej umożliwiającej uruchomienie e-usług z zakresu ochrony zdrowia na poziomie regionalnym oraz służącej upowszechnianiu stosowania technik ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne).

Efektom realizacji projektu będzie:

- usługa elektroniczna z zakresu e-Zdrowia dla mieszkańców województwa lubuskiego, która usprawni proces obsługi pacjentów eliminując wizyty w poradniach mające na celu wyłącznie zgłoszenie potrzeby powtórzenia recepty,
- usługa elektroniczna dla mieszkańców województwa lubuskiego dotycząca informacji z zakresu usług medycznych świadczonych przez poszczególne podmioty lecznicze, jak również informacji na temat profilaktyki i zdrowego trybu życia,
- usługa elektroniczna dla podmiotów leczniczych wspomagająca zarządzanie,
- usługa elektroniczna dla Samorządu Województwa Lubuskiego, wspierająca podejmowanie decyzji i kreowanie polityki zdrowotnej regionu, a także gwarantująca poprawę jakości nadzoru właścicielskiego¹⁴.

W latach 2011-2012 przeprowadzono audyty w szpitalach, na ich podstawie opracowano Studium Wykonalności. W maju 2012 r. projekt otrzymał potwierdzenie dofinansowania. Od tego czasu trwa ustalanie szczegółów dokumentacji z jednostkami, dokonano też oceny eksperckiej projektu. Obecnie (maj 2014 r.) gotowa jest dokumentacja przetargowa i w ramach procedury Dialogu

¹⁴ Studium wykonalności projektu pt. „Lubuskie e-Zdrowie”, Europejskie Centrum Technologii Informatycznych i Zarządzania ITmed sp. z o.o., Wrocław, luty 2012 r., s. 4.

Technicznego konsultowane są rozwiązania z potencjalnymi wykonawcami.

Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe Ramy Strategiczne

Dokument przedstawia sytuację demograficzną i epidemiologiczną Polski oraz wynikające z nich wyzwania i planowane przedsięwzięcia finansowe w ramach środków krajowych i Unii Europejskiej w perspektywie na lata 2014-2020.

Na podstawie analizy przeciętnego trwania życia, stan zdrowia mieszkańców województwa lubuskiego uznano w tym raporcie za nieznacznie gorszy niż przeciętnie w kraju. Jednak rzeczywisty poziom umieralności we wszystkich grupach wieku wyraźnie przewyższa ogólnopolski. Wysoka umieralność w województwie ma związek z niedostatkiem opieki medycznej. Liczba łóżek na 10 tys. ludności jest niska, więc tym bardziej zwraca uwagę ich słabe wykorzystanie. Liczba lekarzy w województwie (24 na 10 tys. ludności) jest najniższa w Polsce (średnio 35 na 10 tys.). Brakuje specjalistów chorób wewnętrznych i chorób płuc. Szczególnie trudna sytuacja dotyczy chorób układu krążenia. W lubuskim występuje ponadprzeciętnie wysoka umieralność z tego powodu wśród osób w wieku produkcyjnym. Liczba łóżek na oddziałach kardiologicznych (na 10 tys. ludności) jest najniższa w Polsce, a okres oczekiwania na leczenie jest bardzo długi (50 dni, średnio w kraju 25 dni). Na wizytę w poradni chorób naczyń czeka się najdłużej w Polsce (141 dni, przy przeciętnej 59 dni)¹⁵.

Jednocześnie w roku 2011 r. w województwie lubuskim odnotowano najwyższy odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które realizowały programy zdrowotne oraz największy odsetek objęcia kobiet programem wczesnego wykrywania raka piersi u kobiet w wieku 50-69 (50,38%)¹⁶.

Krajowy indeks sprawności ochrony zdrowia 2014

Celem opracowania był pomiar natężenia cech uzna-

nych za pożądane w systemie ochrony zdrowia. Pierwszym zadaniem było określenie, czemu system opieki zdrowotnej ma służyć i jakie zjawiska należy w nim wspierać, a jakie eliminować. W rezultacie powstał schemat złożony z trzech osi reprezentujących cele, jakim system opieki zdrowotnej powinien być podporządkowany:

1. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, w tym profilaktyka, zapobieganie niepełnosprawności, zapobieganie zgonom.

W tej kategorii Lubuskie zajęło piątą pozycję, po województwach: zachodniopomorskim, pomorskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim¹⁷.

2. Efektywna gospodarka finansowa, w tym efektywność alokacyjna, finanse placówek, zarządzanie infrastrukturą. Również w tej kategorii Lubuskie zajęło piąte miejsce, po województwach: dolnośląskim, wielkopolskim, małopolskim i pomorskim.

3. Jakość konsumenckiej opieki zdrowotnej, w tym czas oczekiwania do lekarzy specjalistów, satysfakcja pacjenta, dostęp do badań diagnostycznych.

W tej kategorii Lubuskie uplasowało się na 11 pozycji (trzy pierwsze miejsca w tej kategorii zajęły: opolskie, podlaskie i zachodniopomorskie).

Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków

Według raportu J. Czapińskiego i T. Panka¹⁸ w 2013 r. w porównaniu do 2011 r. zmniejszył się w Lubuskiem odsetek gospodarstw domowych, których członek przebywał w ostatnim roku w szpitalu (2011 r. - 25,2%, 2013 r. - 21,7%). W porównaniu do 2011 r., w 2013 r. nie zmieniła się znacząco liczba gospodarstw korzystających z usług placówek ochrony zdrowia opłacanych przez NFZ, natomiast mniej gospodarstw domowych korzystało w 2013 r. z usług zdrowotnych opłacanych z własnej kieszeni (2011 r. - 56,4%, 2013 r.

¹⁵ Policy Paper..., Załącznik nr 1: Analiza zbiorcza sytuacji zdrowotnej w regionach na tle podaży usług zdrowotnych, s. 17.

¹⁶ Policy Paper..., Wykres 13, s. 38.

¹⁷ Dane z lat 2011-2013, źródła danych: GUS, Państwowy Zakład Higieny, NFZ, Poltransplant, Ministerstwo Zdrowia, „Diagnoza społeczna” z 2012 r., badania ankietowe.

¹⁸ J.Czapiński, T.Panek, Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków, www.diagnoza.com.

- 54,8%). Znacznie w porównaniu do 2011 r. zwiększyło się w roku 2013 średnie obciążenie lubuskich gospodarstw domowych wydatkami na leki: z 343 zł do 433 zł. Z 604 zł do 554 zł spadły natomiast wydatki na leczenie i badania.

W 2013 r. w województwie lubuskim 21,1% gospodarstw domowych z powodów finansowych zrezygnowało z zakupu leków. Większy odsetek (24,8%) zanotowano tylko w woje-

wództwie łódzkim. Z leczenia zębów zrezygnowało 25,5% lubuskich gospodarstw. Tym samym region zajął trzecią niechlubną pozycję w rankingu województw. Gorzej sytuacja przedstawiała się tylko w województwie warmińsko-mazurskim i dolnośląskim. Nieco lepiej wyglądała kwestia rezygnacji z badań (10 miejsce na 16 województw, 10,6% gospodarstw domowych) i rehabilitacji (6 miejsce, 21,7%).

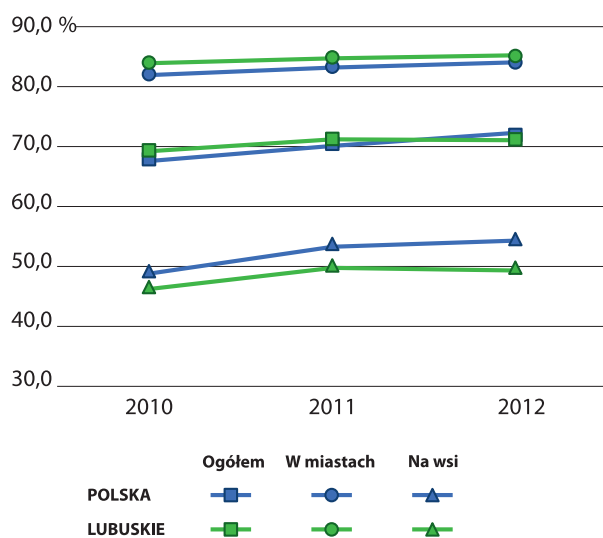
EDUKACJA I SZKOLNICTWO WYŻSZE

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Szeroko rozumiana edukacja jest obecnie sprawą zasadniczej wagi, która wynika z konieczności budowania mobilnego społeczeństwa informacyjnego, wykorzystującego szanse jakie daje gospodarka oparta na wiedzy, w której podstawową rolę odgrywa informacja.

W gospodarce opartej na wiedzy kluczowego znaczenia nabiera kapitał ludzki, kojarzony głównie z umiejętnościami oraz wykształceniem społeczeństwa.

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Za pierwszy szczebel systemu edukacji uważane jest kształcenie przedszkolne. Zapewnienie dostępu najmłodszych do edukacji można uznać za rodzaj inwestycji przynoszącej wymierne korzyści całemu społeczeństwu. Edukacja przedszkolna pozytywnie wpływa na możliwości intelektualne człowieka, które zaczynają kształtować się w pierwszych latach życia. Może również wpływać na zacieranie różnic w statusie ekonomiczno-społecznym i służyć wyrównywaniu szans życiowych oraz zmniejszaniu marginalizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W roku szkolnym 2012/2013 w województwie lubuskim ponad 71% dzieci w wieku od 3 do 6 lat objętych było wychowaniem przedszkolnym.

W miastach odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 85,3% (w kraju 84,4%), a na obszarach wiejskich 49,5% (w Polsce 54,3%).

Edukacja przedszkolna w największym stopniu rozpowszechniona była w gminie Babimost, gdzie odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 92,4% oraz w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. (odpowiednio 90,6% i 82,8%). Na drugim biegunie znalazły się gminy wiejskie: Brzeźnica (43,0% dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym), Świdnica (40,8%) oraz Żagań (26,8%). Warto podkreślić, iż w roku szkolnym 2012/2013 odsetek dzieci w wieku 6 lat objętych edukacją przedszkolną wyniósł w województwie lubuskim 81,9% ogółu dzieci w tym wieku i był jednym z najwyższych w kraju, natomiast w tej grupie wiekowej 12,0% ogółu dzieci podjęło naukę w szkole podstawowej,

niższy współczynnik skolaryzacji netto odnotowano jedynie w województwie opolskim.

Kolejnymi etapami kształcenia w systemie w edukacji są szkoły podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne.

W roku szkolnym 2012/2013 w regionie działały 334 szkoły podstawowe (o 1,2% mniej niż w poprzednim roku szkolnym oraz o 2,3% mniej w stosunku do roku 2010/2011) oraz 179 gimnazjów (wobec 180 w roku szkolnym 2010/2011). Kształciło się w nich 56,5 tys. uczniów szkół podstawowych oraz 32,5 tys. gimnazjalistów.

W związku z obserwowanym niższym demograficznym liczbą uczniów systematycznie maleje. W porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 liczba uczniów w szkołach podstawowych zmniejszyła się o 1,9%, a w szkołach gimnazjalnych o 8,2%.

Spśród 211 szkół ponadgimnazjalnych, do których zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące, licea profilowane (obecnie wygasające), technika, technika uzupełniająca oraz ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe, największą popularnością cieszą się technika, do których uczęszcza 43,6% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w 2010/2011 - 42,9%) oraz licea ogólnokształcące 36,8% (w roku szkolnym 2010/2011 - 36,4%).

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty do szkół ponadgimnazjalnych należą również szkoły policealne, jednak ze względu na fakt, że stanowią wyższy szczebel kształcenia, informacje na ich temat prezentowane są oddzielnie. W roku szkolnym 2012/2013 funkcjonowało 61 tego typu szkół, w których uczyło się 7,4 tys. uczniów. W porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 liczba szkół policealnych zmniejszyła się o 17,6%, natomiast nieznacznie wzrosła liczba uczniów o 0,2%.

Według informacji Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w 2012 r. w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego z zakresu języka polskiego, uczniowie z województwa lubuskiego rozwiązujący podstawowy zestaw zadań, uzyskali średnio 65% punktów możliwych do uzyskania (tyle samo co średnio w kraju), lokując się tym samym na 6 miejscu w Polsce. Nieznacznie poniżej średniej krajowej ukształto-

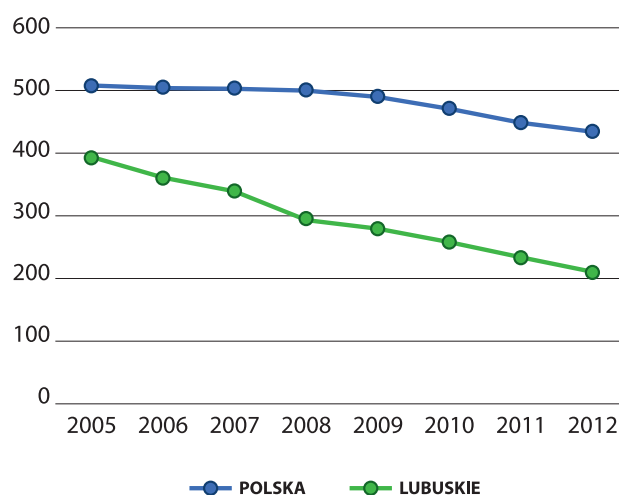
wał się wynik lubuskich gimnazjalistów z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie (60% punktów możliwych do uzyskania wobec 61% średnio w Polsce).

W części matematyczno-przyrodniczej egzaminu, zarówno w zakresie matematyki, jak i przedmiotów przyrodniczych, uczniowie ostatnich klas lubuskich gimnazjów uzyskali wyniki zbliżone do średniej w kraju (odpowiednio 46% wobec 47% w kraju oraz 49% wobec 50%).

W województwie lubuskim spośród absolwentów szkół ponadgimnazjalnych z 2012 r., którzy w maju przystąpili do maturalnych egzaminów obowiązkowych, świadectwo dojrzałości uzyskało 82% zdających, tj. o 2,0 p. proc. więcej niż średnio w kraju. Tym samym województwo lubuskie, wspólnie z województwem podlaskim i małopolskim, uzyskało najlepszy wynik w Polsce.

Wśród najważniejszych czynników przyczyniających się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu zalicza się dążenie społeczeństwa do zdobywania wykształcenia na poziomie wyższym. Szkoły wyższe są kuźnią wysokiej jakości kapitału ludzkiego, a odpowiednio wykształcone zasoby pracy pozwalają na wdrażanie innowacji, jak i mogą stanowić innowacyjny potencjał regionu.

Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności

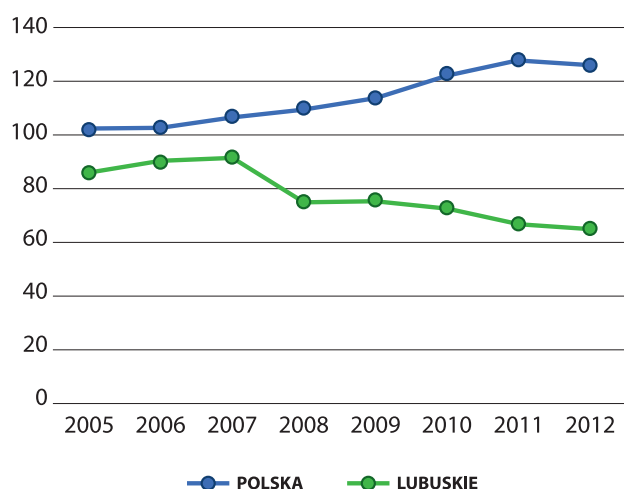
Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Po dynamicznym wzroście liczby uczelni wyższych w województwie lubuskim w pierwszych latach XXI w., ich ilość ustabilizowała się w ostatnich latach i wynosi 8 szkół wyższych (w tym 1 Uniwersytet).

Od roku akademickiego 2007/2008 obserwuje się jednak systematyczny spadek liczby studentów uczących się w lubuskich uczelniach. W roku akademickim 2012/2013 w szkołach wyższych wszystkich typów kształciło się 19,4 tys. studentów, tj. o 10,7% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim i o ponad 40% mniej w stosunku do roku 2007/2008.

Najwięcej studentów, ponad 26% ogółu studiujących w regionie, kształciło się na kierunkach studiów prowadzonych na Uniwersytecie Zielonogórskim.

Absolwenci szkół wyższych na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W roku akademickim 2012/2013 w województwie lubuskim (z uwzględnieniem filii i zamiejscowych jednostek organizacyjnych) najwięcej osób kształciło się na kierunkach pedagogicznych (22,3% ogółu studentów) ekonomicznych i administracyjnych (13,6%), społecznych (9,7%), humanistycznych (9,6%) oraz inżynierijno-technicznych (7,9%). Były to również najbardziej popularne kierunki

w poprzednich latach. Porównanie popularności poszczególnych kierunków studiów w latach 2012/2013, 2011/2012 i 2010/2011 wskazuje, że maleje zainteresowanie kierunkami ekonomicznymi i administracyjnymi, pedagogicznymi, społecznymi. Rosnącym zainteresowaniem cieszą się kierunki zaklasyfikowane do grupy ochrony i bezpieczeństwa, związane z architekturą i budownictwem oraz inżynierijno-techniczne.

Jak wcześniej wspomniano jednym z ważniejszych czynników określających rozwój społeczeństwa, a pośrednio rozwój gospodarczy regionu, jest stały wzrost poziomu wykształcenia. Najpełniejszym źródłem informacji o poziomie wykształcenia ludności są spisy powszechne. W ciągu dziesięciu lat dzielących spisy powszechne (NSP 2002 i NSP 2011) obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności w województwie według poziomu wykształcenia.

Według wyników NSP 2011 odsetek osób o wykształceniu wyższym wyniósł 14,4% i w porównaniu z 2002 r. zwiększył się o ponad 6 p. proc. W 2011 r. 127,8 tys. osób posiadało ukończone studia wyższe ze stopniem naukowym doktora, z tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym, z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty. Natomiast w 2002 r. liczba takich osób wyniosła 69,7 tys., co oznacza zwiększenie tej zbiorowości w omawianym okresie o ponad 80%.

Udział osób o wykształceniu policealnym nigdy nie stanowił istotnej pozycji w kolejnych spisach - odsetek osób o tym poziomie wykształcenia był niewielki i kształtował się w NSP 2011 na poziomie - 2,6% (w NSP 2002 - 3,1%).

Absolwenci szkół średnich (ogólnokształcących i zawodowych) zajmują dominującą pozycję w strukturze ludności według poziomu wykształcenia - w 2011 r. odsetek takich osób wyniósł 29,0% (w 2002 - 28,6%), a liczebność zwiększyła się o 13,6 tys. w porównaniu do wyników poprzedniego spisu. Warto podkreślić są znaczące zmiany wśród ogółu tej zbiorowości. W omawianym okresie liczba osób o wykształceniu średnim zawodowym zmniejszyła się o 17,1 tys. (ok. 10%), natomiast zdecydowanie wzrosła licz-

ba osób, które posiadały ukończoną szkołę średnią ogólnokształcącą - wzrost o 30,7 tys. (tj. 43,5%).

Wykształcenie zasadnicze zawodowe nadal zajmuje znaczące miejsce w strukturze według poziomu wykształcenia. W 2011 r. udział osób o tym poziomie wykształcenia wyniósł 23,8% i obniżył się o 1,2 p. proc. w stosunku do wyników uzyskanych w NSP 2002.

Należy zauważyć, iż wyniki NSP 2011 pokazują zmniejszające się zainteresowanie szkołami, których ukończenie daje konkretny zawód. Dotyczy to zarówno omawianego wykształcenia na poziomie zasadniczym, jak również wcześniej przedstawionego na poziomie średnim zawodowym i policealnym.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

O stanie edukacji w regionie świadczą wyniki osiągnięte ze sprawdzianów, egzaminów na poziomie szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego oraz liczba laureatów w konkursach przedmiotowych w latach 2010-2013. Wiedza o systemie edukacyjnym województwa lubuskiego została wzbogacona o informacje uzyskane w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelniach wyższych, w zakresie: liczebności studentów kształcących się w roku akademickim 2013/14, kierunków studiów i specjalizacji prowadzonych na uczelniach wyższych oraz wyjazdów studentów i pracowników akademickich na uczelnie zagraniczne w ramach programu Erasmus w latach 2010-2013. Nie wszystkie uczelnie przedłożyły informacje w powyższym przedmiocie za rok akademicki 2013/2014.

W przypadku sprawdzianów z wiedzy i umiejętności, 40 punktów stanowi maksymalną wartość, jaką uczniowie mogą uzyskać. Test ukierunkowany jest na sprawdzenie poziomu umiejętności w poszczególnych obszarach, takich jak: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji oraz wykorzystywanie wiedzy w praktyce.

Analiza wyników sprawdzianów, szczególnie arkusza S-1, który zazwyczaj wypełnia 97-98% ogółu zdających w województwie lubuskim, pokazała, że uczniowie 6 klas szkół podstawowych uzyskują przeciętnie 60% punktów możliwych do zdobycia. Uczniowie kształcący się w szkołach podstawowych zlokalizowanych w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. średnio uzyskują wyniki o około 5%¹⁹ wyższe od uczniów z innych powiatów województwa lubuskiego. Z kolei najniższe przeciętne wyniki uzyskują uczniowie ze szkół podstawowych, funkcjonujących w powiatach: nowosolskim oraz sulęcińskim.

W 2010 roku do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło 11844 uczniów trzecich klas gimnazjalnych. Z tej grupy 98% osób zdało egzamin z części humanistycznej na formularzu standardowym GH-1,4,5,6. Zestawienie wyników w poszczególnych latach pokazuje, że przeciętny wynik z części humanistycznej oscyluje w granicach 56-60% ogółu punktów możliwych do zdobycia.

Wyniki sprawdzianu w szkole podstawowej w latach 2010-2013

Rodzaje arkuszy sprawdzianów	2010	2011	2012	2013
Arkusz standardowy S-1	24,06	24,66	22,02	23,38
Arkusz dla uczniów słabowidzących i niewidomych S-4, 5, 6	16,13	20,25	20,00	19,00
Arkusz dla uczniów słabosłyszących i niesłyszących S-7	25,19	16,45	24,36	22,85
Arkusz dla uczniów upośledzonych w stopniu lekkim S-8	25,76	23,53	21,68	20,70

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

¹⁹ Raport. Wyniki sprawdzianu szkoły podstawowej w Lubuskiem za lata 2010-2013.

Wyniki części humanistycznej sprawdzianu gimnazjalnego w szkole podstawowej w latach 2010-2013

	2010		2011		2012 (%)		2013 (%)	
	pkt.	%	pkt.	%	GH-H	GH-P	GH-H	GH-P
GH-1,4,5,6	29,38	58,76	24,12	48,24	59,52	64,86	56,24	59,92
GH-7	34,58	69,16	42,05	84,1	52,28	72,39	55,09	61,13
GH-8	29,64	59,28	31,44	62,88	67,27	62,74	71,83	66,49

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Legenda:

GH-H - oznaczono arkusz z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie

GH-P - oznaczono arkusz z zakresu języka polskiego

W latach kolejnych do egzaminu przystąpiło około 11200 uczniów w 2011 roku, rok później była to grupa mniejsza o 800 uczniów do roku poprzedniego. W 2013 roku egzamin gimnazjalny zdawało 10160 uczniów. Przez okres trzech lat zmniejszyła się liczba zdających o około 1700 osób, czyli spadek wyniósł w przybliżeniu 14,2% do roku bazowego.

Średni wynik dla części matematyczno-przyrodniczej w edycjach 2010 i 2011 jest na podobnym poziomie co wynik dla części matematycznej, rozdzielonej od części przyrodniczej w 2012 roku. Wyniki egzaminów z zakresu przedmiotów przyrodniczych systematycznie wzrastają od pierwszej edycji, osiągając wynik 57,81% w arkuszach 1,4,5,6 w 2013 roku (patrz tabela poniżej).

Wyniki części matematyczno-przyrodniczej sprawdzianu gimnazjalnego w szkole podstawowej w latach 2010-2013

	2010		2011		2012 (%)		2013 (%)	
	pkt.	%	pkt.	%	GM-P	GM-M	GM-P	GM-M
GM-1,4,5,6	23,18	46,36	23,01	46,14	49,18	45,96	57,81	46,72
GM-7	18,47	36,94	23,00	46,00	48,94	44,56	46,48	41,78
GM-8	30,28	60,56	27,83	55,66	59,80	47,88	56,97	45,53

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Legenda:

GM-P - oznaczono arkusz z zakresu przedmiotów przyrodniczych

GM-M - oznaczono arkusz z zakresu matematyki

Wprowadzone zmiany w 2012 roku, skutkowały również modyfikacją reguł w części językowej. Do 2012 roku egzaminy językowe miały formę jednoczęściową, od 2012 roku składają się z dwóch części (poziomu podstawowego i rozszerzonego). Zestaw zadań na poziomie rozszerzonym jest obowiązkowy tylko dla uczniów, którzy w gimnazjum kontynuowali naukę języka obcego rozpoczętą w szkole podstawowej. Uczniowie zdający test na poziomie rozszerzonym muszą przystąpić do egzaminu na poziomie podstawowym.

**Wyniki części językowej sprawdzianu gimnazjalnego
w szkole podstawowej w latach 2010-2013**

	2010		2011		2012 (%)	2013 (%)
	pkt.	%	pkt.	%		
GA-P1,4,5,6	30,55	61,1	28,92	57,84	62,72	62,24
GA-P7	34,64	69,28	36,90	73,80	70,89	66,07
GA-P8	27,51	55,02	28,33	56,66	52,69	64,33
GA - R1, 4, 5, 6	—	—	—	—	48,97	50,05
GA - R7	—	—	—	—	64,29	51,60
GA - R8	—	—	—	—	22,00	40,00
GN - P1, 4, 5, 6	29,64	59,28	27,77	55,54	58,21	58,96
GN-P7	28,62	57,24	32,78	65,56	69,78	77,00
GN-P8	30,63	61,26	28,03	56,06	62,77	67,50
GN- R1, 4, 5, 6	—	—	—	—	31,70	38,47
GN - R7	—	—	—	—	50,00	54,00
GN-R8	—	—	—	—	35,50	—
GF- P1,4,5,6	33,53	67,06	35,85	71,70	70,16	74,75
GF- R1,4,5,6	13,69	27,38	16,32	32,64	73,78	72,33
GR - P1,4,5,6	—	—	—	—	45,42	40,32
GR - P8	—	—	—	—	71,71	—
GR - R1,4,5,6	—	—	—	—	53,25	53,6

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

**Wyniki osób przystępujących pierwszy i kolejny raz do
egzaminu maturalnego w latach 2010-2013**

L.p.	Przedmioty	2010		2011		2012		2013	
		P	R	P	R	P	R	P	R
1	Język polski	56,11	58,67	53,48	57,06	55,39	62,77	56,28	60,12
2	Język angielski	61,90	66,89	70,72	70,71	69,80	65,90	69,76	69,19
3	Język niemiecki	63,84	66,16	60,59	65,79	64,42	69,90	59,95	66,99
4	Matematyka	57,43	46,64	48,10	42,56	55,43	47,30	53,58	53,06
5	Historia	54,66	55,20	50,08	53,47	56,58	57,48	51,22	58,71
6	Geografia	44,85	48,74	44,16	48,74	51,57	55,27	38,08	45,33
7	Biologia	44,72	51,98	46,08	55,51	37,59	54,64	43,46	48,93
8	Chemia	49,20	63,68	45,81	53,88	55,27	56,46	41,88	59,31
9	Informatyka	33,40	47,11	47,58	46,94	41,21	50,00	54,88	52,51

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Legenda:

P - poziom podstawowy

R - poziom rozszerzony

Podział testu językowego na dwie części nie wpłynął na wyniki osiągane przez uczniów w części podstawowej, które są na tym samym poziomie co wyniki egzaminów jednoczęściowych z lat 2010-2011. Wyniki testów na poziomie rozszerzonym są gorsze o kilkanaście procent w stosunku do wyników na poziomie podstawowym. Jednakże są one wyższe w stosunku do przeciętnych wyników osiąganych przez uczniów gimnazjów w województwie wielkopolskim oraz zachodniopomorskim.

Na egzaminie maturalnym uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mają do wyboru 19 przedmiotów, które w dużej większości mogą zdawać zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki z egzaminów przedmiotowych, do których przystępuje największy odsetek maturzystów. Analizując wyniki egzaminów z części przedmiotów zauważa się następującą tendencję, że przeciętny wynik na egzaminie na poziomie podstawowym jest niższy od wyniku osiągniętego na egzaminie w zakresie rozszerzonym.

Jedną z przyczyn istnienia tego zjawiska może być sytuacja, w której do egzaminu na poziomie podstawowym, oprócz osób posiadających wiedzę specjalistyczną, przystępują osoby przypadkowe, które sądzą, że łatwiej będzie im zdać egzamin z tego przedmiotu, niż z innego.

Zestawienie wyników z sześciu przedmiotów zdawanych na egzaminie maturalnym pokazuje, że najwyższy wynik osiągają uczniowie w części językowej. Sytuacja ta dotyczy zarówno wyników egzaminu z języka angielskiego, jak i języka niemieckiego. Przyczyna może wynikać ze specyfiki regionu, bliskości obszarów obcojęzycznych. Częste kontakty oraz świadomość potrzeby doskonalenia umiejętności językowych jest czynnikiem wpływającym na wysoki poziom językowy lubuskich uczniów.

Z kolei największą trudność spośród przedmiotów maturalnych sprawia biologia, w dalszej kolejności mate-

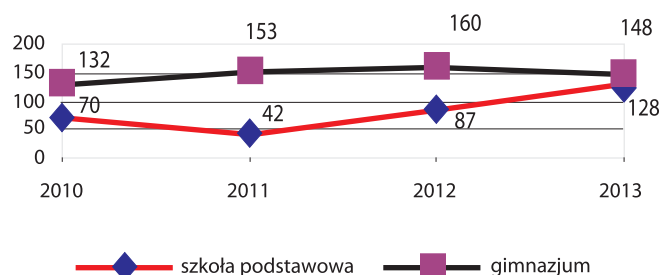
matyka, następnym przedmiotem jest informatyka. Wspólnym mianownikiem dla następującej grupy przedmiotów (informatyka, biologia i historia) jest fakt, że przeciętne wyniki uczniów na egzaminach o rozszerzonym zakresie są zazwyczaj wyższe od przeciętnych wyników na poziomie podstawowym. Może to być dowodem na hipotezę, że do egzaminów nie tylko przystępują uczniowie przygotowani merytorycznie, lecz również osoby, które muszą zdać jakikolwiek egzamin.

Analiza porównawcza danych za lata 2010-2013 w obszarze przeciętnych wyników z egzaminu na poziomie rozszerzonym potwierdza, że uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w województwie lubuskim najlepiej zdają egzaminy z języków obcych. W 2013 roku odnotowano obniżenie się średniego wyniku z biologii oraz języka polskiego. Z kolei od dwóch lat rośnie średni wynik uzyskiwany przez maturzystów z zakresu matematyki. Należy przypomnieć, że matura z matematyki jest obowiązkowym przedmiotem od 2010 roku.

Z każdym rokiem do konkursów przedmiotowych przystępuje coraz większa grupa uczniów, świadczy to o rosnącym zainteresowaniu uczniów tą formą sprawdzenia wiedzy. Należy zaznaczyć, że od 2012 roku w konkursach przedmiotowych adresowanych do uczniów szkół podstawowych zwiększono liczbę konkursów z 2 do 4. Należy zwrócić uwagę na rosnącą liczbę laureatów, świadczy to o wzroście poziomu wiedzy oraz potrzeby uczestniczenia w konkursach coraz większej grupy uczniowskiej. Może to być wynikiem ukierunkowanych zainteresowań uczniów, jak i dostrzeganiem przez nich dodatkowych profitów, związanych z możliwością wyboru szkoły, w której będą kontynuowali naukę²⁰.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych, Dz. U. z 2004 r. Nr 26, poz. 232, z późn. zm.

Laureaci konkursów przedmiotowych na poziomie kształcenia podstawowego i gimnazjalnego w latach 2010-2013

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie wyników z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu.

Uczelnie wyższe

Na jedenaście uczelni wyższych, osiem spośród nich swoją siedzibę ma w województwie lubuskim, kolejne trzy jednostki wchodzi w skład większych organizmów akademickich. Collegium Polonicum w Słubicach jest podległa Uniwersytetowi im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Natomiast Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. Edyty Stein w Zielonej Górze, jest to organizacja wchodząca w skład Pańskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Trzecią uczelnią wyższą jest Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim będący częścią Poznańskiej AWF.

W sumie w roku akademickim 2013/2014, według danych przekazanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w uczelniach wyższych z regionu lubuskiego naukę podjęło 17328 studentów, którzy kształcili się na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz studiach jednolitych magisterskich w trybie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Biorąc pod uwagę kryterium liczebności studiujących, największą i najważniejszą uczelnią wyższą w regionie jest Uniwersytet Zielonogórski. Łącznie studiuje w niej 73,77% wszystkich osób kształcących się na tym poziomie edukacyjnym w regionie. W publicznych uczelniach zawo-

dowych, czyli Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wlkp. i Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie, kształcą się odpowiednio 14,46% i 4,56% ogółu studentów. W zamiejscowym wydziale poznańskiej AWF naukę pobiera 4,26% wszystkich studiujących w regionie lubuskim. Na tych czterech uczelniach kształcą się w sumie 97,05% ogółu lubuskich studentów. Przyczyną niepełnej informacji dotyczącej liczby studentów w Collegium Polonicum w Słubicach oraz w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym im. Edyty Stein w Zielonej Górze jest brak informacji o wielkości studiujących w bazie MNiSW.

Liczba studentów kształcących się na uczelniach wyższych w województwie lubuskim na początku roku akademickiego 2013/2014

L.p.	Uczelnie wyższe	Liczba studentów
1	Uniwersytet Zielonogórski	12783
2	PWSZ w Gorzowie Wlkp.	2505
3	PWSZ w Sulechowie	790
4	Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach	245
5	ZWSHIFM w Zielonej Górze	70
6	WSB w Gorzowie Wlkp.	41
7	Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie n. Odrą	143
8	Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze	13
9	Zamiejscowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wlkp. Poznańskiej AWF	738
10	Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. Edyty Stein w Zielonej Górze	brak danych
11	Collegium Polonicum w Słubicach	brak danych
Suma		17328

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych MNiSW.

Oprócz kryterium liczebności osób pobierających naukę na poszczególnych uczelniach, ważna jest również różnorodność oraz atrakcyjność oferty edukacyjnej, która wynika z możliwości kadrowych uczelni oraz stopnia dostosowywania oferty dydaktycznej do potrzeb rynku.

W poniższej tabeli przedstawiono informacje prezentujące dane ilościowe dotyczące kierunków studiów oraz specjalizacji, które znajdują się w ofercie uczelni wyższych. Należy zwrócić uwagę, że wstępna oferta kierunkowa a szczególnie specjalizacyjna nie jest tożsama z kierunkami i specjalizacjami prowadzonymi w danym roku akademickim. Konsekwencją niskiego popytu rynkowego jest nieuruchomienie kierunku studiów bądź specjalizacji.

Kierunki studiów i specjalizacje prowadzone przez uczelnie wyższe w regionie lubuskim w latach 2010-2014

Uczelnie wyższe	2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	k	s	k	s	k	s	k	s
Uniwersytet Zielonogórski	42	70	37	76	45	85	46	66
PWSZ w Gorzowie Wlkp.	10	29	12	32	13	31	14	31
PWSZ w Sulechowie	5	12	5	13	5	12	5	10
Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach	2	5	2	5	2	5	2	6
ZWSHiFM w Zielonej Górze	2	3	2	3	2	3	2	3
WSB w Gorzowie Wlkp.	1	3	1	3	1	3	1	3
Wyższa Szkoła Zawodowa w Kostrzynie n. Odrą	3	4	3	4	3	4	3	4

Lubuska Wyższa Szkoła Zdrowia Publicznego w Zielonej Górze	2	9	2	9	2	9	2	9
Zamiejskowy Wydział Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Poznańskiej AWF	3	4	3	4	3	4	3	4
Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. Edyty Stein w Zielonej Górze	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.
Collegium Polonicum w Słubicach	9	8	10	8	10	8	10	8
Suma	79	147	77	157	86	164	88	144

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych uczelni wyższych.

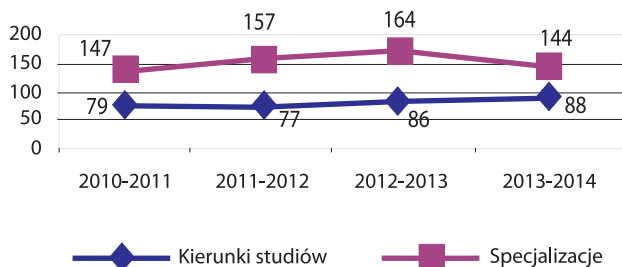
Legenda:

k - kierunek studiów

s - specjalizacja

Powyższe zestawienie potwierdza dominację Uniwersytetu Zielonogórskiego na regionalnym rynku uczelni wyższych. Oprócz UZ, który w ofercie ma najwięcej kierunków studiów oraz specjalizacji, w miarę bogaty wachlarz kierunków mają PWSZ w Gorzowie Wlkp., Collegium Polonicum w Słubicach oraz PWSZ w Sulechowie. Pozostałe uczelnie, ze strukturą jednowydziałową, posiadają skromniejszą ofertę dydaktyczną, ograniczoną do 2-3 kierunków studiów, wzbogaconą o specjalizacje.

Oferta edukacyjna uczelni wyższych w latach 2010-2013

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych uczelni wyższych.

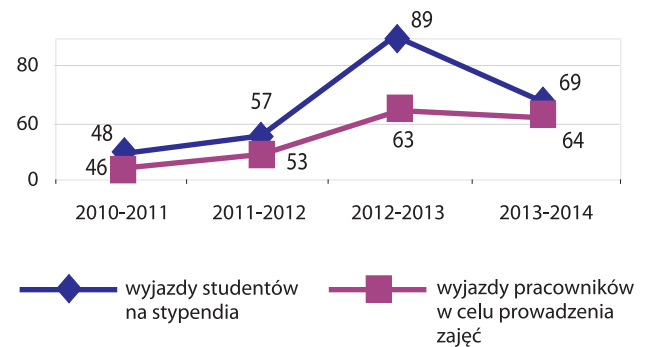
Analiza porównawcza przedstawiona na powyższym wykresie wykazuje przyrost liczby kierunków studiów w latach 2010-2013, przy jednoczesnym spadku liczby oferowanych specjalizacji. Pierwsze zjawisko może być wynikiem dużej konkurencji wśród uczelni o kandydatów na studia, jak również dostosowywaniem oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy i oczekiwań kandydatów na studia. Należy przypuszczać, że zjawisko spadku liczby specjalizacji nie jest wynikiem zubożenia oferty (stoi to w sprzeczności z rosnącym trendem oferty kierunkowej), lecz wycofania tych specjalizacji z ofert edukacyjnych, które nie cieszyły się zainteresowaniem w grupie studenckiej we wcześniejszych latach.

Dodatkowym czynnikiem wzbogacającym ofertę dydaktyczną są możliwości wynikające z uczestnictwa w programie Erasmus, który umożliwia studentom i pracownikom akademickim zdobywanie doświadczenia, wiedzy oraz kompetencji społecznych poprzez poznanie zagranicznych środowisk akademickich.

Tylko trzy uczelnie z województwa lubuskiego mają podpisaną umowę na wyjazdy studentów i pracowników na uczelnie zagraniczne. W sumie przyznano kwotę 290.820,00

złotych na 146 wyjazdów w obu grupach w roku akademickim 2013/2014²¹. Najwięcej osób do uczelni zagranicznych wyjechało z Uniwersytetu Zielonogórskiego. W ostatnim analizowanym roku akademickim odnotowano mniej wyjazdów w porównaniu do wcześniejszego roku. Z kolei w PWSZ Gorzów Wlkp. od dwóch lat liczba wyjazdów studenckich jest na podobnym poziomie. Jednakże nisko należy ocenić aktywność studentów w tym obszarze. Liczba osób wyjeżdżających w ramach programu Erasmus nie przekracza nawet 1% ogółu studiujących, czyli na 200 studentów przypada 1 osoba, która wyjeżdża w ramach programu Erasmus.

Wyjazdy studentów i pracowników w ramach programu Erasmus w latach 2010-2013

Źródło: opracowanie UMWL w Zielonej Górze na podstawie danych uczelni wyższych.

Dośkonale warsztatu dydaktycznego jest jedną z istotniejszych przesłanek korzystania z programu Erasmus przez pracowników akademickich. W minionych 3 latach zorganizowano w sumie 226 wyjazdów. Przeprowadzona analiza porównawcza pokazuje trend wzrostowy w omawianym przedmiocie. Jest to dobry prognostyk na kolejne lata. Należy zwrócić uwagę, że jedynie pracownicy z Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz PWSZ w Gorzowie Wlkp. wyjeżdżają w celu prowadzenia zajęć dydaktycznych²².

²¹ Erasmus, Lista uczelni posiadająca umowy na wymianę studencką lub/i pracowniczą w roku akademickim 2013/14, http://www.erasmus.org.pl/sites/erasmus.org.pl/files/2013_mob-sw_wnioski-zaakceptowane_www.pdf, dnia 15.06.2014.

²² Wszystkie przedstawione dane zostały pozyskane z kilku źródeł, m.in. z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz uczelni wyższych funkcjonujących w regionie lubuskim.

Podkreślenia wymaga fakt, że wyniki sprawdzianów oraz egzaminów do poziomu szkół ponadgimnazjalnych stawiają uczniów z regionu w środku krajowej stawki. Jednakże wyniki z egzaminów językowych klasyfikują uczniów z województwa lubuskie na czele krajowej listy.

Uczelnie wyższe z naszego regionu są mało konkurencyjne w ofercie dydaktycznej w stosunku do ośrodków akademickich z ościennych województw (Wrocław, Poznań, Szczecin). Jest to jeden z powodów migracji młodych ludzi w celu kontynuowania edukacji na uczelniach spoza regionu.

Od kilku lat stopniowo wzbogacana jest oferta edukacyjna dla studentów o nowe kierunki studiów oraz specjalizacje. W trzech szkołach wyższych studenci oraz pracownicy akademicy mogą doskonalić swój warsztat w trakcie wyjazdów dydaktycznych na uczelniach zagranicznych w ramach programu Erasmus.

Lubuskie uczelnie wyższe w oparciu o środki własne i unijne, zrealizowały liczne inwestycje w bazę dydaktyczną w okresie 2010-2013. Wśród największych można wymienić m.in. oddanie do użytkowania Biblioteki Uniwersyteckiej oraz zmodernizowanie budynku dydaktycznego Wydziału Elektrotechniki, Informatyki i Telekomunikacji Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Biblioteka Uniwersytecka w Zielonej Górze

fot. Wojciech Kryński.

Budynek dydaktyczny WEiIT

Źródło: zasoby własne UMWL w Zielonej Górze.

OCHRONA ŚRODOWISKA

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Województwo lubuskie charakteryzują: mało urozmaicona rzeźba terenu i budowy geologicznej, korzystne warunki klimatyczne i hydrologiczne. Stwarza to dogodne warunki bytowania dla wielu gatunków roślin, zwierząt i grzybów o różnorodnych wymaganiach siedliskowych i decyduje o dużej, rzadko spotykanej w skali kraju różnorodności biologicznej.

Województwo lubuskie jest najbardziej zalesionym województwem w kraju i to lasy są jednym z najważniejszych

bogactw naturalnych regionu. W 2012 r. zajmowały one 49,1% ogółu powierzchni, co znacznie przekraczało średnią krajową, która wynosiła 29,3%. Na uwagę zasługuje fakt, że lesistość województwa ciągle rośnie (o 1,0 p. proc. w porównaniu do 2000 r.). Najwyższa lesistość (60,0%) cechuje powiat krośnieński, a w najbardziej zalesionej gminie powiatu i całego województwa - Bytnicy, lasy zajmują 76,7% obszaru. Na jednego mieszkańca województwa przypada 0,7 ha lasów, a średnio w Polsce 0,2 ha. W zbiorowiskach leśnych dominują bory sosnowe stanowiące 80,7% powierzchni lasów.

Przestrzenny system ochrony przyrody województwa lubuskiego tworzą tereny o zróżnicowanym statusie prawnym i różnych funkcjach.

W 2012 r. blisko 40% powierzchni województwa lubuskiego objęta była ochroną prawną. Na jednego mieszkańca przypadało 5310 m² obszarów chronionych - dwukrotnie więcej niż średnio w Polsce.

W 2012 r. system obszarów i obiektów chronionych województwa lubuskiego tworzyły m.in.:

- 2 parki narodowe; w całości Ujście Warty oraz Drawieński położony na terenie województwa lubuskiego, zachodniopomorskiego i wielkopolskiego,
- 8 parków krajobrazowych,
- 64 rezerваты przyrody,
- 38 obszarów chronionego krajobrazu,
- 11 zespołów przyrodniczo - krajobrazowych,
- 361 użytków ekologicznych,
- 1290 pomników przyrody,
- 1 stanowisko dokumentacyjne.

W województwie lubuskim ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych wykorzystuje się do celów komunalnych, przemysłowych oraz nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz uzupełniania stawów rybnych. W 2012 r., w skali roku, zaobserwowano wzrost poboru wody ogółem o 3,0%, w tym do celów rolniczych i leśnych o 14,1%. W pozostałych sferach gospodarki wystąpił spadek ilości pobieranej wody. Spośród powiatów największy pobór wody miał miejsce w krośnieńskim - 18,3 hm³ (17,2% poboru wody w ogółem w województwie), w żarskim - 17,6 hm³ (16,6%) i w gorzowskim - 14,6 hm³ (13,8%), natomiast najmniej wody pobrano w mieście Zielona Góra - 2,1 hm³ (1,9%). Pobór wody w powiecie gorzowskim i mieście Zielona Góra był związany przede wszystkim z eksploatacją sieci wodociągowej, natomiast w powiatach krośnieńskim i żarskim spożytkowany do celów rolniczych i leśnych.

W 2012 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności województwa lubuskiego wyniosło 92,3 hm³ ogółem i wzrosło w skali roku o 4,8%, w tym w rolnictwie

i leśnictwie o 14,1%. W przemyśle zużyto mniej wody o 4,6%, a eksploatacja sieci wodociągowej była mniejsza o 1,7%. Struktura zużycia wody w ostatnich latach uległa zmianie. Zużycie wody na potrzeby przemysłu stanowiło 11,7% ogółu zużycia, tj. o 1,2 p. proc. mniej niż w 2011 r., niższy był także udział eksploatacji sieci wodociągowej - o 2,7 p. proc. W skali roku wzrósł natomiast udział nawodnień w rolnictwie i leśnictwie - o 3,9 p. proc.

Na stopień degradacji i zanieczyszczenia zasobów wodnych w znacznym stopniu wpływa ilość wytwarzanych ścieków. W 2012 r. w województwie lubuskim do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 38,6 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych, co stanowiło 0,4% ogółu ścieków odprowadzonych do wód lub do ziemi w Polsce. Było to o 7,2% więcej niż w 2011 r. Na ścieki komunalne przypadało 79,0% (30,1 hm³), a pozostałe 21,0% (8,0 hm³) - na ścieki przemysłowe. Z ogółu ścieków, 98,7% wymagało oczyszczania, w tym większość oczyszczono biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów (93,7%).

W 2012 r. w województwie lubuskim działało 136 oczyszczalni ścieków (przemysłowych i komunalnych). Wśród nich znajdowało się 106 oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym 76 typu biologicznego i 29 z podwyższonym usuwaniem biogenów oraz 30 przemysłowych oczyszczalni ścieków, w tym 17 biologicznych.

Od 2005 r. liczba oczyszczalni komunalnych zwiększyła się o 16, a oczyszczalni przemysłowych - obniżyła się o 17 obiektów. W 2011 r. w stosunku do 2010 r. przybyła 1 oczyszczalnia ścieków komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów i 1 biologiczna oczyszczalnia ścieków komunalnych.

W omawianym okresie, według danych szacunkowych, w województwie lubuskim 70,3% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (7. lokata w Polsce). Odsetek ten w ciągu ostatniej dekady systematycznie wzrastał. Dla porównania, w 2005 r. wyniósł 64,0%, a w 2011 r. - 68,0%. Największy, 100% odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków odnotowano w sześciu miastach województwa:

Babimost, Cybinka, Małomice, Nowe Miasteczko, Strzelce Krajeńskie i Zbąszynek, natomiast najmniejszy - na obszarze wiejskim gminy Trzciel (0,7%).

Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej wpływa (pośrednio) na zmniejszenie zanieczyszczenia wód i gleby. Długość sieci wodociągowej rozdzielczej (bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów) w 2012 r. w województwie lubuskim wynosiła 6,7 tys. km, czyli o 1/5 więcej niż w 2005 r. i o 1,7% więcej niż w 2011 r. Długość sieci kanalizacyjnej (ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze) w relacji do 2005 r. była ponad 1,5-krotnie większa, a w stosunku do 2011 r. wzrosła o 6,7% i wyniosła 3,2 tys. km.

Duże znaczenie dla ochrony środowiska ma związane z uprzemysłowieniem regionu ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów przemysłowych. W 2012 r. na terenie województwa działało 67 zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. 3,8% ogółu tego typu zakładów w Polsce. Liczba ta spadła w porównaniu z 2011 r. (o 3 zakłady), lecz wzrosła w odniesieniu do 2005 r. o 11. Ponad 40% tych zakładów posiadało urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych, natomiast blisko 10% było wyposażonych w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń gazowych.

Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie lubuskim z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wyniosła w ciągu roku 25,2 tys. ton (bez CO₂). Na przestrzeni ostatnich lat znacząco zmniejszyła się zarówno emisja zanieczyszczeń pyłowych, jak i gazowych.

W województwie lubuskim występuje problem zanieczyszczenia środowiska dużą ilością wytwarzanych i nagromadzonych odpadów. Jednak ogólna ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas składowanych (nagromadzonych) w ciągu ostatnich lat wykazywała tendencję malejącą i w końcu 2012 r. wyniosła 33,9 tys. t, tj. o 41,2% mniej niż w 2005 r. i o 2,9% mniej niż w 2011 r. Na 1 km² powierzchni województwa przypadało 66,1 t odpadów, najwięcej w miastach: Zielona Góra - 2794,8 t/km² oraz Gorzów Wlkp. - 602,3 t/km², a najmniej w powiecie wschowskim - 8,0 t/km².

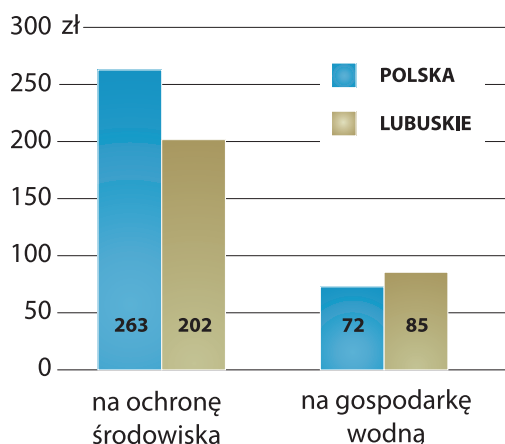
Ilość wytworzonych odpadów komunalnych z roku na rok wzrastała. W 2012 r. zebrano 304,1 tys. t odpadów stałych, co oznacza wzrost o 1,6% w stosunku do roku poprzedniego. Wywieziono 1399,9 dm³ nieczystości ciekłych.

Na 1 mieszkańca w województwie przypadało 297 kg odpadów komunalnych stałych zebranych w ciągu roku. Z ogólnej ilości 272,3 tys. t stałych zebranych odpadów komunalnych (bez wyselekcjonowanych) 71,5% pochodziło z gospodarstw domowych. Selektywnie zebrano 31,8 tys. (tj. 10,5% odpadów komunalnych), w tym odpady biodegradowalne stanowiły 25,2%, makulatura - 24,0%, szkło - stanowiło 16,0%, a tworzywa sztuczne - 15,8%.

Zapobieganie degradacji środowiska wymaga ponoszenia nakładów finansowych na ekologiczne przedsięwzięcia. W 2012 r. nakłady na ochronę środowiska w województwie lubuskim ukształtowały się na niższym poziomie niż w latach poprzednich, wynosząc 206,4 mln zł (w cenach bieżących) i stanowiły 2,0% nakładów poniesionych w Polsce na ten cel. Były niższe zarówno w porównaniu z 2010 r. (o 11,3%), jak i w odniesieniu do 2011 r. (o 8,5%). Najwięcej środków pieniężnych przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód - 150,5 mln zł, tj. - 72,9% nakładów ogółem, w tym głównie na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe (93,8%) i na oczyszczanie ścieków (3,5%). Na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu wydatkowano 16,5 mln zł, tj. 8,0% nakładów ogółem. Średnia kwota wydatkowana na środki trwałe służące ochronie przypadająca na 1 mieszkańca województwa lubuskiego wyniosła w 2012 r. 202 zł. Najwięcej - 2246 zł, wydano na mieszkańca wiejskiego obszaru gminy Międzyrzecz.

Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w 2012 r. wyniosły 87,3 mln zł, tj. mniej niż w poprzednim roku o 40,3% (3,1% nakładów krajowych). Największy udział w nakładach ogółem stanowiły środki przeznaczone na obwałowania przeciwpowodziowe (35,4%) oraz na zbiorniki wodne (17,2%). Średnie wydatki na 1 mieszkańca wyniosły 85 zł, najwięcej na obszarze wiejskim gminy Witnica - 2400 zł.

Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Zadaniem samorządu województwa jest opracowanie regionalnych dokumentów strategicznych w zakresie ochrony środowiska, w związku z tym przygotowano Program Ochrony Środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do 2019 roku, który ma na celu dążenie do sukcesywnej poprawy stanu środowiska w województwie, ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne źródeł zanieczyszczeń, ochronę i rozwój walorów środowiska, a także racjonalne gospodarowanie jego zasobami przy uwzględnieniu konieczności ochrony środowiska. Dokument wyznacza ramy dla późniejszych przedsięwzięć, realizowanych w programach sektorowych województwa, a także przedstawia wytyczne do programów ochrony środowiska na poziomie powiatów, gmin i miast. Kolejnym celem Programu jest zapewnienie efektywnego i sprawnego wykorzystania środków finansowych na zadania wymienione w Programie oraz umożliwienie i wspieranie pozyskiwania środków przez jednostki samorządowe (na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym) na realizację tych zadań.

Gospodarka ściekowa

Najważniejsze inwestycje w zakresie gospodarki ściekowej to:

- budowa nowych sieci kanalizacyjnych (ogółem dla 62 aglomeracji): w 2010 r. - 265,9 km, w 2011 r. - 178,0 km, w 2012 r. - 179,0 km, w 2013 r. - 201,5 km;
- modernizowanie istniejącej sieci kanalizacyjnej (ogółem dla 62 aglomeracji): w 2010 r. - 8,5 km, w 2011 r. - 13,0 km, w 2012 r. - 4,06 km, w 2013 r. - 23,4 km;
- budowa nowych oczyszczalni ścieków: w 2010 r. - 1 oczyszczalnia w Przytocznej, w 2011 r. - 4 oczyszczalnie (w Jasieniu, w Gozdnicy, w m. Lipna - aglomeracja Przewóz, w m. Gronów - aglomeracja Łągów);
- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków: w 2010 r. - 4, w 2011 r. - 3, w 2012 r. - 7, w 2013 r. - 6.

Od chwili powstania województwa lubuskiego funkcjonuje na jego terenie Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW), stanowiąc ważny element systemu finansowania ochrony środowiska w województwie. Przedmiotem działania Funduszu jest finansowanie głównie inwestycji ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zgodnie z kierunkami polityki ekologicznej państwa i celami środowiskowymi wynikającymi ze Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego. Dla perspektywy finansowej 2007-2013 zadania Funduszu obejmowały udział w dwóch programach:

1. Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko w roli Instytucji Wdrażającej (pośredniczącej II stopnia), w zakresie dwóch priorytetów: I - Gospodarka wodno-ściekowa oraz II - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi;
2. Lubuskim Regionalnym Programie Operacyjnym 2007-2013 w roli Instytucji Pośredniczącej, w Priorytecie III - Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego.

Głównymi kierunkami dofinansowania są pożyczki oraz formy bezzwrotne: dotacje, umorzenia i dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych. W ostatnich latach, w praktyce całość środków pożyczkowych Fundusz kiero-

wał na ochronę wód, ochronę powietrza, ochronę powierzchni ziemi, gospodarkę wodną oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Do największych inwestycji dofinansowanych ze środków WFOŚiGW w Zielonej Górze należały m.in. kompleksowe rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej dla aglomeracji Szprotawa (wartość projektu 106.907.706,76 zł), zapewnienie prawidłowej gospodarki ściekowej na terenie miasta i gminy Lubsko (wartość projektu 54.396.066,90 zł), rozbudowa i modernizacja Zakładu Utylizacji Odpadów w Gorzowie Wlkp. (wartość projektu 24.920.589,73 zł).

Ochrona powietrza

Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i przemysłowych, tj. gorzowskim, zielonogórskim, żarskim, żagańskim i międzyrzeckim. Jednakże w ciągu ostatnich lat obserwuje się systematyczne zmniejszanie się wielkości emisji przemysłowych. Duży wpływ na jakość powietrza, szczególnie w miastach, ma tzw. emisja niska, ze źródeł takich jak: paleniska domowe, małe kotłownie, warsztaty rzemieślnicze, obiekty rolnicze.

W świetle oceny stężeń zanieczyszczeń powietrza przeprowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, cztery strefy województwa lubuskiego wskazane zostały do wykonania programów ochrony powietrza pod kątem ochrony zdrowia. Są to powiat grodzki Gorzów Wlkp., powiat grodzki Zielona Góra, strefa żarsko - żagańska oraz strefa nowosolsko - wschowska. W związku z tym opracowane zostały: Program Ochrony Powietrza dla Miasta Gorzów Wielkopolski, Program Ochrony Powietrza dla Zielonej Góry, Program Ochrony Powietrza dla Strefy Żarsko - Żagańskiej oraz Program Ochrony Powietrza dla Strefy Nowosolsko - Wschowskiej.

Do najważniejszych przedsięwzięć w obszarze ochrony powietrza należy zaliczyć:

a) w strefie nowosolsko-wschowskiej:

- działania związane z emisją powierzchniową:
 - wymiana ogrzewania na gazowe, wartość 4 inwe-

stycji w 2012 r. - 43.858,52 zł;

- działania związane z emisją liniową:
 - utwardzenie ulic i odcinków dróg (0,13 km), wartość inwestycji w 2012 r. - 75.906,23 zł;
 - remont nawierzchni dróg i ulic (5,883 km), wartość inwestycji w 2012 r. - 1.627.954,36 zł;
- b) w strefie miasta Zielonej Góry:
 - działania związane z ograniczeniem emisji powierzchniowej niskiej, rozproszonej emisji komunalno-bytowej i technologicznej:
 - rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą, wartość inwestycji w 2013 r. - 7.609.800,00 zł;
 - wymiana kotłów węglowych na gazowe lub olejowo-gazowe, wartość inwestycji w 2013 r. - 24.429.400,00 zł;
 - ograniczanie strat ciepła, wartość inwestycji w latach 2011-2013 - 18.729.398,04 zł;
 - działania związane z ograniczeniem emisji liniowej komunikacyjnej:
 - rozwój systemu transportu publicznego, wartość inwestycji w 2011 r. - 9.770.507,53 zł, w 2012 r. - 16.250.611,72 zł;
 - oczyszczanie ulic, wartość inwestycji w latach 2011-2012 - 352.000,00 zł;
- c) w strefie miasta Gorzowa Wielkopolskiego:
 - działania związane z ograniczeniem emisji powierzchniowej niskiej, rozproszonej emisji komunalno-bytowej i technologicznej:
 - rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą, wartość inwestycji w 2012 r. - 5.582.121,63 zł, w 2013 r. - 4.327.286,58 zł;
 - redukcja emisji z niskich źródeł komunalno-bytowych, wartość inwestycji w 2012 r. - 1.252.266,66 zł, w 2013 r. - 102.986,70 zł;
 - ograniczanie strat ciepła, wartość inwestycji w 2012 r. - 16.329.338,81 zł, w 2013 r. - 18.115.171,67 zł;
 - działania związane z ograniczeniem emisji liniowej komunikacyjnej:

- zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportowego, wartość inwestycji w 2013 r. - 98.400,00 zł;
- rozwój systemu transportu publicznego, wartość inwestycji w 2012 r. - 13.041.247,10 zł, w 2013 r. - 6.420.421,00 zł;
- oczyszczanie ulic, wartość inwestycji w 2012 r. - 2.237.760,00 zł, w 2013 r. - 2.362.878,00 zł;
- niskoemisyjne technologie w systemach transportowych, wartość inwestycji w 2013 r. - 3.018.000,00 zł.

W 2014 r. przyjęto uchwałami Sejmiku Województwa Lubuskiego „Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej” i „Plan działań krótkoterminowych dla strefy lubuskiej”.

„**Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej**” został opracowany przez Zarząd Województwa Lubuskiego na podstawie wyników oceny poziomów substancji w powietrzu i klasyfikacji stref określonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze.

„**Plan działań krótkoterminowych**” stanowi element „Programu ochrony powietrza dla strefy lubuskiej”. Plan wskazuje sposób monitorowania stanu jakości powietrza oraz określa procedurę informowania społeczeństwa o prognozowanym lub występującym ponadnormatywnym stężeniu pyłu PM10 lub/i występującym w pyłe stężeniu benzo(a)pirenu i arsenu wraz ze wskazaniem sytuacji, w których należy wprowadzić określone działania obniżające zagrożenia.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze prowadzi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wysokiej jakości pomiary zanieczyszczeń powietrza. Na terenie województwa lubuskiego działa Lubuska Sieć Monitoringu Zanieczyszczeń Powietrza, w ramach której na siedmiu stacjach wykonywane są pomiary stężeń zanieczyszczeń gazowych (tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek siarki, ozon, BTX) oraz zanieczyszczeń pyłowych (pył zawieszony PM2,5 i PM10 oraz zawartych w nim substancji tj. metali ciężkich - arsen, nikiel, kadm, ołów i WWA, w tym benzo(a)piren - BaP). Na stronie inter-

netowej Inspektoratu w sposób ciągły prezentowane są wyniki przeprowadzanych co godzinę pomiarów wykonywanych metodą automatyczną oraz systematycznie zamieszczane są wyniki pomiarów wykonywanych metodą manualną.

Gospodarka odpadowa

Całość działań koniecznych do podjęcia w zakresie gospodarki odpadami określona została w Planie Gospodarki Odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2012 - 2017 z perspektywą do 2020 roku.

Najważniejsze inwestycje w zakresie gospodarki odpadowej to:

- oddanie do użytkowania instalacji do mechanicznego przetwarzania odpadów z sortownią ręczną o mocy przerobowej 37.300,00 Mg/rok w Zakładzie Utylizacji Odpadów w m. Nowy Świat gm. Sulechów (rok 2010), wartość inwestycji - ok. 5.000.000,00 zł;
- rozbudowa i modernizacja systemu gospodarki odpadami dla rejonu Zielonej Góry, w ramach zadania były realizowane następujące przedsięwzięcia: rozbudowa składowiska odpadów komunalnych w Zielonej Górze o kwaterę D o powierzchni 8,85 ha (rok 2013), budowa hali demontażu odpadów wielkogabarytowych zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego o pow. 307 m², modernizacja magazynu odpadów niebezpiecznych o pow. 342 m², sortownia stłuczki szklanej o pow. 256,6 m², wartość całkowita przedsięwzięcia - 26.756.120,00 zł;
- budowa stacji przeładunkowej odpadów wraz z punktem dobrowolnego gromadzenia odpadów we Wschowie (rok 2010), wartość inwestycji - 1.751.000,00 zł;
- rozbudowa Zakładu Utylizacji Odpadów w Gorzowie Wlkp. - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne (rok 2010), wartość inwestycji - 524.849,00 zł;
- rekultywacja składowisk odpadów komunalnych w gminach: Witnica, Łągów, Dąbie, Krosno Odrzańskie, Skwierzyna, Nowe Miasteczko, Siedlisko, Słońsk, Wymiarki (rok 2010).

Melioracje wodne oraz ochrona przeciwpowodziowa

Najważniejsze przedsięwzięcia w latach 2010 - 2013 w zakresie melioracji wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej to:

- Gorzów - Jasiniec - modernizacja prawostronnego przeciwpowodziowego wału rzeki Warty w celu zwiększenia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego terenów rolnych, życia i mienia ludności na terenach miejskich Gorzowa Wlkp., wsi Wieprzyce, Jeżyki oraz Jasiniec (2011 - 2013 r.), wartość inwestycji - 18.022.000 zł (z tego UE - 10.831.000 zł);
- Gorzów - Borek - Ciecierzycy - etap II - modernizacja wału przeciwpowodziowego rzeki Warty w km wału 56+062 - 60+025 w celu zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego mieszkańców miejscowości Zakanale, Siedlice, Ciecierzycy i teren m. Gorzowa Wlkp. (2009 - 2011 r.), wartość inwestycji - 11.858.000 zł;
- 2 zbiorniki małej retencji gm. Czerwieńsk, zbiornik Strużyna i zbiornik Czerwieńsk, w celu zwiększenia zasobów wodnych w zlewni kanału, spłaszczenie fali powodziowej, stworzenie możliwości zaopatrzenia w wodę przeciwpowodziową okolicznych lasów (2010 - 2012), wartość inwestycji wg. projektu - 10.558.000 zł (z tego UE - 8.509.000 zł);
- Młynkowo - etap I - modernizacja i odbudowa wału przeciwpowodziowego rzeki Odry w celu poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i ochrony przed zalaniem mieszkańców i użytków rolnych wsi Młynkowo, Pyrnik i Bojadła (2011 - 2012 r.), wartość inwestycji - 10.473.000 zł (z tego UE - 6.153.000 zł);
- zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta Bytom Odrzański - etap II - nowy wał przeciwpowodziowy (2010 - 2012), koszt zadania wg projektu - 7.700.000 zł (z tego UE - 6.173.000 zł);
- odbudowa (modernizacja) rzeki Lubsza w celu zapewnienia parametrów umożliwiających swobodny odpływ wód normalnych przy jednoczesnym zapewnieniu optymalnych poziomów wód gruntowych w przyległym terenie, wykonanie umocnień koryta rzeki oraz odbudowa budowli usytuowanych w korycie będących

w złym stanie technicznym lub posiadających nieprawidłowe parametry utrudniające swobodny przepływ wód w korycie, (2010 - 2011), wartość inwestycji - 5.790.000 zł (z tego UE - 3.401.000 zł).

Lasy

Do najważniejszych przedsięwzięć w ramach projektów ochrony lasów przed pożarami, przeciwdziałania powodzi i suszy, zwiększenie możliwości retencyjnych należy wymienić:

- projekt pn. „Transgraniczna ochrona lasów przed pożarami” współfinansowany ze środków EFRR w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia 2007-2013”. Lasy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) w Zielonej Górze należą, podobnie jak i sąsiednie w Saksonii i Brandenburgii, do najbardziej zagrożonych pożarami w tej części Europy. Zapobieganie i szybkie zwalczanie pożarów lasu stanowi główny problem odpowiedzialnych za to służb. Projekt przewiduje wzmocnienie transgranicznej ochrony lasów przed pożarami;
- sześć Nadleśnictw Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) w Zielonej Górze: Gubin, Lubsko, Sulechów, Świebodzin, Wolsztyn i Wymiarki uczestniczy w realizacji projektu pn. „Rekultywacja na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych, popolygonowych i powojkowych zarządzanych przez PGL LP”, który jest realizowany w ramach Programu Operacyjnego UE Infrastruktura i Środowisko. Koszt całkowity projektu to 130 mln zł. Jest on realizowany na terenie całej Polski w 57 nadleśnictwach;
- w latach 2007-2011 dziewięć nadleśnictw RDLP w Zielonej Górze realizowało umowy dotacji z NFOŚiGW w Warszawie w ramach programu „Rozwój szkółek”. Inwestycje na szkółkach dotyczyły przede wszystkim zaopatrzenia w wodę i modernizację systemów deszczujących. Wartość dotacji przekroczyła 4,6 mln zł;
- wzmocnienie systemu ochrony przeciwpowodziowej w nadleśnictwie Cybinka poprzez przebudowanie dojazdu pożarowego nr 7 ze środków Europejskiego Fun-

dzuszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, koszt inwestycji - 2,87 mln zł;

- modernizacja dojazdu pożarowego „Budka 105” w Nadleśnictwie Bytnica współfinansowana ze środków NFOŚiGW w Warszawie, wartość projektu - 3,5 mln zł;
- projekt pn. „Czynna ochrona siedlisk przyrodniczych w Nadleśnictwie Barlinek oraz kształtowanie warunków służących ochronie różnorodności biologicznej Puszczy Barlineckiej”, realizowany ze środków EFRR Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, wartość projektu - 2.630.907,00 zł;
- projekt pn. „Plan Ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego”, realizowany ze środków ERRR Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, wartość projektu 2.560.499,69 zł;
- projekt pn. „Opracowanie planów ochrony Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz obszaru PLC 080001 „Ujście Warty” realizowany ze środków EFRR Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, wartość projektu - 2.555.085,00 zł;
- projekt pn. „Wspólna marka Geopark Łuk Mużakowa drogą do UNESCO” dotyczący utworzenia infrastruktury turystycznej w polskiej części Geoparku Łuk Mużakowa oraz przeprowadzenia działań informacyjno-promocyjnych w oparciu o doświadczenia i rozwiązania funkcjonujące po niemieckiej stronie Łuku Mużakowa. Całkowita wartość projektu to prawie 950 tys. euro.

Lasy w okolicy Zielonej Góry

fot. O. Krasowska-Cieślak.

Obszary sieci Natura 2000 obejmują około 20% powierzchni kraju. W województwie lubuskim wyznaczono 75 obszarów obejmujących ponad 25% powierzchni, w tym 11 obszarów specjalnej ochrony ptaków, 62 specjalne obszary ochrony siedlisk oraz 1 obszar o podwójnym statusie ochrony, stanowiący zarówno obszar specjalnej ochrony ptaków, jak i obszar specjalnej ochrony siedlisk.

W województwie lubuskim obserwuje się od kilku lat systematyczną poprawę stanu środowiska. Prowadzone są inwestycje mające na celu ochronę środowiska regionu w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza i gospodarki odpadami. Przez województwo lubuskie przepływa wiele większych rzek Polski (m.in. Odra, Warta, Bóbr, Noteć, Nysa Łużycka). W związku z tym przeprowadzane są również liczne inwestycje na obiekty ochrony przeciwpowodziowej tj. m. in. zbiorniki retencyjne, wały przeciwpowodziowe. Poprawa stanu środowiska jest efektem zwiększonej świadomości ekologicznej społeczeństwa, racjonalnego korzystania z walorów i zasobów środowiska, działań naprawczych prowadzonych przez użytkowników środowiska i samorządy oraz dostępności środków finansowych, w tym środków unijnych, na realizację inwestycji z zakresu ochrony środowiska.

ROLNICTWO

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Obszary wiejskie, użytkowane rolniczo, pełnią wiele funkcji o priorytetowym znaczeniu dla zrównoważonego rozwoju kraju w sferze produkcji rolniczej, konsumpcji, jak i w dostarczaniu dóbr publicznych. Ponadto działalność rolnicza, a także rybactwo i leśnictwo, jest głównym rodzajem działalności, która realizuje cele związane z ochroną zasobów naturalnych, z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska. Rozwinięte, nowoczesne rolnictwo powinno być zatem jednym ze stymulantów rozwoju obszarów wiejskich, zwiększając ich znaczenie w produkcji rolniczej oraz

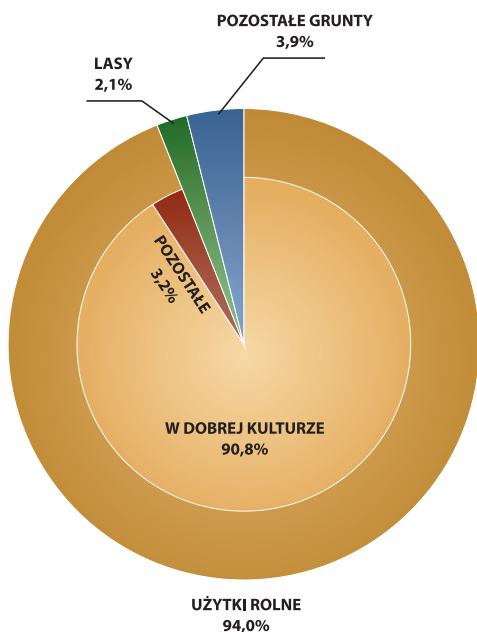

w przetwórstwie rolno-spożywczym, a także w zachowaniu i rekultywacji zasobów naturalnych i w ochronie środowiska przyrodniczego.

Ogólna powierzchnia gospodarstw rolnych województwa lubuskiego według stanu na koniec czerwca 2012 r. wynosiła 516,2 tys. ha, z tego areał użytków rolnych stanowił 94,0%, lasy i grunty leśne 2,1%, a pozostałe grunty 3,9%. W porównaniu z 2010 r. powierzchnia gospodarstw rolnych zwiększyła się o 4,8 tys. ha (o 0,9%).

Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w 2012 r.

Stan w czerwcu, według siedziby użytkownika

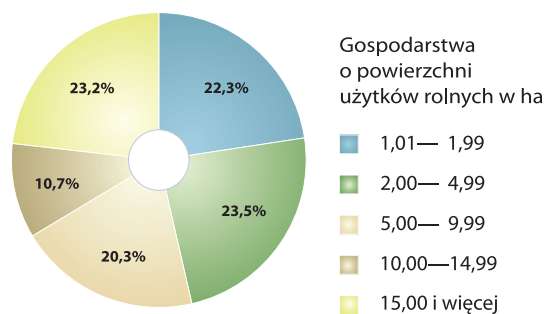

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Z ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych w 2012 r. w użytkowaniu jednostek sektora prywatnego znajdowało się 480,3 tys. ha (93,0%). Gospodarstwa indywidualne użytkowały 399,7 tys. ha, co stanowiło 82,4% ogólnej powierzchni użytków rolnych województwa lubuskiego. Powierzchnia wszystkich użytków rolnych wynosiła 485,3 tys. ha, z tego 96,6 % stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej.

Z całkowitej liczby 22354 gospodarstw rolnych - 99,2% stanowiły gospodarstwa indywidualne, to jest o 0,1% więcej niż w 2010 r. Dominowały gospodarstwa rolne o niewielkiej powierzchni, w tym 292 gospodarstwa posiadające do 1 ha włącznie powierzchni użytków rolnych (są to wyłącznie gospodarstwa indywidualne). Gospodarstwa rolne użytkujące do 15 ha gruntów stanowiły 76,6% ogólnej liczby gospodarstw rolnych, w tym 76,5% to gospodarstwa indywidualne. Grupę 5236 gospodarstw stanowiły te o powierzchni powyżej 15 ha użytków rolnych, także z prawie 100% dominacją gospodarstw indywidualnych. W grupie 1252 gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha użytków rolnych udział gospodarstw indywidualnych wynosił 85,5%.

Struktura indywidualnych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W 2012 r. (według nowej definicji gospodarstwa rolnego) przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wyniosła w województwie lubuskim 18,2 ha (wzrost o 2,9 ha w porównaniu z 2010 r.), przy czym średnia krajowa wyniosła 9,3 ha.

W 2012 r. produkcja rolna w województwie lubuskim była niższa od przeciętnej dla Polski.

W przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych (według nowej definicji gospodarstwa rolnego), produkcja globalna wyniosła 4572 zł (w Polsce 6281 zł), a produkcja towarowa 3042 zł (Polska 4596 zł).

W porównaniu z 2010 r. produkcja globalna wzrosła o 21,4%, a w produkcji towarowej wzrost wyniósł 7,0%. Województwo lubuskie miało 2,4% udziału w produkcji globalnej rolnictwa w Polsce, a w produkcji towarowej 2,1%. Struktura produkcji rolniczej w województwie lubuskim jest podobna do struktury w Polsce. W Lubuskim także dominuje udział sektora zwierzęcego, wynoszący 57,7%, średnio w Polsce udział ten wynosi 63,2%.

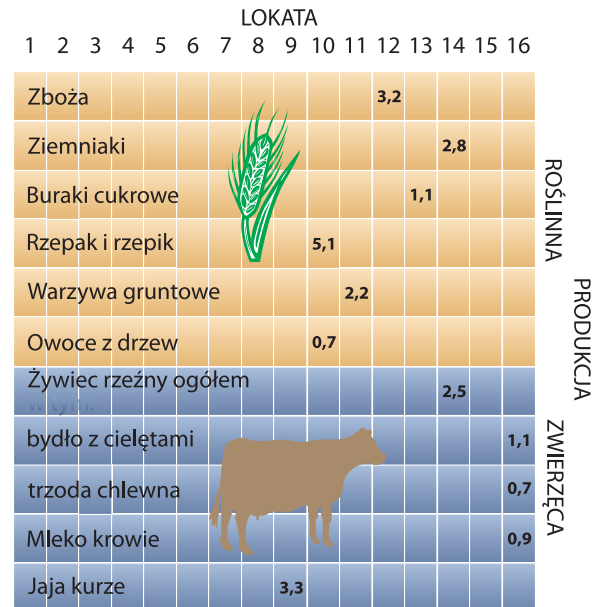
Najważniejszą uprawą w 2012 r. w województwie lubuskim były zboża (zajmowały blisko 75% powierzchni zasiewów), mniejszy udział w uprawach miały rośliny przemysłowe (11,6%) i pastewne (7,1%). Plonowanie zbóż w województwie lubuskim w 2012 r. było wyższe od średniego dla Polski i wyniosło 37,5 dt/ha, przy czym w województwie zebrano 3,2% zboża w Polsce. W strukturze zasiewów zbóż dominowały zboża podstawowe (79,9%), a w ich ramach - z przewagą pszenicy - pszenica i żyto (łączny areal około 106,5 tys. ha). Plonowanie pszenicy osiągało średnio 43,2 dt/ha (w Polsce 41,4 dt/ha), a żyta 31,6 dt/ha (w Polsce 27,7 d/ha).

W 2012 r. województwo lubuskie zajmowało (podobnie jak w latach poprzednich) jedną z ostatnich lokat na liście krajowej pod względem wielkości pogłowia zwierząt gospodarskich. Pogłowie bydła - w czerwcu 2012 r. przekraczało 14 sztuk na 100 ha (w porównaniu z 2010 r. obniżyło się o blisko 2 sztuki na 100 ha), przy wskaźniku dla kraju wynoszącym 38,6 sztuk na 100 ha. Pogłowie trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych w lipcu 2013 r. wyniosło 30,4 sztuk, przy średniej dla Polski 77,4 sztuki na 100 ha i na przestrzeni dwóch lat obniżyło się o ponad 7 sztuk na 100 ha. Pogłowie bydła wyniosło 69,6 tys. szt. (1,2% krajowego), a pogłowie trzody chlewnej 147,2 tys. szt. (1,3% pogłowia krajowego).

W województwie lubuskim ma miejsce także hodowla drobiu, którego liczba wyniosła w grudniu 2012 r. roku 4481,0 tys. szt. ogółem, co stanowiło 3,6% liczby drobiu w całym kraju.

Nieznaczne jest także pogłowie owiec, stanowiące w czerwcu 2012 r. 1,5% tych zwierząt w liczbie hodowanych w kraju.

Udział (w%) wybranych artykułów rolnych w produkcji krajowej w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W 2012 r. powierzchnia ekologicznych użytków rolnych wyniosła w województwie lubuskim 31610 ha. To o 12313 ha więcej niż w 2010 r. W ostatnich 3 latach zauważalna jest tendencja wzrostowa w odniesieniu do liczby ekologicznych gospodarstw rolnych na terenie województwa lubuskiego. W porównaniu z 2010 r. liczba ekologicznych gospodarstw rolnych wzrosła o 355 (do 772 gospodarstw). Przyczyn tak korzystnych zmian można upatrywać m.in. w zadowolającym zorganizowaniu rynku produktów rolnictwa ekologicznego, małym zróżnicowaniu w cenach między produktami rolnictwa ekologicznego i konwencjonalnego, dobrym oprzyrządowaniu w sprzęt dla gospodarstw ekologicznych, dopłatach do rolnictwa ekologicznego.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Rolnictwo województwa lubuskiego tak jak rolnictwo w Polsce przeszło w ostatniej dekadzie transformację

w wyniku wprowadzenia narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej²³. Dzięki pomocy przeznaczonej na dostosowanie polityki krajowej do standardów Unii Europejskiej, spora część rolników skorzystała z możliwości modernizacji swoich gospodarstw, przez powiększenie areалу, zakup sprzętu i maszyn rolniczych, a także budowę nowych obiektów inwentarskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, finansowany w ramach II filara Wspólnej Polityki Rolnej, jest największym programem pomocowym dla sektora rolno - spożywczego w historii Polski, wdrażanym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR).

Pomoc finansowa z PROW 2007-13 udzielana rolnikom, przedsiębiorcom i lokalnym samorządom oraz właścicielom lasów przeznaczana jest na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej.

W województwie lubuskim uwidacznia się postępujący proces modernizacji rolnictwa związany głównie z wyposażeniem gospodarstw w urządzenia i maszyny do produkcji. Intensywność tego procesu uzależniona była w dużej mierze od wykorzystania instrumentów wspierających Wspólnej Polityki Rolnej po przystąpieniu Polski do UE, jak również od zmian w strukturze użytkowania gruntów, kierunku specjalizacji gospodarstw i intensyfikacji produkcji. Zastrzyk środków płynący z UE na dofinansowanie inwestycji w gospodarstwach cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Ilość chętnych rolników, którzy chcieliby skorzystać przede wszystkim z działania „Moderniza-

cja gospodarstw rolnych” jest znacznie większa od środków przeznaczanych na ten cel, które otrzymuje województwo lubuskie.

Według danych Lubuskiego Oddziału Regionalnego ARiMR do 2012 r. z działania 1.2.1 Modernizacja gospodarstw rolnych w lubuskim skorzystało 861 gospodarstw na łączną kwotę 121 462 900,05 zł, co daje średnio ponad 141 tys. zł na gospodarstwo. Z działania 3.1.1 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej skorzystało 143 beneficjentów, którzy uzyskali łącznie 11 338 209,50 zł dotacji, natomiast na działanie 3.1.2 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ARiMR wypłaciła 9 485 263,92 zł do 69 wniosków. Do tego dochodzą jeszcze inne działania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, które służą rozwojowi gospodarstw, tworzeniu miejsc pracy na wsi oraz polepszaniu warunków życia na terenach wiejskich.

Ponadto corocznie Agencja wypłaca beneficjentom środki przeznaczone na dopłaty bezpośrednie (w 2012 r. było 19 823 uprawnionych beneficjentów) i dopłaty z tytułu prowadzenia produkcji na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania ONW (16 654 uprawnionych beneficjentów). Dopłaty mają zrekompensować rolnikom wysokie koszty produkcji i pozwolić, aby produkty wytwarzane w polskich gospodarstwach konkurowały z europejskimi czy światowymi.²⁴

Grupy Producentów Rolnych

Ze zmianami w strukturze użytkowania gruntów oraz powierzchni zasiewów, jak również z kierunkiem specjalizacji gospodarstw i poziomem intensywności działalności produkcyjnej związany jest utrzymujący się proces modernizacji rolnictwa. Po przystąpieniu Polski do UE, na poziom wyposażenia gospodarstw w maszyny rolnicze istotny wpływ miał także stopień wykorzystania instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. To między innymi te instrumenty zachęciły lubuskich rolników do zrzesza-

²³ Źródło: opracowanie na podstawie http://lir.agro.pl/?page_id=2194.

²⁴ Źródło: http://lir.agro.pl/?page_id=2194.

nia się w grupach producentów rolnych.

Podstawową ideą powstawania grup producentów rolnych jest wspólne działanie, zapewniające rolnikom pozyskanie silniejszej pozycji na rynku i szansy unowocześnienia produkcji. Dzięki właściwemu zorganizowaniu się i dostosowaniu produkcji do wymagań odbiorcy pod względem jakości oraz ilości asortymentu, zyskują również możliwość wyższych i stabilniejszych dochodów.

Do Rejestru Grup Producentów Rolnych (GPR) prowadzonego przez Marszałka Województwa Lubuskiego w latach 2010-2013 zostały wpisane 44 nowe grupy i obecnie figurują w nim 72 grupy²⁵. Najwięcej grup producentów znajduje się w usytuowanej w północnej części województwa miejscowości Strzelce Krajeńskiej oraz w położonej w południowej części regionu Sławy (po 7 grup). Zarejestrowane w miejscowości Strzelce Krajeńskie grupy są producentami m.in. nasion roślin oleistych, zbóż, mleka krowiego, owczego lub koziego. Na terenie Sławy głównym produktem GPR jest trzoda chlewna, mięso wieprzowe, drób żywy, mięso drobiowe, ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych, a także prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe.

W 2012 r. wstępnie uznane 4 grupy producentów owoców i warzyw uzyskały status uznanej organizacji producentów. W połowie 2014 roku w Rejestrze Uznanych Organizacji Producentów, widniało 5 grup, a w Rejestrze Wstępnie Uznanych Grup Producentów Owoców i Warzyw, pozostawała 1 grupa wstępnie uznana.

Produkty tradycyjne

W latach 2010-2013 na „Listę Produktów Tradycyjnych” dokonano wpisu kolejnych 16 lubuskich produktów o wyjątkowych cechach i właściwościach, wynikających ze stosowania tradycyjnych metod produkcji. Za tradycyjne metody uważa się te wykorzystywane od co najmniej 25 lat. W połowie roku 2014 było ich już 27, a kolejne 4 oczekiwały na wpis.

²⁵ Źródło: http://lir.agro.pl/?page_id=2194.

Lubuski produkt tradycyjny

fot. Słoneczny Sad.

Produkty tradycyjne stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane, są też ważnym elementem tożsamości społeczności lokalnej. „Lista” pomaga samorządowi województwa w promocji walorów kulturowych i gospodarczych regionu.

Lubuskie specjały na Liście Produktów Tradycyjnych (stan na 31.12.2013 r.)

LP	Rodzaj produktu	Nazwa produktu
1	Produkty mięsne	Schab tradycyjny słubicki Kiełbasa Żarska
2	Warzywa i owoce	Kapusta kwaszona nadnotecka Ogórki kiszone Nadnoteckie Papierówka w syropie
3	Produkty mleczne	Ser Kozi Zamkowy
4	Wyroby piekarnicze i cukiernicze	Strudel Paska bukowińska Bochen chleba starowiejskiego Chleb domowy na zakwasie Chleb z dodatkiem nasion Inu, Szarlotka z Landsberską
5	Miody	Miód wielokwiatowy łąkowy z Doliny Noteci Miód Akacjowy
6	Gotowe dania i potrawy	Pierogi z kaszą gryczaną i twarogiem Pierogi z kapustą i grzybami leśnymi

Źródło: opracowanie na podstawie danych przekazanych przez Departament Rolnictwa, Środowiska i Rozwoju Wsi UMWL w Zielonej Górze.

Winiarstwo

Tereny środkowego Nadodrza znane były już w średniowieczu z upraw winnej latorośli i produkcji wina gronowego. Obecnie, te wielowiekowe tradycje podtrzymują członkowie Zielonogórskiego Stowarzyszenia Winiarskiego, którzy wspólnie z grupą pszczelarzy w 2006 r. powołali do życia klastery promujące produkty regionalne: „Lubuski szlak wina i miodu”.

Grupa działa na zasadzie porozumienia. Klastery integruje producentów, władze samorządowe, instytucje muzealne, bazę hotelowo-gastronomiczną, by wspólnie promować produkty winiarskie, pszczelarskie oraz kultywować tradycję winiarską województwa lubuskiego. Są to działania promujące małe, rodzinne winnice oraz gospodarstwa turystyczne, a także prowadzące do upowszechniania najnowszych zdobyczy wiedzy z obszaru agrotechniki i technologii przetwórstwa, w uprawie i produkcji winiarskiej.

Dzięki działaniom podejmowanym przez Zielonogórskie Stowarzyszenie Winiarskie obecnie Lubuskie jest coraz bardziej widoczne na rynku. Na terenie województwa w 2013 r. było zarejestrowanych w ewidencji Agencji Rynku Rolnego 5 producentów działających na podstawie przepisów ustawy „winiarskiej” uprawiających 21,680 ha winorośli. Produkcja wina w 2013 roku wyniosła 529,47 hl i był to najlepszy wynik w Polsce.

Rolnictwo ekologiczne

Współcześnie produkcja ekologiczna jest najbardziej dynamicznie rozwijającą się gałęzią polskiego rolnictwa.

W województwie lubuskim, według danych lubuskiego oddziału Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa od 2008 do 2012 r. ponad 2,5 tys. rolników uczestniczyło w programie rolnośrodowiskowym dotyczącym działań na rzecz rozwoju ekologicznej produkcji rolnej i ochrony środowiska realizowanych w ramach PROW. Wnioski w sprawie udziału w tym programie złożyło do 2012 r. ponad 10 proc. wszystkich producentów rolnych występujących o dopłaty bezpośrednie. Dofinansowanie

z tego źródła przysługiwało rolnikom, którzy stawiali na wdrażanie przyjaznych środowisku praktyk rolniczych, pozwalających m.in. na ograniczenia strat biogenów poprzez tworzenie tzw. stref buforowych, nasadzenie drzew wzdłuż dróg, cieków wodnych i rowów melioracyjnych, stosowanie wsiewek i międzyplonów. Największym zainteresowaniem cieszyły się pakiety związane z prowadzeniem gospodarstw ekologicznych, ekstensywnym gospodarowaniem na łąkach i pastwiskach oraz ochroną zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych. Najmniejszym - realizacja pakietów dotyczących utrzymania stref buforowych.

W regionie lubuskim najwięcej wniosków zgłoszono w powiatach zielonogórskim (14 proc. ogółu wniosków) krośnieńskim i gorzowskim (po 13 proc.), a najmniej - w powiecie wschowskim (ok. 2 proc.).

Hodowla ryb

Region lubuski jest wprawdzie jednym z mniejszych w kraju, ale należy do grona najbogatszych w zasoby wodne. Znajduje się tu 418 rzek i kanałów oraz 519 jezior. Duże znaczenie ma również produkcja ryb słodkowodnych. Na terenie województwa ustanowiono 150 obwodów rybackich. Szczególnie ważne jest wsparcie finansowe Europejskiego Funduszu Rybackiego, który umożliwił uruchomienie Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013. Program realizuje cele polskiej polityki rybackiej, którymi są m.in.: racjonalna gospodarka żywymi zasobami wód i poprawa efektywności sektora rybackiego, podniesienie konkurencyjności polskiego rybołówstwa śródlądowego i przetwórstwa ryb, poprawa jakości życia na obszarach zależnych od rybactwa.

W ramach programu powstały tzw. Lokalne Grupy Rybackie (LGR), których działania zmierzają w kierunku rozwoju obszarów związanych z sektorem rybactwa, m.in. w zakresie polepszania ich walorów przyrodniczych i turystycznych.

W ramach Programu Operacyjnego Zrównoważony

rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013 w latach 2010-2013 realizowano na terenie województwa lubuskiego wiele przedsięwzięć związanych z rozwojem infrastruktury m.in. takie jak: rewitalizacja Placu Wolności w Łłowej, zagospodarowanie przystani kajakowej nad Zalewem „Karaś” w Lubsku, budowa bazy turystycznej w Żarach budowa promenady przy rzece Postonii, remont kompleksu zamkowego w Międzyrzeczu, przebudowa dachu kościoła w Międzyrzeczu, remont konserwatorski oraz prace restauratorskie we wnętrzu Kościoła Filialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w miejscowości Rybak²⁶.

Regionalne instytucje wsparcia rolnictwa

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) powstała w 1994. Obecnie ARiMR została wyznaczona przez Rząd RP do pełnienia roli akredytowanej agencji płatniczej. Zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych.

Agencja Nieruchomości Rolnych (ANR) wykonuje prawa i obowiązki związane z mieniem Skarbu Państwa powierzonym jej po zlikwidowanych państwowych przedsiębiorstwach gospodarki rolnej, w szczególności w zakresie: tworzenia oraz poprawy struktury obszarowej gospodarstw rodzinnych, tworzenia warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego Zasobu Skarbu Państwa, restrukturyzacji oraz prywatyzacji mienia Skarbu Państwa użytkowanego na cele rolnicze.

Agencja Rynku Rolnego (ARR) od ponad dwóch dekad prowadzi działania na rzecz utrzymania równowagi rynkowej i wzmocnienia krajowego sektora rolno-żywnościowego. Od 2004 r. realizuje mechanizmy wspólnej polityki rolnej i programy krajowe. Obsługuje także fundusze promocji produktów rolno-spożywczych.

Agencja administruje mechanizmami finansowanymi

z funduszy europejskich i z budżetu krajowego. Realizuje również szereg mechanizmów i działań niefinansowych, dotyczących obrotu towarowego z zagranicą i związanych z kwotowaniem, kontrolą oraz monitorowaniem procesu produkcji i przetwórstwa (na rynkach: mleka i przetworów mleczarskich, wina, cukru, tytoniu, owoców i warzyw oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii).

W Lubuskiem oddział terenowy mieści się w Gorzowie Wlkp.

Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego (LODR) mieści się w Kalsku, ponadto na terenie województwa działają Oddział LODR w Lubniewicach oraz 11 Zespołów Powiatowych.

Jako wojewódzka samorządowa osoba prawna ODR prowadzi doradztwo rolnicze obejmujące działania w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa domowego. Działalność Ośrodka ma na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności rynkowej gospodarstw rolnych, a także wspieranie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich.

Lubuska Izba Rolnicza w Zielonej Górze (LIR w ZG) jest niezależną, powszechną organizacją samorządową, wyłonioną demokratycznie w drodze wyborów. Ustawa o izbach rolniczych, jako główny cel i podstawowe zadanie samorządu rolniczego ustanawia działanie na rzecz rozwiązywania problemów rolnictwa i reprezentowania interesu zrzeszonych w nich członków. Pozwala również izbom wpływać na kształtowanie polityki rolnej i uczestniczyć w jej realizacji. Prócz zadań ustawowych, izby mogą wykonywać zadania zlecone z zakresu administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN). Do zadań Inspekcji należy m.in. nadzór nad prawidłowością stosowania środków ochrony roślin, obro-

²⁶ Opracowanie na podstawie danych przekazanych z Departamentu Rolnictwa, Środowiska i Rozwoju Wsi UMWL w Zielonej Górze.

tem, stosowaniem środków ochrony roślin oraz wytwarzaniem i oceną obrotu materiałem siewnym, a także wykonywaniem analiz fitosanitarnych materiału roślinnego.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa znajduje się w Gorzowie Wlkp., a Delegatura Wojewódzkiego Inspektoratu w Zielonej Górze.

Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) organizuje i koordynuje działania związane z profesjonalnym doświadczalnictwem odmian-

nowym. Program zakłada prowadzenie koordynowanych przez Centralny Ośrodek doświadczeń odmianowych z wykorzystaniem istniejącej w kraju bazy. Bazę tę stanowią stacje doświadczalne oceny odmian (należące do COBORU). W województwie lubuskim Stacja Doświadczalna Oceny Odmian znajduje się w Świebodzinie.

KULTURA

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Najliczniejszą grupę placówek kulturalnych działających w województwie lubuskim stanowią biblioteki. Podstawowym celem bibliotek publicznych jest zaspakajanie i rozwijanie potrzeb czytelnich wśród lokalnej społeczności oraz upowszechnianie wiedzy i kultury.

W 2012 r. w regionie działały 254 biblioteki wraz z filiami. Ponadto na terenie województwa funkcjonowało 27 placówek informacyjno-bibliotecznych (bibliotek pedagogicznych, naukowych i fachowych), których głównym zadaniem jest zapewnienie dostępu do materiałów i zasobów niezbędnych do realizacji określonych zadań.

W latach 2010-2012 odnotowano zmniejszenie liczby bibliotek publicznych w województwie lubuskim o 1,5%, tj. o 4 biblioteki.

W 2012 r. najmniej mieszkańców przypadających na jedną bibliotekę publiczną (łącznie z filiami) odnotowano w gminach wiejskich Żary i Niegosławice (odpowiednio 864 i 920 mieszkańców na jedną bibliotekę) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Drezdenko (980). Najwyższą wartość omawiany wskaźnik osiągnął w gminie miejsko-wiejskiej Wschowa (21703) oraz w gminach miejskich Nowa Sól i Gubin (odpowiednio 20011 i 17019).

W 2012 r. w regionie po raz kolejny zaobserwowano spadek liczby czytelników zarejestrowanych w ciągu roku w bibliotekach publicznych (z 180,2 tys. w 2010 r. do 165,1 tys.). Warto podkreślić, iż najgłębszy spadek liczby czytelników odnotowano w gminie Lubrza (o 30,7%). Jednocześnie jedynie w 30 gminach odnotowano wzrost liczby czytelników w bibliotekach publicznych, w tym największy w gminie wiejskiej Deszczno - o 22,6% oraz w Kostrzynie nad Odrą (o 21,3%).

Pod względem liczby czytelników przypadających na 1000 mieszkańców wiodącymi gminami były gminy miejsko-wiejskie Babimost (286) i Bytom Odrzański (257) oraz gmina wiejska Żary (253). Najmniej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w gminach wiejskich: Gubin (14), Deszczno (39) i Santok (47).

W Lubuskiem nieznacznie wzrósł wskaźnik wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach (z 18,6 w 2010 r. do 19,2 w 2012 r.).

Rozpatrując poziom wypożyczeń księgozbioru z bibliotek publicznych na jednego czytelnika w ujęciu gminnym, rekordowy wskaźnik odnotowano w gminie Bojadła (78,8), wysoki obserwowano również w gminie Dobiegniew (43,7) oraz Słońsk (33,8). Najniższy wskaźnik wypożyczeń został odnotowany w gminach: Tuplice (9,1), gminie wiejskiej Gubin (9,2) oraz w Łęknicy (9,3).

Kolejną grupą instytucji prowadzących i często kreujących działalność społeczno-kulturalną przede wszystkim w środowiskach lokalnych, są domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice.

W 2012 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 80 domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic (wobec 90 w 2009 r. i 79 w 2011 r.).

Najwięcej placówek działało na terenie powiatu nowosolskiego (14), wschowskiego (10) oraz zielonogórskiego i żagańskiego (po 8). Natomiast w powiecie krośnieńskim działalność prowadziła 1 placówka tego rodzaju.

Imprezy organizowane przez domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W 2012 r. domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice zorganizowały 6,6 tys. imprez (o 10,1% więcej w stosunku do 2011 r.), w których wzięło udział 977,8 tys. uczestników (wzrost o 7,8% w porównaniu z 2011 r.).

Najbardziej prężne, pod względem liczby imprez zorganizowanych przez jedną instytucję, były placówki w Gorzowie Wlkp. - jedna placówka zorganizowała przeciętnie 180 imprez w ciągu roku, oraz w powiecie słubickim - 150 i powiecie żarskim - 146 imprez.

Główną determinantą wpływającą na uczestnictwo mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych jest dostęp do instytucji kultury na danym terytorium. Generalnie kina, galerie oraz instytucje sceniczne swoją działalność prowadzą w miastach, co może stanowić utrudnienie dla mieszkańców obszarów wiejskich, w szczególności zlokalizowanych w znacznej odległości od regionalnych i subregionalnych centrów kultury.

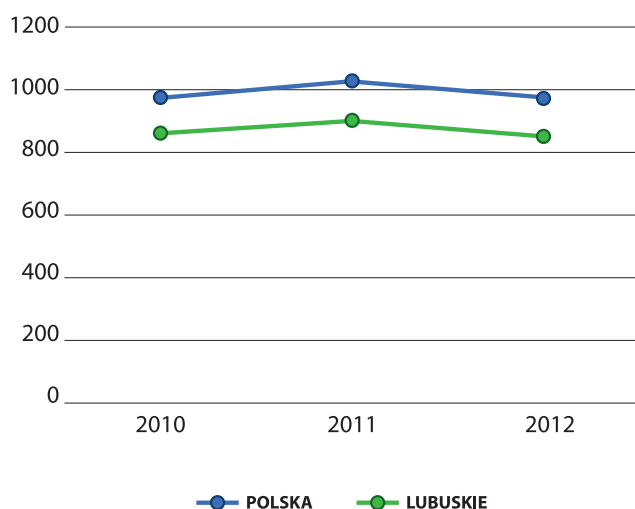
W województwie lubuskim w 2012 r. funkcjonowało 12 kin (wobec 14 w 2011 r.), a ponad połowa z nich znajdowała się w stolicach województwa (w Gorzowie Wlkp. 4 i w Zielonej Górze 3).

W 2012 r. obserwowano wzrost liczby wyświetlanych seansów w kinach stałych w porównaniu z 2011 r. (o 1,9%) i niewielki spadek w stosunku do 2010 r. (0,4%). Jednocześnie nastąpił spadek liczby widzów w przeliczeniu na 1000 ludności o 1,3% w porównaniu z 2010 r. i o 6,8% z 2011 r.

W województwie lubuskim obserwuje się wzrost zainteresowania widzów ofertą teatrów i instytucji muzycznych. W 2012 r. liczba słuchaczy w 2 lubuskich filharmoniach wyniosła 67,2 tys. osób i była wyższa w porównaniu z 2011 r. o blisko 250 %, przy czym należy zaznaczyć, iż na tak dynamiczny wzrost wpływ miał przede wszystkim pierwszy pełny rok działalności filharmonii w Gorzowie Wlkp.

Wzrosła także liczba widzów w 2 teatrach dramatycznych, która w analizowanym roku wyniosła 104,0 tys. osób i była wyższa zarówno w stosunku do 2010 r. jak i 2011 r. (odpowiednio o 6,7% i 1,8%).

Widzowie w kinach na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Lubuskie dysponuje bogatą ofertą kulturalną, skierowaną do mieszkańców regionu, jak i osób przyjezdnych, turystów. Filharmonie, kina, liczne muzea, galerie, teatry, biblioteki, domy kultury, jak i szeroki wachlarz cyklicznych imprez przyciągają osoby w różnym wieku i o różnorodnych zainteresowaniach.

Dziewięć instytucji kultury jest jednostkami organizacyjnymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Należą do nich: Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze, Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp., Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze, Filharmonia Zielonogórska im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze, Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp., Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Herberta w Gorzowie Wlkp. oraz Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze. Jednostki te, wykorzystując również środki pozabudżetowe, w ostatnich latach stale wzbogacały

i urozmaicały swoją działalność.

Co roku Marszałek Województwa Lubuskiego przyznaje nagrody za wspieranie i promowanie życia kulturalnego regionu. Nagrody honorowe, w postaci Złotych Dukatów Lubuskich, przyznawane są osobom fizycznym, prawnym, a także innym podmiotom promującym oraz wspierającym finansowo działalność kulturalną w województwie lubuskim. Wyróżnienie stanowi statuetka i dyplom uznania. Nagrody Kulturalne Marszałka Województwa Lubuskiego przyznawane są za wybitne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury. Mają formę nagród pieniężnych indywidualnych i zespołowych.

Regionalne Centrum Animacji Kultury

Misją Regionalnego Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze (RCAK) jest edukacja artystyczna (przede wszystkim dzieci i młodzieży) oraz wspieranie i promowanie potencjału kulturowego regionu w kraju i za granicą. RCAK realizuje ogólnopolskie i wojewódzkie przeglądy działalności artystycznej dzieci i młodzieży, prowadzi stałe zajęcia edukacji artystycznej, organizuje konkursy i festiwale, w tym od 1964 r. - Międzynarodowy Festiwal Folkloru, od 1991 r. realizowany na przemian z Międzynarodowym Dziecięcym Festiwalem Folkloru (MFF odbył się w roku 2010 oraz 2012, a MDFF - w roku 2011 oraz 2013). Wizytówką instytucji jest istniejący od 1953 r. Lubuski Zespół Pieśni i Tańca, którego działalność od stycznia 2013 r. wspiera Stowarzyszenie Przyjaciół Lubuskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Nasz Lubuski”. Jego założycielami są aktualni i byli członkowie Lubuskiego Zespołu Pieśni i Tańca im. Ludwika Figasa, rodzice tańczących dzieci oraz inne osoby związane z zespołem.

Placówki muzealne

Do największych instytucji muzealnych w regionie należą:

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, które powstało po II wojnie światowej, w 1945 roku, na ba-

zie istniejącego w Zielonej Górze od 1922 roku Heimatmuseum. Zbiory muzeum liczą ponad siedemnaście tysięcy eksponatów, datowanych od średniowiecza po współczesność. W latach 2007-2008 muzeum wzbogaciło się o dwie stałe ekspozycje: Muzeum Dawnych Tortur oraz Muzeum Wina. W 2010 roku zakończyła się modernizacja budynku muzeum, dofinansowana w ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013. Muzeum, wykorzystując również środki przekazane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, dostosowało także obiekt do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Równie bogatą kolekcją muzealiów poszczycić się może **Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim**. Obejmuje ono cztery działy umiejscowione w różnych obiektach na obszarze powiatu gorzowskiego: Zespół Willowo-Ogrodowy, Spichlerz w Gorzowie Wlkp., Zagroda Młyńska w Bogdańcu oraz Gród Santocki w Santoku. Również Muzeum Lubuskie, dzięki środkom LRPO, w 2011 roku zakończyło projekt polegający na remoncie, modernizacji i konserwacji budynków.

Oba muzea co roku, w maju, organizują wystawy, happeningi, koncerty prezentujące kulturę i sztukę różnych krajów w ramach Europejskiej Nocy Muzeów. W 2010 roku tematem przewodnim była kultura włoska, w 2011 - rosyjska, w 2012 - niemiecka, a w 2013 - francuska.

Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli to placówka, która powstała w 1982 r., na miejscu Zielonogórskiego Parku Etnograficznego. Na obszarze 13 ha znajduje się ponad 60 zabytkowych obiektów architektury wiejskiej z czterech historycznych regionów (Zachodniej Wielkopolski, Wschodnich Łużyc, Dolnego Śląska i tzw. obszaru środkowo-lubuskiego), w tym dwa unikatki: wieża winiarska z XVIII w. z Budachowa i najstarszy w Polsce drewniany obiekt mieszkalny z Potrzebowa datowany na 1675 rok.

Muzeum realizuje także ciekawy program edukacyjny, a na terenie skansenu działa karczma oraz łowisko ze

smażalnią ryb. Każdego roku na terenie skansenu organizowane są cykliczne imprezy, m.in. Kaziuki, nawiązujące do tradycji wileńskich odpustów na Św. Kazimierza Królewicza, kultywowanych w Lubuskiem. W ramach imprezy plenerowej odbywa się jarmark, na którym swoje produkty oferują twórcy kultury regionalnej. W 2011 roku muzeum, wykorzystując środki w ramach LRPO 2007-2013, zrealizowało projekt „Kultury Europy w kulturze regionu” - inwestycja polegała na przetransportowaniu do skansenu w Ochli i zrekonstruowaniu 17 obiektów architektury drewnianej i kamiennej oraz uzupełnieniu przestrzeni małą architekturą.

Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli

fol. E. Laskowska.

Muzeum w Międzyrzeczu jest placówką działającą od 1946 roku. W skład kompleksu muzealno - parkowego wchodzi: królewski zamek piastowski z XIV - XVI w., siedziba dawnego starostwa z pocz. XVIII w., oficyna dworska z I poł. XVIII w., dom bramny - budynek odtworzony wzorowany na pierwotnym z XVIII w. oraz budynek Karczmy Dworskiej z połowy XVIII w. W zbiorach znajduje się m.in. unikalna kolekcja portretów trumiennych. Od roku 2010 międzyrzeckie muzeum bierze udział w Europejskiej Nocy Muzeów i organizuje w maju Międzyrzecką Noc Muzeów (jej 5 edycja odbyła się w 2013 roku).

Lubuskie Muzeum Wojskowe w Drzonowie znajduje się w XIX-wiecznym pałacu, a w zabytkowym 4-hektarowym parku podziwiać można zbiór kilku tysięcy obiektów militarnych, upamiętniających działania zbrojne od średniowiecza po czasy współczesne, w tym kolekcję ciężkiej broni i sprzętu wojskowego oraz samolotów i śmigłowców. Na terenie muzeum znajduje się także Skansen Fortyfikacyjny. W roku 2010, 2012 oraz 2013 muzeum było organizatorem Europejskiej Nocy Muzeów.

W Muzeum Archeologicznym Środkowego Nadodrza w Świdnicy, mającym swą siedzibę w renesansowym pałacu rodu Kietliczów znajdują się 4 wystawy stałe, tematycznie związane z historią regionu lubuskiego oraz wystawa czasowa, przedstawiająca rezultaty przeprowadzonych w ciągu ostatnich dwóch sezonów badań wykopaliskowych.

Na terenie Lubuskiego działają także liczne muzea tematyczne, np. związane z wydarzeniami z czasu II wojny światowej (Muzeum Obozów Jenieckich w Żaganiu, Muzeum Martyrologii Ofiar Obozu Sonnenburg w Słońsku, Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie), czy walorami przyrodniczymi (Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej im. Franciszka Grasia w Drezdenku, Muzeum Bociana Białego we wsi Kłopot) oraz mniejsze muzea, regionalne i miejskie. Ciekawostką jest utworzone w 2010 roku Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy, którego elementem są podziemia Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego.

Teatry

Każda z dwóch stolic województwa lubuskiego posiada swój teatr dramatyczny: w Gorzowie Wielkopolskim działalność prowadzi **Teatr im. Juliusza Osterwy**, a w Zielonej Górze **Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego**.

W Lubuskim Teatrze co roku we wrześniu odbywają się Winobraniowe Spotkania Teatralne - towarzyszący Winobraniu cykl najciekawszych przedstawień ostatnich sezonów, z udziałem wykonawców znanych i cenionych na polskich scenach teatralnych. Teatr ten również co roku w czerwcu przeprowadza plebiscyt na najpopularniejsze-

go aktora sezonu, przyznając za kolejne sezony nagrody - **Leony**, w kategoriach: Nagroda Publiczności dla najpopularniejszego aktora, aktorki oraz spektaklu, Nagroda Dyrektora dla aktorki i aktora sezonu oraz Nagroda Dziennikarza dla najlepszej kreacji aktorskiej i najlepszego spektaklu. W 2013 roku zakończyła się inwestycja dofinansowana kwotą ponad 3 mln zł ze środków LRPO 2007-2013, polegająca na modernizacji budynku teatru.

W gorzowskim teatrze natomiast odbywa się cyklicznie Gorzowski Festiwal Teatrów Ogródkowych, podczas którego na deskach Sceny Letniej występują artyści pracujący na co dzień w teatrach w całej Polsce, a widzowie mają możliwość bliskiego kontaktu z artystami. Gorzowski teatr jest także miejscem *Gorzowskich Spotkań Teatralnych* - jest to jedna z najważniejszych i najdłużej trwających imprez w historii kulturalnej miasta. Pierwsze Gorzowskie Konfrontacje Teatralne odbyły się w 1967 roku, a od 1983 przyjęły nazwę Gorzowskie Spotkania Teatralne. Podczas Spotkań gorzowska scena gości spektakle nagradzane w kraju i za granicą. Także ten teatr w ostatnich 4 latach realizował inwestycje polegające na rewitalizacji zabudowań teatru.

Filharmonie

W obu miastach znajdują się również filharmonie. Początki **Filharmonii Zielonogórskiej** sięgają 1956 roku - miał wtedy miejsce inauguracyjny koncert Zielonogórskiej Orkiestry Symfonicznej. W lutym 1974 roku zyskała status filharmonii, a we wrześniu 1982 roku filharmonii nadano imię wybitnego współczesnego kompozytora - Tadeusza Bairda. Filharmonia dysponuje dwoma salami koncertowymi: salą z widownią na 200 osób w starym budynku z 1900 r. i salą w nowym budynku z 2004 r., Międzynarodowym Centrum Muzycznym „Wschód-Zachód”, na 400 osób. W Filharmonii Zielonogórskiej co roku organizowane są „Dni muzyki nad Odrą” - międzynarodowy festiwal, odbywający się po stronie Polski i Niemiec, w którym prezentują się artyści z Francji, Niemiec, Czech, Węgier, Białorusi, Ukrainy i Polski.

Filharmonia Gorzowska - część kompleksu Centrum Edukacji Artystycznej - dysponuje salą dla blisko 600 widzów ze zmienną akustyką i możliwością rejestracji dźwięku oraz salą kameralną na 150 miejsc. Jej budowa została zrealizowana ze środków budżetu Miasta oraz przy wsparciu funduszy zewnętrznych. W ramach unijnej dotacji Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego 2007-2013 Miasto otrzymało na jej budowę 32,7 mln złotych. Uroczysta inauguracja filharmonii nastąpiła w maju 2011 roku. Filharmonia posiada również m.in.: zaplecze dla artystów, 4 sale prób sekcyjnych, dziedziniec wypoczynkowy, foyer górne i dolne z szatniami, bufet dla publiczności, kompleks pomieszczeń administracyjnych z dwoma salami konferencyjnymi oraz wielopoziomowy parking na 400 miejsc. Obiekt jest w pełni dostępny dla osób niepełnosprawnych.

Biblioteki

Zarówno w Gorzowie Wlkp., jak i w Zielonej Górze swoje siedziby mają **Wojewódzkie i Miejskie Biblioteki Publiczne**. Co roku przyznają one nagrody - **Lubuskie Wawrzyny**: Wawrzyn Literacki jest przeznaczony dla autorów wywodzących się z województwa lubuskiego lub obecnie zamieszkujących na jego terenie, a także autorów książek wydanych w lubuskich oficynach, Wawrzyn Naukowy natomiast ma na celu promowanie książek naukowych oraz popularnonaukowych o tematyce regionalnej, dotyczących Środkowego Nadodrza lub obecnego województwa lubuskiego, a **Wawrzyn Dziennikarski** ma za zadanie promować dziennikarzy prasy, radia, telewizji i mediów internetowych, twórców najlepszych utworów dziennikarskich odnoszących się do obszaru województwa lubuskiego.

W 2010 zakończyła się dofinansowana ze środków LRPO 2007-2013 inwestycja polegająca na termomodernizacji gmachu głównego WiMBP w Zielonej Górze, a w latach 2012-2013 realizowany był, również przy wsparciu środków w ramach LRPO, projekt „Nowoczesne e-usługi Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwi-

da w Zielonej Górze”, zmodernizowano również wypożyczalnię główną. Natomiast biblioteka w Gorzowie Wlkp. w 2013 roku przeszła remont konserwatorski budynku wili z 1903 roku.

Imprezy kulturalne w regionie w latach 2010-2013

Lubuskie w swoim kalendarzu kulturalnym ma imprezy o randze regionalnej, ogólnopolskiej i międzynarodowej, z których większość ma wieloletnie tradycje. Do największych z nich należą:

- Międzynarodowy Festiwal Folkloru oraz Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Folkloru, organizowane na przemian każdego roku przez Regionalne Centrum Animacji Kultury, w których udział biorą zespoły z całego świata, prezentując tradycje, tańce, śpiewy i stroje z różnych krajów;
- Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich Romane Dyvesa, organizowane od 1989 r. w Gorzowie Wlkp., które są okazją do pielęgnowania tradycji i kultury cygańskiej;
- Dni Muzyki nad Odrą (do 2003 r. Międzynarodowe Spotkania Muzyczne „Wschód - Zachód”), których współorganizatorem jest Filharmonia Zielonogórska, są okazją do zaprezentowania artystów nie tylko z Polski, ale również z Niemiec, Bułgarii, Ukrainy, Włoch, Czech czy Słowacji. Koncerty odbywają się w marcu każdego roku zarówno po stronie polskiej jak i niemieckiej;
- Winobranie w Zielonej Górze - trwające ponad tydzień święto miasta, związane nieodłącznie z wiekowymi winiarskimi tradycjami Zielonej Góry i jej okolic, promujące uprawę winnej latorośli i produkcję wina. W tych dniach władzę w mieście przejmuje Bachus, a Zielona Góra zmienia się w miasto wina i zabawy. Winobranie to także mnóstwo imprez towarzyszących, takich jak: koncerty, występy teatralne, wernisaże;
- Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie - międzynarodowy festiwal filmów fabularnych. Odbywa się od 1969 roku, a repertuar festiwalu co roku obejmuje najnowszą produkcję i filmy związane z głównym tematem imprezy.

Od lat do Łagowa w czerwcu zjeżdżają sławni aktorzy, reżyserzy, krytycy i osoby związane z przemysłem filmowym;

- Festiwal filmowy „Kino Niezależne Filmowa Góra” w Zielonej Górze - czyli wakacyjne prezentacje filmu niezależnego. Festiwal organizowany jest przez Fundację Kombinat Kultury, w organizację festiwalu zaangażowane są również zielonogórskie środowiska artystyczne i filmowe;
- Noc Nenufarów w Lubrzy - lipcowy spektakl na wodzie, którego tematem wiodącym jest historia o miłości, nawiązująca do legendy o nadaniu nazw poszczególnym miejscowym jeziorom, jak również o nadaniu nazwy miejscowości Lubrza;
- Reggae nad Wartą w Gorzowie Wlkp. - najstarszy z polskich festiwali muzyki reggae. Był organizowany od 1986 r. do połowy lat 90. XX w. W 2005 r. odbyła się pierwsza jednodniowa reaktywacja, ale już w 2006 r., dzięki wsparciu władz miasta, festiwal powrócił na stałe, z międzynarodową obsadą;
- Przystanek Woodstock - największy w Europie festiwal na wolnym powietrzu, który od 2004 roku organizowany jest w Kostrzynie nad Odrą, a w 2013 roku odbyła się jego 19 edycja. Choć nie związany z tradycją i tożsamością regionu, stał się jedną z najbardziej rozpoznawalnych imprez lubuskich, a z pewnością mającą największą liczbę uczestników („rekordowy” przystanek zgromadził w 2011 roku ok. 700 tys. osób);
- Lato Muz Wszelakich - to największy, najdłuższy i skupiający ogromną ilość widzów cykl imprez kulturalnych w Zielonej Górze. Kilkadziesiąt wydarzeń, setki artystów, koncerty, spektakle, recitale, kabareton, festiwale, teatry uliczne, wystawy - to tylko niektóre z atrakcji LMW;
- Muzyka w Raju w Gościkowie-Paradyżu - festiwal muzyki poważnej z udziałem najlepszych europejskich wykonawców, organizowany od 2003 r. W programie znajdują się: muzyka od średniowiecza do baroku, liczne recitale, koncerty na dawnych instrumentach, uwerwury operowe, orkiestrowa muzyka instrumentalna i kameralna oraz muzyka wokalna;
- Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w Drezdenku - od 14 lat organizowany głównie w kościele p.w. Przemienienia Pańskiego w Drezdenku oraz na terenie gminy Dobiegniew. Festiwal, oprócz młodych zdolnych wykonawców, gości artystów o uznanej na scenach polskich i europejskich marce;
- Europejska Noc Muzeów w Drzonowie - wydarzenie organizowane przez Lubuskie Muzeum Wojskowe, któremu towarzyszą koncerty i pokazy;
- Międzynarodowy festiwal filmowy Quest Europe, organizowany przez Stowarzyszenie Jeszcze Żywych Poetów w Zielonej Górze. Jego pierwsza edycja odbyła się w 2005 roku i miała charakter ogólnopolski, kolejna edycja stała się już prestiżowym konkursem międzynarodowym. W festiwalu uczestniczą twórcy z kilkunastu krajów, a filmy oceniane są przez najwybitniejsze nazwiska ze świata filmu. Imprezie towarzyszą wystawy fotograficzne, koncerty, warsztaty artystyczne i występy kabaretowe;
- Solanin Film Festiwal - festiwal organizowany w Nowej Soli od 2009 roku (w 2013 roku odbyła się jego 5 edycja), którego nazwa pochodzi od tytułu filmu, którego autorami są nowosolanianie, prezentowanego podczas pierwszej jego edycji. Solanin to przede wszystkim niezależne produkcje oraz ciekawe filmy polskie, europejskie i światowe, konkursy przeznaczone zarówno dla samouków i amatorów, jak i profesjonalistów, w tym tych, którzy są Lubuszanami.

Przystanek Woodstock

fot. D. Świdarska.

W lipcu 2013 roku w Słubicach i Frankfurtu odbył się również Międzynarodowy Festiwal Sztuki Most/ Die Brücke - impreza o transgranicznym charakterze, prezentująca działania kulturalne mające na celu angażowanie mieszkańców „miast bliźniaczych” - Frankfurtu nad Odrą i Słubic. Mieli oni okazję uczestniczyć w licznych wydarzeniach artystycznych, spotkać się z artystami i aktorami z Polski, Niemiec i Rosji. W programie festiwalu znalazły się także wystawy fotograficzne, wernisaże, seanse filmowe, warsztaty teatralne, reportaży filmowego i radiowego, międzynarodowa wystawa plenerowa oraz Wielki Letni Koncert Open Air Radio Zet i Dwójki. Kolejna edycja festiwalu odbędzie się w 2014 roku.

Kształcenie kadr kultury, pozostałe sfery działalności kulturalnej

Kształcenie kadr kultury na poziomie wyższym w województwie lubuskim prowadzi Uniwersytet Zielonogórski na Wydziale Artystycznym oraz Wydziale Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu, w Zakładzie Animacji Kultury i Andragogiki. W 2012 roku zakład ten realizował w ramach programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Edukacja kulturalna i diagnoza kultury (priorytet Obserwatorium kultury) projekt badawczy pn.: „Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej - nowe przestrzenie”. Jego celem było zidentyfikowanie działań kulturalnych podejmowanych

przez grupy nieformalne, osoby prywatne, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, a wynikiem badania jest raport „Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej. Nowe przestrzenie”, prezentowany na stronie www.inicjatywyiludzie.wpsnz.uz.zgora.pl.

Kultura ma duży wpływ na harmonijny rozwój regionu. Tworzenie dóbr kultury, uczestnictwo w życiu kulturalnym i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego silnie oddziałują na życie społeczne i na wzajemne stosunki między ludźmi. Inwestowanie w kulturę jest ważnym środkiem formowania i utrwalania tożsamości regionalnej. W ostatnich latach, dzięki realizacji projektów dofinansowanych z Unii Europejskiej, liczne dobra kultury, zabytkowe budynki poddane zostały renowacji, co pozwoliło na ich efektywniejsze wykorzystanie oraz adaptację do celów kulturalnych i rekreacyjnych. Celem inwestycji było zwiększenie liczby turystów, podniesienie atrakcyjności lubuskiego dla potencjalnych inwestorów oraz wzmocnienie - poprzez m.in. wygenerowanie nowych rodzajów aktywności społeczno-kulturalnej - spójności regionu. Równie pozytywnym zjawiskiem jest digitalizacja zbiorów, realizowana przez kolejne obiekty kulturalne, głównie biblioteki i muzea, co wpływa na upowszechnianie informacji o kulturze, możliwości zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej i wspiera szeroki dostęp do zbiorów spuścizny kulturowej.

TURYSTYKA I SPORT

PRZEGLĄD STATYSTYCZNY

Turystyka

Dynamiczny, wszechstronny i zrównoważony rozwój turystyki należy, w czasach powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącego znaczenia turystyki w gospodarce regionu, do istotnych zadań nie tylko ze względu na czynnik ekonomiczny, ale także na możliwość stworzenia atrakcyjnej, dobrze kojarzonej marki regionu. Walory

przyrodniczo-kulturowe: wielość jezior i lasów, bogactwo tradycji winiarskiej, dzięki którym trudno nie docenić potencjału turystycznego województwa lubuskiego, czynią je jednym z ciekawszych turystycznie regionów Polski.

Przyrodniczy charakter regionu i jego niska gęstość zaludnienia stwarzają wielostronne możliwości rozwoju turystyki wypoczynkowej, kwalifikowanej oraz poznawczej, w tym również tworzenia oferty specjalistycznej np. dla ekoturystyki, turystyki wodnej, konnej, czy też enoturystyki-

ki. Bogata przeszłość historyczna jest szansą dla różnorodnych form turystyki kulturowej. Tranzytowe położenie, sąsiedztwo granicy państwowej i bliskość dużych ośrodków miejskich są istotnymi warunkami dla rozwoju turystyki biznesowej i tranzytowej.

W 2012 r., w relacji do roku poprzedniego, w turystycznych obiektach noclegowych odnotowano (przy wzroście liczby obiektów) spadek liczby turystów krajowych i wzrost liczby turystów zagranicznych. Wystąpił spadek liczby udzielonych noclegów, przy czym gościom zagranicznym udzielono więcej noclegów, niż w poprzednim roku, a turystom krajowym - mniej. Spadła również liczba wynajętych pokoi ogółem, przy wzroście liczby pokoi wynajętych turystom zagranicznym. Ubyło miejsc noclegowych w obiektach hotelowych, natomiast liczba miejsc w pozostałych obiektach wzrosła. Nastąpił spadek stopnia wykorzystania miejsc noclegowych i stopnia wykorzystania pokoi.

W końcu lipca 2012 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 307 turystycznych obiektów noclegowych (o 0,3% więcej, niż w 2011 r.). Miejsca całoroczne oferowało 200 spośród nich.

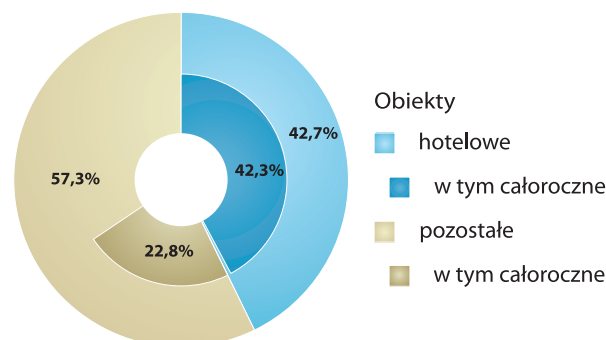
Na przyjęcie gości przygotowano 3793 pokoje w obiektach hotelowych, z których 94,8% wyposażonych było we własną łazienkę i WC. Baza noclegowa turystyki obejmowała 131 obiektów hotelowych oraz 176 pozostałych obiektów. Najliczniejszą grupą wśród obiektów hotelowych, podobnie jak w latach poprzednich, były hotele - 66 obiektów, które stanowiły 50,4% skategoryzowanej bazy hotelowej (o 1,5% więcej niż w roku poprzednim). Pozostałe obiekty hotelowe stanowiły niewielką część bazy noclegowej (od 14,3% do 2,9%).

Na podróży czekało 20505 miejsc noclegowych. W ogólnej liczbie miejsc - 10837, tj. 52,9%, stanowiły miejsca noclegowe dostępne dla turystów przez cały rok. Najwięcej (4695) miejsc noclegowych posiadały hotele (wzrost o 2,0%). Wzrost liczby miejsc noclegowych w porównaniu do 2011 r. w ośmiu rodzajach obiektów noclegowych - najwyższy wśród miejsc oferowanych przez kempingi

o 158,6% - był powodem ogólnego wzrostu liczby miejsc noclegowych w województwie lubuskim o 5,9%.

Struktura turystycznych obiektów noclegowych według rodzajów w 2012 r.

Stan w dniu 31 VII

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W porównaniu ze stanem sprzed roku liczba hoteli skategoryzowanych pod względem standardu usług, lokalizacji czy wyposażenia uległa niewielkim zmianom. W województwie działały 4 hotele 4-gwiazdkowe, 26 hoteli 3-gwiazdkowych, 16 hoteli 2-gwiazdkowych i 14 hoteli oznaczonych jedną gwiazdką. Pozostałe hotele były w trakcie kategoryzacji.

W lipcu 2012 r. miejsca noclegowe w lubuskich hotelach stanowiły 22,9% ogólnej liczby miejsc. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (2023) znajdowała się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (393, tj. 8,4% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) było w hotelach będących w trakcie kategoryzacji. Średnio hotel dysponował 38 pokojami z 71 miejscami noclegowymi.

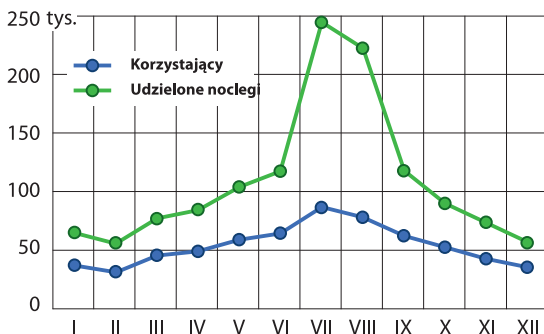
W 2012 r. w turystycznych obiektach noclegowych zatrzymało się 645,6 tys. turystów (o 4,6% mniej, niż przed rokiem), którym udzielono 1310,4 tys. noclegów (spadek w skali roku o 3,6%). Wśród ogółu korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych 72,1% (465,7 tys.) stanowili turyści krajowi, a 27,9%

(179,9 tys.) - turyści zagraniczni. Podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej turystów (56,2% ogółu korzystających z oferty turystycznych obiektów noclegowych) zatrzymało się w hotelach, gdzie udzielono im 537,4 tys. noclegów.

Turyści zagraniczni najczęściej zatrzymywali się w hotelach, w mniejszym zakresie korzystali oni z obiektów typowo wakacyjnych. Hotele wybierane przez obcokrajowców były najczęściej trzygwiazdkowe oraz będące w trakcie kategoryzacji - odpowiednio 79,8 tys. i 15,8 tys. osób, co stanowiło 60,0% i 11,9% ogółu turystów zagranicznych korzystających z bazy hotelowej. Polacy, preferując podobny standard, nocowali w hotelach trzygwiazdkowych w liczbie 78,7 tys., w dwugwiazdkowych w liczbie 51,7 tys. osób oraz w obiektach kategoryzowanych w liczbie 37,8 tys. osób, tj. 34,3% i 22,5% i 16,5%. Nocleg w hotelach czterogwiazdkowych wybrało 28,4 tys. turystów, z tego 17,9 tys. (63,1%) turystów rodzimych i 10,5 tys. (36,9%) turystów zagranicznych.

Najwięcej noclegów, spośród ogólnej liczby noclegów udzielonych w 2012 r., udzielono w lipcu - 244,7 tys. i w sierpniu - 222,4 tys., z tego turystom zagranicznym: w lipcu - 33,0 tys. i w sierpniu - 27,6 tys. noclegów.

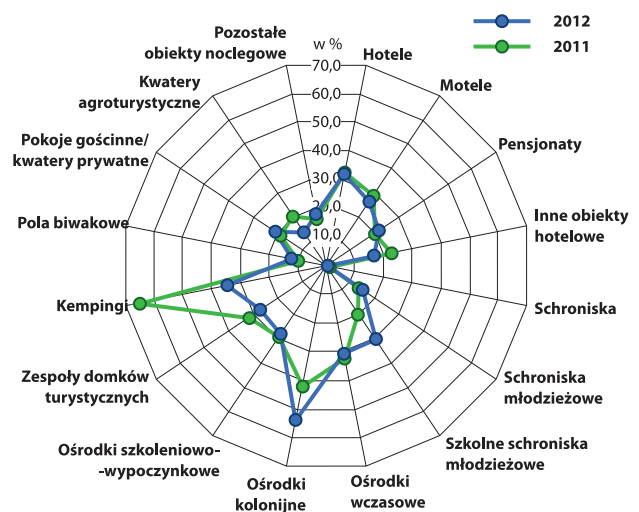
Udzielone noclegi oraz turyści korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych według miesięcy w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych wyraża się stopniem wykorzystania miejsc noclegowych i stopniem wykorzystania pokoi w obiektach hotelowych (tj. procentowym udziałem liczby udzielonych noclegów do nominalnej liczby miejsc noclegowych oraz wynajętych pokoi - do nominalnej liczby pokoi w obiektach hotelowych). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych, wynoszący przeciętnie 26,5%, obniżył się o 1,3 p. proc. w porównaniu z odnotowanym w 2011 r. Wykorzystanie pokoi w obiektach hotelowych w ciągu 2012 r. wyniosło 33,6%, tj. o 3,0 p. proc. mniej w relacji do 2011 r.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych według rodzaju obiektu

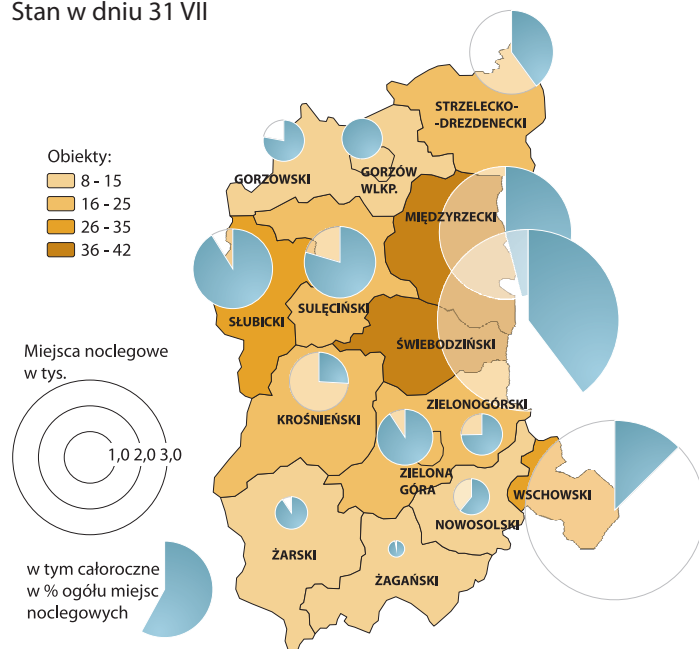

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

W 2012 r. przeciętny czas pobytu turysty w turystycznym obiekcie noclegowym wyniósł (podobnie jak w 2011 r.) 2 dni, tj. o niemal jeden dzień mniej, niż wynosi średnia krajowa. Długość pobytu wynikała ze specyfiki obiektu. Turyści najdłużej przebywali w ośrodkach kolonijnych - 9,3 dnia, a najkrócej przebywali w schroniskach - jeden dzień.

Obiekty i miejsca noclegowe według powiatów w 2012 r.

Stan w dniu 31 VII

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Pod względem rozwoju infrastruktury turystycznej województwo lubuskie jest niejednorodne - charakteryzuje się znacznym stopniem koncentracji przestrzennej. Najwięcej (51,1%) obiektów noclegowych prowadzi działalność w północnej i środkowej części województwa (wyjątek stanowi powiat wschowski).

W lipcu 2012 r. (przy średniej liczbie 22 obiektów przypadających na jeden powiat) najwięcej turystycznych obiektów noclegowych zlokalizowanych było w powiecie międzyrzeckim (42), świebodzińskim (39) i wschowskim (31), natomiast najmniej w powiecie żagańskim (8). Powiaty o największej liczbie obiektów noclegowych, skupiały łącznie 14,2 tys. miejsc noclegowych (69,3% ogólnej liczby miejsc w województwie). Największą liczbę miejsc noclegowych spośród powiatów województwa lubuskiego miały w ofercie obiekty znajdujące się w powiecie świebodzińskim (17,3% wszystkich miejsc w województwie).

Najwyższymi wartościami wskaźnika gęstości bazy noclegowej wyróżniły się miasta na prawach powiatu: Zie-

lona Góra i Gorzów Wlkp. (na 100 km² powierzchni przypadło odpowiednio 1865 i 922 miejsc noclegowych) oraz powiaty: wschowski (561) i świebodziński (378 miejsc noclegowych na 100 km²). Najmniej miejsc noclegowych w przeliczeniu na 100 km² było w powiecie żagańskim - 28.

W porównaniu do analogicznego okresu 2011 r., liczba miejsc noclegowych uległa zwiększeniu w sześciu powiatach (szczególnie w powiecie wschowskim - o 81,6%), w pozostałych powiatach odnotowano spadek liczby miejsc noclegowych, największy w powiecie sulęcińskim - o 20,7%.

W wyróżniających się pod względem bazy noclegowej powiatach, m.in. w: świebodzińskim, ślubickim, sulęcińskim, międzyrzeckim, strzelecko-drezdeneckim i wschowskim, w 2012 r. z noclegów skorzystało łącznie 368,7 tys. turystów, którzy stanowili 57,1% ogółu turystów korzystających z noclegów w województwie. Znaczące zwiększenie liczby turystów korzystających z noclegów wystąpiło w powiecie wschowskim (odnotowano wzrost o 33,9% w porównaniu z 2011 r.). Spadek korzystających miał miejsce w 9 powiatach, największy w sulęcińskim - o 26,5%.

W 2012 r. najwięcej noclegów udzielono w powiecie świebodzińskim (232,3 tys.) oraz ślubickim (157,3 tys.), co stanowiło odpowiednio 17,7% i 12,0% ogólnej liczby noclegów udzielonych w województwie. Z najmniejszej liczby noclegów turyści skorzystali w powiecie nowosolskim - 32,8 tys., tj. 2,5% ogółu.

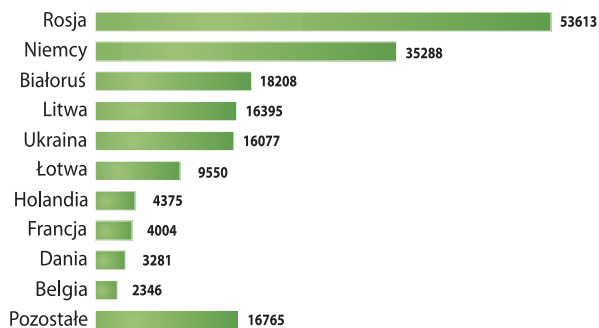
Obcokrajowcy najczęściej zatrzymywali się w obiektach noclegowych zlokalizowanych w powiecie świebodzińskim. W 2012 r. z noclegu w tym powiecie skorzystało 48,6 tys. turystów zagranicznych, tj. 27,0% ogółu turystów zagranicznych nocujących w lubuskich turystycznych obiektach noclegowych. W Gorzowie Wlkp. zatrzymało się 8,6% ogólnej liczby cudzoziemców nocujących w Lubuskim, a w mieście Zielona Góra odsetek ten wyniósł 6,1%.

Pod względem liczby noclegów udzielonych turystom zagranicznym przodowały powiaty: świebodziń-

ski i ślubicki, w których na nocleg przyjęto odpowiednio 21,4% i 20,7% turystów zagranicznych z ogólnej liczby turystów nocujących w powiecie, przy średniej wartości w województwie 19,7%. W 3 powiatach na 100 udzielonych noclegów przypadało mniej, niż 10 noclegów udzielonych turystom zagranicznym. Najniższy odsetek noclegów udzielonych obcokrajowcom był w powiecie wschowskim (2,7%) i strzelecko-drezdeneckim (4,3%).

W województwie lubuskim w 2012 r. 27,9% ogółu osób korzystających z usług noclegowej bazy turystycznej stanowili obcokrajowcy. Najwięcej turystów zagranicznych odwiedzających województwo lubuskie przybyło z Europy - 179,9 tys. (48,6% to obywatele Unii Europejskiej), tj. o 5,7% mniej niż przed rokiem. Europejczycy stanowili 98,6% ogółu turystów zagranicznych (spadek o 0,1 p. proc. w porównaniu z 2011 r.). Mieszkańcy Europy odwiedzający w 2012 r. województwo lubuskie pochodzili głównie z Rosji - 29,8% i Niemiec - 19,6%. Wysoki był również odsetek turystów z Białorusi - 10,1%, Litwy - 9,1%, Ukrainy - 8,9% oraz z Łotwy - 5,3%. W województwie lubuskim gościli także turyści z Holandii (2,4%), Francji (2,2%) i Danii (1,8%). Ponadto w lubuskich turystycznych obiektach noclegowych przebywało m.in. 0,6 tys. turystów z Azji, 0,5 tys. - z Ameryki Północnej, 0,3 tys. - z Ameryki Południowej i Środkowej i 0,1 tys. - z Australii i Oceanii.

Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Sport

Prężny rozwój różnorodnych form kultury fizycznej spowodował, że przestała być ona postrzegana tylko, jako sposób spędzania wolnego czasu, hobby czy zabawa, ale stała się ważnym komponentem życia społecznego i gospodarczego. Formy aktywności ruchowej ludzi stały się ważnym instrumentem rozwoju kapitału ludzkiego, sport stał się obszarem niezbędnych inwestycji, które w perspektywie lat dadzą zauważalne i trwałe efekty społeczne i gospodarcze.

Kluby sportowe w 2012 r.

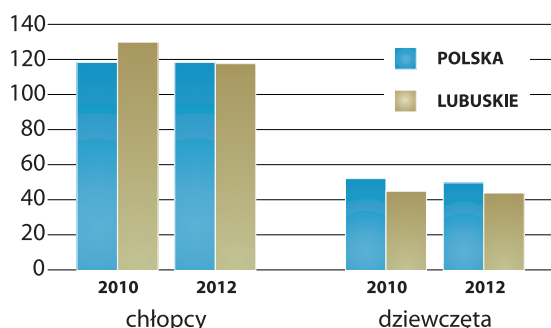
Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Zapewnienie warunków do rozwoju kultury fizycznej (sportu) sprzyja rozwojowi aktywności fizycznej i intelektualnej społeczeństwa.

Liczba klubów sportowych w województwie lubuskim systematycznie rośnie. W 2012 r. w Lubuskim działało 479 klubów (łącznie z uczniowskimi i wyznaniowymi klubami sportowymi), skupiających w swoich szeregach 23,4 tys. członków. W badanym okresie liczba klubów zmniejszyła się w stosunku do 2010 r. w dwóch powiatach: żagańskim i międzyrzeckim, co było przyczyną zmniejszenia się liczby ich członków odpowiednio o 50,6% (największy spadek w województwie) i o 34,7%. Podobna sytuacja zaistniała w powiatach: nowosolskim, strzelecko-drezdeńskim, żarskim i gorzowskim, gdzie mimo zwiększenia liczby klubów sportowych spadła łączna liczba ich członków.

W 2012 r. w klubach sportowych województwa lubuskiego ćwiczyło 25,1 tys. osób, tj. o 4,1% więcej w porównaniu z 2010 r. Ćwiczące kobiety stanowiły 27,6%. Wśród ćwiczących było 16,7 tys. juniorów i junierek, tj. osób młodych, które nie przekroczyły 18 roku życia. W porównaniu z 2010 r. obniżeniu uległa zarówno bezwzględna liczba tej grupy ćwiczących, jak i jej udział w liczbie ogółem, odpowiednio o 2,3% i 4,4 p. proc.

Młodzież w wieku do lat 18 ćwicząca w klubach sportowych na 1000 młodzieży w wieku do lat 18 w latach 2010-2012

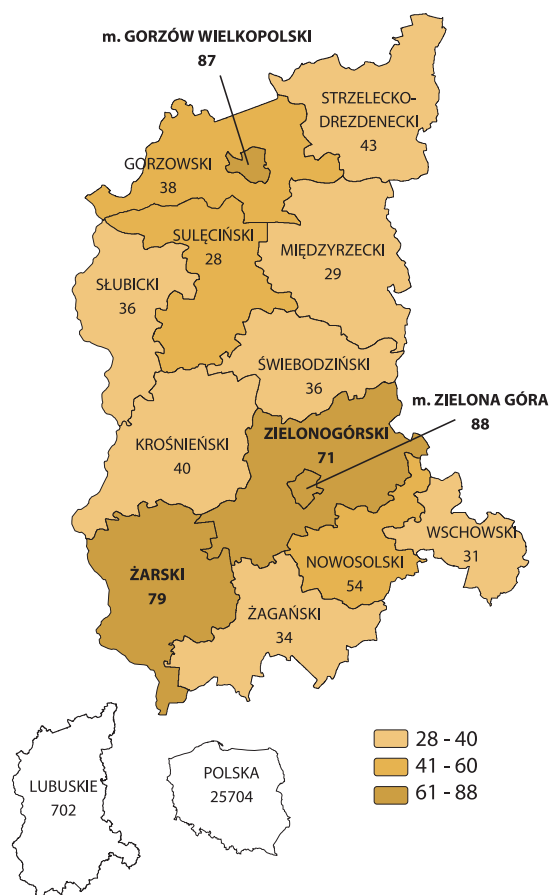
Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Najbardziej zwiększyła się liczba ćwiczących ogółem w powiecie sulęcińskim (o 33,8%), a największy spadek odnotowano w powiecie żagańskim (o 25,0%).

Wzrost liczby ćwiczących w 2012 r. przyczynił się do zwiększenia w stosunku do 2010 r. liczebności sportowej kadry szkoleniowej, tj. trenerów i instruktorów sportowych, odpowiednio o 23,9% i o 0,8%.

W badanym okresie o 53 sekcje (o 8,2% więcej w porównaniu z 2010 r.), do poziomu 702 wzrosła liczba sekcji sportowych województwa.

Sekcje sportowe w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne Urząd Statystyczny w Zielonej Górze.

Poddając analizie konfigurację dziedzin i rodzajów sportów uprawianych w sekcjach klubów sportowych (bez

UKS i klubów wyznaniowych), w 2012 r. najwięcej osób trenowało piłkę nożną - 8875, pływanie - 763, karate - 744 i lekkoatletykę - 689.

W 2010 r. województwo lubuskie pod względem liczby stadionów (60) zajmowało 15. miejsce w kraju przed województwem podlaskim (48). Biorąc pod uwagę ilość boisk do gier wielkich - piłkarskich (276), Lubuskie zajmowało 9. miejsce w kraju przed m.in. województwami: mazowieckim (250), łódzkim (232) i lubelskim (216), natomiast liczba boisk do gier małych (25) - koszykówka, piłka ręczna, piłka siatkowa uplasowała województwo lubuskie na ostatnim miejscu w kraju.

PRZEGLĄD SAMORZĄDOWY

Turystyka

Województwo lubuskie, gęsto zalesione, posiadające na swoim terenie liczne rzeki i jeziora, to wspaniałe miejsce wypoczynku, zwłaszcza dla tych, którzy przyrodę i aktywny wypoczynek przedkładają nad wielkomiejski gwar. Cenne przyrodniczo tereny, liczne obiekty zabytkowe oraz setki kilometrów szlaków wodnych, rowerowych i pieszych to największe atuty lubuskiego.

Rozwój turystyki

W dniu 4 lutego 2014 r. Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął dokument programujący rozwój turystyki na poziomie regionu - Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 roku. Dokument, wyznaczający kierunki działań w obszarze turystyki na najbliższe lata, zastąpił Lubuską Strategię Rozwoju Turystyki na lata 2006-2013 i był szeroko konsultowany w regionie. Program uwzględnia działania, których realizacja ma na celu zbudowanie konkurencyjnej marki turystycznej, zwiększenie ruchu turystycznego i integrację branży turystycznej w regionie. Wyodrębniono w nim również propozycje nowych produktów turystycznych województwa lubuskiego: Wino i kuchnia, Militaria i fortyfikacje oraz Przygoda na wodach.

W województwie lubuskim działalność prowadzi Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna „LOTUR”, skupiająca

w 2013 roku 49 członków - przede wszystkim samorządy terytorialne oraz podmioty branży turystycznej. Jest ona elementem systemu współpracy, w ramach którego - jako agencja rządowa - funkcjonuje Polska Organizacja Turystyczna oraz lokalne organizacje turystyczne, które w liczbie 4 zostały powołane w regionie lubuskim. Wśród nich wyróżnia się Stowarzyszenie Geopark „Łuk Mużakowa”, dzięki któremu staniom w 2012 roku powstała ścieżka geoturystyczna „Dawna Kopalnia Babina” - jeden z najciekawszych lubuskich produktów turystycznych. Jednym z zadań LOTUR było stworzenie w regionie sieci certyfikowanych punktów informacji turystycznej - w 2013 roku działało już 15 takich punktów oraz 9 infokiosków. W regionie aktywną działalność w obszarze turystyki prowadzą również Lokalne Grupy Działania (np. LGD Kraina Szlaków Turystycznych), Lokalne Grupy Rybackie (np. LGR Wodny Świat) oraz klastry turystyczne (np. Lubuski Szlak Wina i Miodu czy powołane w 2012 roku Międzygminne Porozumienie Turystyczne „Lubuskie Perły”).

Turystyka oparta o walory przyrodnicze

Walory naturalne to niewątpliwie jeden z głównych atutów regionu lubuskiego. Jego malownicze, zalesione tereny, usiane setkami zbiorników wodnych sprawiły, że miejsce to upodobał sobie zarówno miłośnicy biernego wypoczynku na łonie natury, jak i amatorzy turystyki aktywnej. Do walorów przesądzających o atrakcyjności turystycznej należą również niski stopień przekształcenia środowiska naturalnego, obecność obszarów prawnie chronionych oraz licznych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Geopark Łuk Mużakowa

fol. R. Sobera.

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się 2 parki narodowe: „Ujście Warty” oraz Drawieński Park Narodowy, 8 parków krajobrazowych, 64 rezerваты (w tym Nietoperek i Nietoperek II) oraz Geopark „Łuk Mużakowa”, którego polsko-niemiecki obszar od września 2011 roku ma status transgranicznego Geoparku stowarzyszonego w Europejskiej Sieci Geoparków posiadających wsparcie UNESCO. Na terenie obszarów chronionych powstają nowe ścieżki przyrodnicze (edukacyjne, dydaktyczne, poznawcze), punkty informacji turystycznej, dedykowane turystom miejsca obserwacji przyrody, biwakowania, postoju, wędkowania, wypożyczalnie sprzętu turystycznego, a także oznakowane szlaki turystyczne, umożliwiające odwiedzanie parków narodowych, rezerwatów przyrody, pomników przyrody, czy birdwatching (poznawanie życia ptaków), do czego znakomite warunki znajdują się na terenie PN „Ujście Warty”.

W ostatnich latach bardzo rozwinęła się sieć szlaków nordic walking, na co wpłynęła rosnąca popularność tej formy rekreacji nie tylko w lubuskim, ale i w całej Polsce. Fani pieszych wędrówek z kijkami w samej Zielonej Górze i okolicach mają już do dyspozycji kilkaset kilometrów tras.

Turystyka oparta o dziedzictwo kulturowe

Województwo lubuskie obejmuje ziemie należące niegdyś do odrębnych krain geograficznych, związanych w przeszłości z różnymi organizmami politycznymi, stąd dziedzictwo kulturowe jest bardzo zróżnicowane. Do dzisiejszych czasów zachowały się tu liczne obiekty o charakterze zabytkowym: zamki, pałace, dworki, kościoły, klasztory i dawne fortyfikacje. Część z nich, dzięki wykorzystaniu środków Unii Europejskiej, w ostatnich latach poddana została rewitalizacji. W ramach Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w latach 2010-2013 zrealizowano takie inwestycje m.in. w: Żarach i Żaganiu (Starówka), Nowej Soli (zabytkowa dzielnica portowa), Nowym Miasteczku, Wschowie i Ośnie Lubuskim (Stare Miasto), Kożuchowie (śródmieście), Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp. (Bulwar Nadwarciański Wschodni), Kostrzynie nad Odrą (Park Miejski), Sulechowie (renowacja zabytkowego obiektu zamkowego) oraz Łagowie (Centrum Kultury i Sztuki Filmowej).

W ostatnich latach przybywa także szlaków prowadzących przez miejsca szczególnie cenne kulturowo. Przykładowo: w 2011 roku powstał Szlak Krzyży Pokutnych, których na terenie województwa lubuskiego jest 49 (LOTUR wydał również przewodnik „Szlakiem krzyży pokutnych po obu stronach Odry”), w 2012 roku otwarto Park Kultur Świata, założony w zabytkowym parku w Drezdenku, Szlak Lubniewickich Legend oraz Park Miłości im. doktor Michaliny Wiśłockiej w Lubniewicach, w Żaganiu w 2011 r. rozbudowano Żagański Szlak Książęcy. Ciekawostką jest pojawienie się w różnych częściach miasta Zielona Góra ponad trzydziestu już bachusików - małych figurek przedstawiających legendarne dzieci Bachusa, tworzących swoisty szlak spacerowy wiodący przez ciekawe, zabytkowe zakątki miasta.

Na terenie lubuskiego znajduje się unikatowy na skalę ogólnopolską zespół atrakcji turystyki militarnej. Odnajdziemy je m.in. w Pniewie, Boryszynie, Lubrzy, Mostkach, Międzyrzeczu (Międzyrzecki Rejon Umocniony), Żaganiu (Szlak Czterech Pancernych, Szlak Wielkiej Ucieczki, Muzeum Alianckich Obozów Jenieckich), Drzonowie (Lubuskie Muzeum Wojskowe), Kostrzynie nad Odrą (Twierdza Kostrzyn), Witnicy (Muzeum Chwały Oręża Polskiego) czy Strzelcach Krajeńskich (Zespół średniowiecznych fortyfikacji miejskich).

Podziemia Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego

fot. E. Laskowska.

Z miejscami lub wydarzeniami historycznymi związane są również liczne imprezy odbywające się cyklicznie w województwie lubuskim, np. Dni Twierdzy Kostrzyn, organizowane na terenie zrewitalizowanej XVI-wiecznej twierdzy (II etap projektu rewitalizacji zakończył się w 2013 roku), nawiązujące do tradycji winiarskich Winobranie, Jarmark Joannitów w Łagowie, Noc Nenufarów w Lubrzy, Rajd Karabanowa w Pniewie, Złot Miłośników Fortyfikacji, odbywający się od 2011 roku Złot pojazdów militarnych M.A.S.H. w Skwierzynie, Turniej Rycerski o Pierścień Księżnej Jadwigi Śląskiej w Krośnie Odrzańskim, Turniej Rycerski w Kożuchowie, czy Jarmark św. Michała w Żaganii.

Warto wspomnieć również o miejscu, które od 2010 roku odwiedzają tysiące przyjezdnych z kraju i zagranicy: Figura Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata w Świebodzinie. Licząca 36 m statua jest obecnie najwyższą rzeźbą Chrystusa na świecie. W 2012 roku przy pomniku powstała Droga Krzyżowa oraz rozpoczęła się budowa Domu Pielgrzymia i Kaplicy.

Figura Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata w Świebodzinie

fot. E. Laskowska.

Turystyka kulinarna i enoturystyka

Te dwie formy turystyki, jeszcze dość mało popularne w naszym kraju, zyskują sobie coraz większe grono zwolenników. W województwie lubuskim wyrazem tego zainteresowania są coraz liczniejsze święta kulinarne. Przykładem mogą być organizowane od kilku lat Lubuskie Kulinaria Regionalne - impreza, która w 2013 roku odbyła się w Gorzowie Wielkopolskim po raz pierwszy pod nową nazwą: Festiwal Brzmienia i Podniebienia, a także organizowane od 2011 roku Międzynarodowe Święto Czekolady w Kargowej oraz inne święta, o dłuższej, kilku- lub kilkusetletniej tradycji, jak: Święto Karpia w Osiecznicy, Święto Sandacza w Lubniewicach, Święto Pomidora w Przycocznej, Lubuskie Święto Chleba w Bogdańcu, Lubuskie Miodobranie w Lubiszynie, Mieszkański Jarmark Produktów Tradycyjnych we Wschowie, Festyn Ruskich Pierogów w Budachowie czy Święto miodu i „Dobre, smaczne, bo lubuskie”, organizowane na terenie skansenu w Ochli. W 2010 oraz 2011 roku w Krośnie Odrzańskim odbył się również Festiwal Smaku, któremu towarzyszyły występy artystyczne, degustacje, konkursy.

Turystyka winiarska opiera się na chęci poznania regionu winiarskiego, procesu wytwarzania win lub chęci skosztowania różnych lokalnych gatunków win. A w tym zakresie możliwości w regionie lubuskim są coraz większe - przybywa winnic, które chętnie przyjmują gości i organizują różnorodne imprezy i spotkania połączone z degustacją i zwiedzaniem. Na lubuskiej mapie zostały one ujęte w szlak, nazwany Lubuskim Szlakiem Wina i Miodu - ponad 200-kilometrowa trasa obejmuje kilkadziesiąt przystanków, na które składają się winnice, muzea i gospodarstwa, gdzie można spróbować regionalnych przysmaków. Obecnie na terenie gminy Zabór powstaje kolejny punkt na szlaku: największa w Polsce samorządowa winnica - projekt, którego celem jest przywrócenie tradycji winiarskich na Ziemi Lubuskiej, jest wynikiem współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie, Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli, Lubuskiego Ośrodka

Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku, Miasta Zielona Góra oraz regionalnych winiarzy. Urząd marszałkowski jest ponadto organizatorem Lubuskiego Forum Winiarskiego, którego II edycja odbyła się we wrześniu 2013 roku. Uczestniczyli w nim przedstawiciele regionów partnerskich oraz winiarze z województwa lubuskiego, podkarpackiego, wielkopolskiego, śląskiego i małopolskiego. Forum jest okazją do wymiany doświadczeń, stwarza też możliwość zaprezentowania dorobku i tradycji winiarskich oraz nawiązania bezpośrednich kontaktów branżowych. Z tradycjami winiarskimi związane jest również odbywające się co roku w Zielonej Górze święto wina - Winobranie. W mieście tym znajduje się także jedyne w Polsce Muzeum Wina.

Lubuskie winnice

fot. D. Świdarska.

Produkty turystyczne

W latach 2010-2013, 19 lubuskich produktów turystycznych zostało uhonorowanych nagrodami przyznawanymi przez Polską Organizację Turystyczną oraz organizację regionalną - LOTUR. Certyfikaty POT dla najlepszego produktu turystycznego otrzymały: Nadodrzańska Przygoda - w 2010 roku, Przystanek Woodstock - Złoty Certyfikat w 2011 roku oraz Lubuski Szlak Wina i Miodu - Wyróżnienie w 2011 roku (przed rokiem 2010 nagrodzono również produkty: Bunkry i Nietoperze - 2003 rok, Noc Nenufarów oraz Weekend w Rzeczpospolitej Ptasiej - 2004 rok, Lato Muz Wszelakich - 2005 rok, Winobranie - Festiwal Wina -

2007 rok, Muzeum Martyrologii Alianckich Jeńców Wojennych. Wielka Ucieczka - The Great Escape - 2008 rok).

Regionalnym odpowiednikiem certyfikatów nadawanych przez POT są Lubuskie Perły Turystyczne, przyznawane przez LOTUR. Dotąd otrzymały je: Przystanek Woodstock (Złota Lubuska Perła Turystyczna - 2009 rok), MRU Podziemne Trasy Turystyczne. Bunkry i Nietoperze (2009), Złot Miłośników Fortyfikacji (2009), Międzynarodowy Zjazd Cyklistów (2009, 2010), Nadodrzańska Przygoda (2010), Europejskie Ogrody Sztuki (2010), Festiwal Piosenki Żeglarskiej „Keja” (2010), Lubuskie Szlaki Nordic Walking (2011), Lubuski Szlak Wina i Miodu (2011), Spacer po Kostrzyńskich Pompejach (2011), Wielka Ucieczka - The Great Escape (2012), Jarmark Joannitów (2012), Pałac Wiechlice (2012), Gry terenowe: Lubniewicki szlak tradycji kulturowych. Szlak Lubniewickich legend (2012), Lato Muz Wszelakich (2013), Jarmark Św. Michała (2013), Wiechlicka Magia Wypoczynku (2013), Europejska Noc Muzeów w Drzonowie (wyróżnienie w 2013 roku), Łagów - Lubuska Perła Kultury i Rozrywki (wyróżnienie w 2013 roku), Święto Czekolady (wyróżnienie w 2013 roku), Trasa geoturystyczna „Dawna Kopalnia Babina” (2013).

Lubuskie ma doskonałe warunki do rozwoju produktów turystycznych opartych na zasobach wodnych. Skorzystała z tego m.in. Nowa Sól, która w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) - Brandenburgia 2007 - 2013 realizowała w latach 2010-2013 projekt pn.: „Odra dla turystów 2014 - rozwój turystyki wodnej na transgranicznym obszarze Doliny Środkowej Odry - etap II”. Jego celem było uatrakcyjnienie i udostępnienie terenów dorzecza Odry na pograniczu polsko-niemieckim, podniesienie konkurencyjności oferty turystycznej i stworzenie wspólnego systemu promocji Odry jako unikatowego przyrodniczo szlaku wodnego. W ramach projektu przebudowano porty w Bytomiu Odrzańskim, Nowej Soli, Cigacicach i Frankfurcie nad Odrą oraz zbudowano 2 statki turystyczne: Laguna i Zefir, przeznaczone do żeglugi na Odrze. Również powiat nowosolski aktywnie uczestniczy w działaniach mających na celu

rozwój turystyki wodnej na Odrze. W grudniu 2012 roku oficjalnie zaprezentowano dokument, który pomoże nadodrzańskim samorządom oraz innym podmiotom wykorzystać potencjał turystyczny Odrzy: polsko - niemiecką koncepcję rozbudowy infrastruktury rzecznej na Odrze od Bytomia Odrzańskiego do Kostrzyna nad Odrą, zrealizowaną w ramach projektu pn.: *Przystań dla wodniaków - polsko - niemiecka współpraca na rzecz rozwoju turystyki wodnej na Odrze*. Koncepcja zawiera między innymi potencjalne lokalizacje przystani rzecznych, z określeniem ich dostępności komunikacyjnej, turystycznej i usługowej.

Rejs galarem po Odrze

fot. E. Laskowska.

Imprezy turystyczne

W latach 2010-2013 w województwie lubuskim do najważniejszych cyklicznych imprez goszczących turystów z kraju i zagranicy należały:

- Międzynarodowy Zjazd Cyklistów w Sulęcinie (impreza adresowana do rowerzystów z terenu Polski i Niemiec, obejmująca konkurencje rodzinne, szosowe i kolarstwa górskiego. Odbywa się we wrześniowy weekend na 300 kilometrach szlaków rowerowych, funkcjonujących wokół Sulęcina);
- Zlot Miłośników Fortyfikacji w Boryszynie (impreza dla miłośników militariów, organizowana co roku w gminie Lubrza);

Zlot Miłośników Fortyfikacji

fot. K. Rosiński.

- Jarmark św. Michała w Żaganiu (dni regionalne, nawiązujące do handlowej przeszłości miasta);
- Turniej Rycerski o Pierścień Księżnej Jadwigi Śląskiej w Krośnie Odrzańskim (impreza odbywająca się na terenie krośnieńskiego zamku);
- Zlot pojazdów militarnych M.A.S.H. w Skwierzynie (zlot miłośników i posiadaczy sprzętu militarnego, odbywający się na poligonie w Skwierzynie. W jej ramach mają miejsce m.in.: defilada grup rekonstrukcyjnych, występ orkiestr wojskowych, prezentacja sprzętu militarnego, inscenizacja batalistyczna);
- Rajd Karabanowa (impreza organizowana przez Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie, której towarzyszą wykłady na temat historii Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, rajd samochodami wojskowymi i terenowymi, zwiedzanie poniemieckich bunkrów);
- Dni Twierdzy Kostrzyn (wydarzenie o charakterze miejskiego festynu, podczas którego ma miejsce szereg atrakcji o tematyce militarnej np. przeloty śmigłowcem, pokazy artyleryjskie oraz inscenizacje bitew).

W sierpniu 2013 roku, w Sławie odbył się również 79. Międzynarodowy Zlot Campingu i Caravaningu, na który przybyło około 500 załóg caravaningowych z 30 krajów - łącznie ponad 2 tysiące osób. Poprzedni zlot miał miejsce w Montrealu, natomiast następny będzie w Pekinie.

Warto wspomnieć także o projekcie realizowanym w latach 2010-2011 przez Starostwo Powiatowe w Nowej

Soli: *Turystyka bez granic: polsko - brandenburskie wyprawy turystyczne - kulturowe w Euroregionie „Sprewa - Nysa - Bóbr”*, którego celem była promocja rozwoju turystyki kombinowanej tj. łączącej w jeden spójny system elementy kilku rodzajów turystyki: wodnej, rowerowej i kolejowej.

Turystyka może pełnić istotną rolę w gospodarce regionu - jej efekty widoczne są w takich dziedzinach jak zatrudnienie, edukacja, środowisko, transport czy kultura. Jest również doskonałą podstawą do aktywizacji społeczności lokalnych i rozwoju regionu. Postępująca informatyzacja usług turystycznych wpływa na szeroką dostępność informacji turystycznej i - w rezultacie - na zwiększenie ruchu turystycznego, a dokonywana w ostatnich latach rozbudowa i modernizacja lubuskich dróg wpływa na większą dostępność transportową regionu. Dzięki rozwojowi konkurencyjnych, markowych produktów turystycznych bazujących na walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych lubuskie posiada bogatą ofertę dla przyjezdnych w różnym wieku i o różnorodnych zainteresowaniach.

Sport

Samorząd województwa aktywnie wspiera działalność, której celem jest popularyzacja sportu i rozwój bazy sportowej.

Jednym z instrumentów wsparcia są dotacje dla organizacji pozarządowych na realizację zadań o charakterze wojewódzkim i ponadwojewódzkim. W latach 2010-2013 łączna kwota tych dotacji wyniosła ponad 7,5 mln zł i przeznaczona została na realizację łącznie 1216 zadań. Ponadto w 2012 roku samorząd dofinansował kwotą ponad 33 tys. zł organizację turnieju piłkarskiego „Euro-Gim 2012 - gry o fundusze europejskie, a w 2013 r., łączną kwotą ponad 44 tys. zł - Wojewódzki Turniej Koszykówki „Basket-Gim - kosz funduszy europejskich” oraz Ogólnopolski Turniej Minisiatkówki Dziewcząt i Chłopców.

Województwo lubuskie brało również udział w programie „Moje Boisko - Orlik 2012”, zakładającym budowę ogólnodostępnych, bezpłatnych kompleksów boisk sportowych wraz z szatniami i zapleczem socjalnym w każdej

gminie na terenie całego kraju - tak, by udostępnić dzieciom i młodzieży nowoczesną infrastrukturę sportową w celu aktywnego uprawiania sportu. W ciągu 5 lat funkcjonowania Programu w Lubuskim powstało 87 nowoczesnych kompleksów, których budowę budżet województwa wsparł łączną kwotą 25.601.227 zł. Kompleksy typu „Orlik” posiada na swoim terenie 57 z 83 (68,7%) lubuskich gmin. Najwięcej powstało ich w Zielonej Górze (6), Nowej Soli (5) oraz Gorzowie Wlkp. i Żarach (po 3). Niektóre gminy rozbudowały inwestycje o inne urządzenia sportowe - np. bieżnie lekkoatletyczne, skate-parki, place zabaw, co sprawiło, że obiekty stały się jeszcze bardziej atrakcyjne i dostępne dla szerszej grupy użytkowników.

„Moje boisko - Orlik 2012” nie jest jedynym programem, dzięki któremu Województwo Lubuskie wspierało rozwój bazy sportowej. Kolejnym, który zadebiutował w 2011 roku, jest Program Boisk do Piłki Siatkowej „Lubusik - sportowe Lubuskie na lato”, którego celem jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu w województwie lubuskim oraz zapewnienie mieszkańcom regionu alternatywnych form spędzania wolnego czasu poprzez oddanie do użytku ogólnodostępnych, nieodpłatnych boisk do plażowej piłki siatkowej oraz organizację na powstałych obiektach turnieju w plażowej piłce siatkowej, w ramach współdziałania jednostek samorządu terytorialnego. Każdy z beneficjentów otrzymał po 6.000 zł brutto, z przeznaczeniem na wyposażenie boiska (piasek, słupki oraz tuleje, siatkę, linie wyznaczające boisko, tablice promocyjne) oraz na organizację Letniego Turnieju Piłki Siatkowej. W latach 2011-2013 dzięki wsparciu samorządu województwa (łącznie niemal 430 tys. zł) w ramach programu powstały 73 obiekty.

Po zakończeniu ministerialnego programu „Moje Boisko - Orlik 2012”, Województwo Lubuskie wprowadziło do realizacji autorski Program Pełnowymiarowych Boisk do Piłki Nożnej „Lubuskie gra w piłkę”. Program zakładał budowę lub remont (modernizację) pełnowymiarowych boisk do piłki nożnej o nawierzchni z trawy naturalnej i systemem nawadniania. Dzięki programowi wybudowano 2 nowe boiska, a 6 zmodernizowano.

Samorządowa jednostka organizacyjna - Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego (WOSiR) w Drzonkowie - dysponuje najbogatszą w regionie bazą sportową. Ośrodek stanowi zaplecze dla amatorskich i wyczynowych grup sportowych, na jego terenie działają sekcje sportowe tenisa stołowego, pięcioboju nowoczesnego, triathlonu, jeździectwa. Co roku w Drzonkowie odbywają się zawody rangi krajowej i międzynarodowej, m.in.: Mistrzostwa Polski w Pięcioboju Nowoczesnym, Międzynarodowe Mistrzostwa Juniorów w Pięcioboju Nowoczesnym, odbyły się również: Olimpiada Młodzieży w tenisie stołowym, szermierce, pływaniu, Międzynarodowy Turniej Tenisa Stołowego Niepełnosprawnych, Halowe Mistrzostwa Polski na wózkach w tenisie ziemnym, Mistrzostwa Polski Juniorów w Akrobatyce Sportowej, Mistrzostwa Świata Juniorów w Akrobatyce Sportowej, Zawody Ogólnopolskie WKKW - Mem. D. Soroki.

Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji w Drzonkowie

fot. WOSiR w Drzonkowie.

W Ośrodku na bieżąco jest modernizowana i rozbudowywana baza sportowa i hotelowa, dzięki czemu podnoszony jest poziom oferowanych usług sportowych, rekreacyjnych, rehabilitacyjnych i aktywnej turystyki. W latach 2010-2013 zmodernizowano m.in. zespół basenów odkrytych/pływalni, hale i korty tenisowe, rozbudowano obiekty noclegowe i obiekt jeździecki.

Co roku Sejmik Województwa Lubuskiego uchwała Program Rozwoju Bazy Sportowej, w ramach którego dofinansowywane są inwestycje polegające na budowie, modernizacji lub remoncie obiektów sportowych ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, będących w dyspozycji Ministerstwa Sportu i Turystyki. Łącznie w latach 2010-2013 przeznaczono na ten cel ponad 26,5 mln zł.

Wybitnie uzdolnionym sportowcom z województwa lubuskiego co roku przyznawane są również Stypendia Sportowe Marszałka Województwa Lubuskiego. W latach 2010-2013 wsparciem objęto łącznie 148 osób, przyznając stypendia w łącznej wysokości 319 tys. zł.

Kultura fizyczna stanowi w dzisiejszych czasach zasadniczą sferę kultury życia każdego człowieka, jest jednocześnie istotną kwestią dla społeczności lokalnej i władz samorządowych województwa. Związane jest to z postrzeganiem tej dziedziny nie tylko jako sfery konsumpcji rozrywkowej czy wypoczynkowej, lecz także z uwzględnianiem jej wpływu na procesy rozwoju psychofizycznego, kształtowania charakteru i utrzymania dobrego stanu zdrowia. Szczególnie ważny jest rozwój możliwości w zakresie zaspokojenia potrzeb dotyczących aktywności fizycznej dzieci i młodzieży szkolnej, nie tylko poprzez rozbudowę infrastruktury sportowej, ale również poprzez działania promujące i popularyzujące aktywność fizyczną.

LUBUSKIE REGIONALNE OBSERWATORIUM TERYTORIALNE

Lubuskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne (LROT) jest jednym z 16 obserwatoriów terytorialnych, powołanych w każdym z polskich województw w oparciu o zapisy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. LROT działa w ramach Wydziału ds. Rozwoju Regionu w Departamencie Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Jego celem jest przygotowywanie analiz i ewaluacji polityk publicznych, prowadzenie badań dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego, analiza ich wyników, a także wdrożenie stałego mechanizmu pozyskiwania danych, organizację i prowadzenie regionalnego banku danych, współdziałanie z jednostkami odpowiedzialnymi za monitorowanie i ewaluację polityk publicznych.

Większość zadań prowadzona jest w ramach projektu pn. „Wdrożenie systemu monitorowania polityk publicznych w województwie lubuskim poprzez budowę Lubuskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego” (Poddziałanie 5.2.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

LUBUSKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH

Lubuski Ośrodek Badań Regionalnych jest specjalistycznym ośrodkiem działającym w strukturze organizacyjnej Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze, powołanym przez Prezesa GUS w celu prowadzenia badań i analiz w zakresie tematów istotnych dla województwa lubuskiego.

Głównym zadaniem Ośrodka jest zapewnienie profesjonalnej, rzetelnej i obiektywnej informacji statystycznej, odzwierciedlającej sytuację społeczno-gospodarczą regionu, dostosowanej do potrzeb odbiorców poprzez: realizowanie zagadnień w zakresie tematów istotnych dla regionu, prowadzenie systematycznych analiz o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, opracowywanie publikacji i opracowań zbiorczych, koordynowanie działalności informacyjnej Urzędu, rozpowszechnianie, udostępnianie i popularyzacja informacji statystycznych, prowadzenie edukacji statystycznej wśród szerokiego grona odbiorców, współpraca z organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego oraz współdziałanie z mediami.